ISSN 1846-3827

Grb i Zastava 31

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Broj 31, Godina XVI.
Zagreb, svibanj 2022.
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillological Association
Number 31, Volume XVI, Zagreb, May 2022

Sv. Juraj ubija zmaja

Misal Jurja iz Topuskog

Cistercitski opat Juraj iz Topuskog naručio je misal 1495. godine. Oslikao ga je njemački iluminator iz Zagreba Johannes Almanus, a naknadno (do oko 1630.) ilustrirao ga je Juraj Julije Klović.

Riznica Zagrebačke katedrale.

Vidi Matija Horvat:
Penoni i banderijske boje
→ 18

St. George Killing the Dragon

George of Topusko Missal

Cistercian abbot George of Topusko ordered the Missal in 1495. It was illuminated by a German illuminator from Zagreb Johannes Almanus, and afterwards (until ca. 1630) it was illustrated by Giorgio Giulio Clovio.

Zagreb Cathedral Treasury.

See Matija Horvat:
Pennons and Banderial Colors
→ 18

ISSN 1846-3827

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo osnovano je 2006. godine. HGZD je član
The Croatian Heraldic & Vexillological Association was established in 2006. HGZD is a member of
FIAV **CIGH**

Fédération internationale des associations vexillologiques · Confédération internationale de généalogie et d'heraldique

UVODNIK *EDITORIAL*

Dragi čitatelju,

Nadam se da ste i dalje dobro i zdravo. Čini se da su nas posljedice pandemije, potresa, pa i rata u Europi, konačno sustigle, pa će pozorni čitatelji uočiti da ovoga puta nemamo rubriku Kronika HGZD-a jer nemamo baš mnogo toga za uključiti u nju. O onome što jesmo radili, pročitat ćete u drugim prilozima, no nemojte pomisliti da smo bili besposleni.

Ove nas godine u susjedstvu očekuje 29. međunarodni veksiloloski kongres u Ljubljani, odgođen od lani. Unatoč svim okolnostima, nadam se da će blizina omogućiti da iz Hrvatske sudjeluje više učesnika i da se lijepo predstavimo. Osim toga, odlučili smo iskoristiti priliku i pozvati barem dio delegata s kongresa da svrate i u Hrvatsku kad su već u blizini. Stoga organiziramo mali jednodnevni međunarodni skup u Rijeci, na kojem ćemo predstaviti jedan mali dio hrvatske veksiloloske baštine i, nadam se, pokazati se kao dobri domaćini. O tome više na posljednjoj stranici ovog sveska.

Od redovitih, već očekivanih priloga, Galović nam predstavlja heraldički opus akademika Strčića, Kuščić nam piše o grbu bračke obitelji Jelinić, Todorović donosi deseti nastavak svoje raščlambe veksilologije portolana. Peran na predstavlja jedan važan grb koji je izostavljen iz Bojničićevog zbornika pa je ostao relativno nepoznat. Nakon predstavljanja raznih prikaza bitaka 16. i 17. stoljeća, Horvat donosi raspravu o zanimljivom uočenom fenomenu uporabe plamenaca kao svojevrsnih livreja u postrojbama hrvatskih velikaša. Naš bugarski kolega Antonov izvješćuje nas s lanjskog heraldičkog kongresa u Madridu, gdje nas je zastupao na Općoj skupštini CIGH, s obzirom da nitko od naših članova nije imao prilike sudjelovati. Nazor Čorda nam predstavlja retrospektivnu izložbu Festivala zastavica. Sulejmanagić nas upoznaje s nekim zanimljivim dalekim međunarodnim vezama iz Ilirskih grbovnika. Pratimo nove grbove novih (nad)biskupa i nova izdanja.

Veselimo se na kongresu u Ljubljani i na nastavku našeg druženja u Rijeci!

Želim Vam da uživate čitajući GiZ,

Željko Heimer

Dear Reader,

I hope you are still well and healthy. It appears that the consequences of pandemic, earthquakes, and even war in Europe, have finally reached us, and attentive readers shall notice that this time we do not have the HGZD Chronicles column, since we have not much to include in it. You shall read elsewhere about what we did, and do not dare to think that we were idle.

There is the 29th International Congress of Vexillology in Ljubljana, in our neighborhood this year, postponed from the last. In spite of all circumstances, I hope that the closeness shall enable participation of more delegates from Croatia and that we shall present ourselves nicely. However, we have decided to use the opportunity to invite at least some of the congress delegates to pop by to Croatia as well, being in the vicinity. Therefore, we are organizing a small, single-day international meeting in Rijeka, where we shall present on a small fraction of Croatian vexillological heritage and, I hope, prove to be good hosts. See more about it on the back cover of this volume.

Among the regular, already expected contributions, Galović presents us the heraldic opus of Academician Stančić, Kuščić writes on the coat of arms of the Jelinić family of Brač, Todorović brings the tenth installment of his analysis of portolan vexillology, Peran presents an important coat of arms omitted from the Bojničić's armorial book, that made it rather obscure. After presenting numerous depictions of battles from the 16th and 17th centuries, Horvat discusses an interesting phenomenon he noticed, on the use of the pennon as a kind of livery in Croatian magnates' military units. Our Bulgarian colleague Antonov reports to us from last year's heraldic congress in Madrid, where he represented us at the CIGH General Assembly, since none of our members was able to attend this time. Nazor Čorda presents retrospective exhibitions of the Art Flags Festival. Sulejmanagić points us to some interesting international links in the Illyrian Armorials. We follow new coats of arms of new (arch)bishops and new publications.

We are looking forward to the Ljubljana congress and to continuing our companionship in Rijeka!

I hope you enjoy reading GiZ,

Željko Heimer

S A D R Ž A J
C O N T E N T S

Sv. Juraj ubija zmaja (uz str. 18)
St. George Killing the Dragon (p. 18) 1
Uvodnik | *Editorial* 2
Leksikon hrvatske heraldike – heraldičari (21): Petar Strčić (1936. – 2019.) | *The Croatian Heraldry Lexicon – Heraldists (21): Petar Strčić (1936 – 2019)*
– ***Tomislav Galović*** ..... 3 – 9
Prilog o grbu kneza Ivana II. Nelipića | *A Contribution on the Coats of Arms of Duke Ivan II Nelipić*
– ***Zoran Peran*** ..... 10 – 11
Jelen u grbu bračkih Jelinića | *A Deer in the Coat of Arms of the Jelinić Family from Brač*
– ***Nikša Kuščić*** ..... 12 – 14
34 ICGHS Madrid 2021
– ***Stojan Antonov*** 15
Bljesci | *Flashes* (1)
Obraćanje učesnicima seminara u Kini
Address to a Seminar in China..... 16 – 17
HGZD inicira izdavanje poštanskih maraka
HGZD initiates issue of postage stamps . 17
Sudjelovanje na Godišnjoj skupštini brit. Zastavnog instituta | *Attending the Flag Institute Annual General Meeting* 17
Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. st. (10) – Penoni i banderijske boje | *Some Croatian (and Hungarian) Military Flags of the 15th and 16th c. (10) – Pennons and Banderial Colors*
– ***Matija Horvat*** ..... 18 – 22
Zastave jadranskog priobalja na portolanskim kartama (10): Naknadno otkrivene karte (3): Zastave neutvrđenih mjesta | *Flags of Adriatic Coast on Portolan Charts (10): Subsequently Discovered Charts (3): Flags of Unidentified Places*
– ***Tomislav Todorović*** ..... 23 – 25
Hvala Ted! | *Thank you Ted!* 25
Retrospektivne izložbe Festivala umjetničkih zastavica u Zagrebu i Čakovcu | *Retrospective Exhibition of the Art Flag Festival in Zagreb and Čakovec*
– ***Dijana Nazor Čorda*** ..... 26 – 27
Porijeklo grbovnika Korjenić-Neorić prema njegovim prvim listovima | *Origin of the Korjenić-Neorić Armorial Book According to its Front Pages*
– ***Amer Sulejmanagić*** ..... 28 – 29
Nove knjige | *New Books*
Jareb: Od šahovnice do trobojnice
Jareb: From Checkerboard to Tricolor
– ***Hrvoje Kekez*** 30
Nova zastava Daytona | *New Flag of Dayton*
– ***Željko Heimer*** ..... 31 – 32
Bljesci | *Flashes* (2): Novi biskupski grbovi
New Bishop Coats of Arms 33
ICV29 Ljubljana 34
Suradnici | *Authors* 34
Postkongresni veksiloloski događaj Rijeka 2022
Postcongressional Vexillological Event Rijeka 2022 . 36

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske financijski podupire časopis **Grb i Zastava** kao časopis za popularizaciju znanosti

Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia *provides financial support to* **Grb i Zastava** *as a journal for popularization of science*

Pratite HGZD i na Facebooku
Follow HGZD at Facebook
www.facebook.com/HGZD.hr
Raniji brojevi GiZ dostupni su na
Past issues of GiZ are available at
hgzd.hr/grb-i-zastava

Tomislav Galović

Leksikon hrvatske heraldike – heraldičari (21)

Petar Strčić (1936. – 2019.)

Lexicon of Croatian Heraldry – Heraldists (21)

Petar Strčić – istaknuti hrvatski povjesničar i arhivist te redoviti član *Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* (HAZU) – rođen je 24. kolovoza 1936. u selu **Kras** na **Dobrinjštini** na otoku **Krku**. Majka **Milica** rođ. **Gržetić** bila je krojačica, a otac **Anton** zidar (poginuo kao borac u Narodnooslobodilačkoj borbi). Od godine 1937. živi u **Sušaku** (danas dio grada **Rijeke**), gdje je u vrijeme Drugoga svjetskoga rata za talijanske okupacije polazio osnovnu talijansku školu, a svršetkom rata hrvatsku osnovnu školu i muzičku školu. Maturirao je na sušačkoj gimnaziji (danas *Prva sušačka hrvatska gimnazija* u Rijeci). Nakon mature (1954.) upisuje studij povijesti na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* koji je diplomirao 1961. godine. Kao apsolvent polazio *Pravni fakultet u Zagrebu* i *Pravni fakultet u Rijeci*. Dodatna znanja iz glagoljice, latinskog jezika i pomoćnih povijesnih znanosti stjecao je na tečajevima u tadašnjoj *Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti* (JAZU) u Zagrebu, *Arhivu Hrvatske* (danas *Hrvatski državni arhiv*) u Zagrebu i drugdje. Zbog brojnih obveza i upravljačkih funkcija koje je obnašao relativno je kasno stekao doktorat znanosti. Doktorirao je 19. veljače 1991. – u svojoj 55. godini života – na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* disertacijom *Hrvatski narodni pokret u Istri i na Kvarnerskim otocima od kraja 40-ih do početka 80-ih godina 19. stoljeća* pod mentorstvom prof. dr. sc. **Mirjane Gross** (1922. – 2012.). Taj je vrlo opsežan rad u dva sveska (sv. I, 547 str., sv. II, 1007 str.) tek djelomično publiciran i čini najvažniji Strčićev prinos hrvatskoj historiografiji.

Za vrijeme svoga studija od 1954. do 1959. kao vanjski suradnik bio je povremeno arhivski pomoćnik u tadašnjem *Arhivu Hrvatske* i *Arhivu JAZU* u Zagrebu, a tijekom ljetnih mjeseci i u *Historijskom arhivu* u Rijeci. Svoj radni vijek započeo je kao nastavnik u osnovnim školama u **Vrbniku** na otoku Krku i **Čavlama** kod Rijeke (1959. – 1961.). Potom se zapošljava kao asistent u *Sjeverojadranskom institutu za etničke odnose, historiju i ekonomiku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* u Rijeci (1961. – 1978.). To je danas *Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU* u Rijeci s *Područnom jedinicom* u **Puli** (čiji je najzad bio voditelj od 2001. do smrti). To je razdoblje svoga života P. Strčić kasnije ovako opisao: „Kada sam ja 1961. godine primljen u Akademijin zavod u Rijeci nije postojalo drugih, bio sam prvi školovani historiograf Istre, Primorja i tih krajeva. Hrvatska historiografija Istre nije postojala! Bilo je jako malo članaka za razliku od Dalmacije! Mene su onda odabrali, jer sam se isticao, **Mate Balota** – **Mijo Mirković**, a glavni je krivac **Bartol Zmajić**, da budem prvi historiograf za to područje. Već unaprijed je bilo predviđeno da ne radim u školama, nego u nekoj instituciji. No kada sam onda donio neke svoje tekstove za *Historijski zbornik*, to je glatko odbijeno. Nije mi išlo!“ (iz transkripta razgovora s akademikom Petrom Strčićem koji su vodili **Filip Šimetin Šegvić** i **Tomislav Brandolica** 4. VII. 2012.).

Osim u akademijinom Zavodu u Rijeci P. Strčić kratko je radio u *Centru za historiju radničkog pokreta i Narodnooslobodilačkog rata Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara* (1978. – 1980.) u Rijeci. Bio je ravnatelj *Arhiva Hrvatske* (1980. – 1990.) i *Arhiva HAZU* (1991. – 2005.) u Zagrebu. U političkom pogledu i

Petar Strčić *– a prominent Croatian historian, an archivist, and a full member of the* Croatian Academy of Sciences and Arts *(HAZU), was born on 24 August 1936 in the village of* ***Kras*** *in the* ***Dobrinj*** *region on the island of* ***Krk****. His mother* ***Milica*** *(née* ***Gržetić****) was a seamstress, and his father* ***Anton*** *was a bricklayer (who died as a fighter in the People's Liberation Struggle). In 1937 the family moved to* ***Sušak*** *(today part of the city of* ***Rijeka****), where during the Second World War Petar attended an Italian primary school during the Italian occupation, and at the end of the war a Croatian primary school and music school. He graduated from the* Sušak Gymnasium *(today the* First Croatian Gymnasium in Sušak *in Rijeka). After graduating in 1954, he studied history at the* Faculty of Philosophy, University of Zagreb *and graduated in 1961. He graduated from the* Faculty of Law *in Zagreb and the* Faculty of Law *in Rijeka. He acquired additional knowledge of Glagolitic, Latin, and auxiliary historical sciences at the then* Yugoslav Academy of Sciences and Arts *(JAZU) in Zagreb, the* Archives of Croatia *(now the* Croatian State Archives*) in Zagreb, and elsewhere. Because of his numerous responsibilities and managerial functions, he obtained his doctorate relatively late. He received his doctorate on 19 February 1991, at age 55, at the* Faculty of Philosophy, University of Zagreb *with a dissertation on the* Croatian People's Movement in Istria and the Kvarner Islands from the late 1940s to the early 1980s *under the mentorship of prof. dr. sc.* ***Mirjana Gross*** *(1922-2012). This very extensive work in two volumes (Vol. I, 547 p., Vol. II, 1007 p.) is only partially published and represents Strčić's most important contribution to Croatian historiography.*

During his studies from 1954 to 1959, as an external associate, he was occasionally an archival assistant in the then Archives of Croatia *and the* Archives of JAZU *in Zagreb, and during the summer months in the* Historical Archives *in Rijeka. He began his working life as a teacher in primary schools in* ***Vrbnik*** *on the island of Krk and in* ***Čavle*** *near Rijeka (1959-1961). He then worked as an assistant at the* North Adriatic Institute for Ethnic Relations, History and Economics of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts *in Rijeka (1961-1978). Today it is the* Institute of Historical and Social Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts *in Rijeka with the* Regional Unit *in* ***Pula*** *(of which he was finally the head from 2001 until his death). Strčić later described this period of his life as follows: "When I was admitted to the Academy Institute in Rijeka in 1961, there were no others, I was the first educated historiographer of Istria, the Littoral and those areas. Croatian historiography of Istria did not exist! There were very few articles, unlike in Dalmatia! I was chosen because I stood out,* ***Mate Balota*** *(pseudonym of* ***Mijo Mirković****), and the main culprit is* ***Bartol Zmajić****, to be the first historiographer for the area. It was foreseen in advance that I would not work in schools, but in an institution. But when I brought some of my texts for the Historical Proceedings, they were flatly rejected. I didn't do well!" (From the transcript of an interview with academician Petar Strčić conducted by* ***Filip Šimetin Šegvić*** *and* ***Tomislav Brandolica*** *on 4 July 2012).*

Apart from the Academy Institute *in Rijeka, Strčić worked briefly at the* Center for the History of the Workers' Movement and the National Liberation War of Istria, the Croatian Littoral and Gorski Kotar *(1978-1980) in Rijeka. He was the director of the*

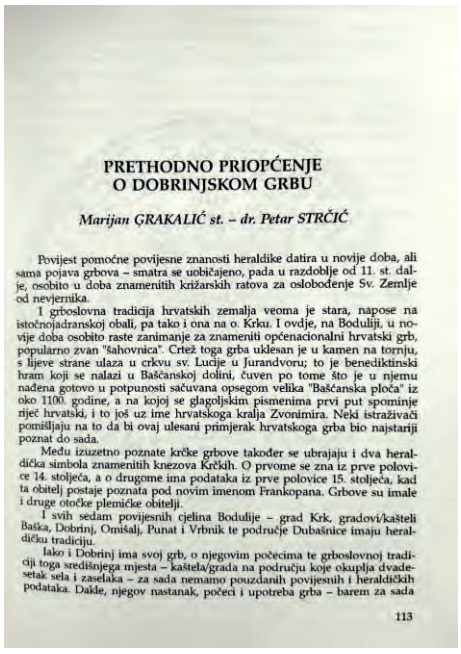
djelovanju P. Strčić je bio član *Saveza komunista Jugoslavije* (1980. – 1990.) te posljednji v. d. sekretara osnovne organizacije *Instituta za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. U nekoliko navrata protiv P. Strčića vođeni su kazneni procesi te je bio više dana u civilnim i vojnim zatvorima **Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije**.

U svojoj znanstvenoj i stručnoj karijeri P. Strčić je prošao slijedeća zvanja: asistenta, znanstvenog asistenta, stručnog savjetnika, arhivskog savjetnika, znanstvenog savjetnika i znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju. Od 18. lipnja 1992. član je suradnik HAZU u Zagrebu, a od 18. svibnja 2000. godine njezin redoviti član (s pravom na naziv akademik) u *Razredu za društvene znanosti*.

Kao honorarni predavač i profesor držao je nastavu na *Pedagoškoj akademiji/fakultetu* u Rijeci i *Pedagoškom fakultetu* u Puli, isto tako i na *Filozofskom fakultetu* u Zagrebu, a kratko i na *Ekonomskom fakultetu* u Rijeci i Zagrebu te na *Fakultetu političkih nauka* (danas *Fakultet političkih znanosti*) u Zagrebu. Predavao je i na poslijediplomskim studijima u Zagrebu, Rijeci i **Opatiji** (**Ika**). Kao dugogodišnji pročelnik povijesti riječke *Pedagoške akademije* presudno je 1998. godine utjecao na utemeljenje *Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, čiji je bio prvi pročelnik.

U svom znanstveno-stručnom radu posebno se posvetio proučavanju hrvatskog narodnog preporoda u Istri i na Kvarnerskim otocima, povijesti grada Rijeke u 19. i 20. stoljeću te općenito povijesti zapadne Hrvatske u kontekstu radničkog pokreta i narodnooslobodilačke borbe. Stoga su u njegovu opusu uočljiva sljedeća tematska i istraživačka područja, koja su u načelu usmjerena ka povijesti prostora zapadne Hrvatske: srednjovjekovlje, kršćanstvo, hrvatski narodni preporod u Istri i na Kvarnerskim otocima, Kvarnerski otoci, naročito otok Krk, Rijeka u 19. i 20. stoljeću, Istra, Gorski kotar i Kvarnersko primorje od 1918. do 1941. godine, zapadna Hrvatska u Drugom svjetskom ratu, pomoćne povijesne znanosti napose arhivistika, biografije i biobibliografije značajnih osoba, historiografija, nastava povijesti, znanstvena kritika i polemika te popularizacija povijesne znanosti i struke (u dnevnim novinama, na radiju i televiziji).

Ogromna je Strčićeva bibliografija objavljenih knjiga, radova i članaka. Ovdje ćemo pobrojati samo ona knjiška i monografska izdanja: *Otok Krk 1918. Građa o narodnim vijećima SHS i talijanskoj okupaciji 1918. godine* (1968.); *Građa o talijanskoj okupaciji otoka Krka. Od kraja 1918. do polovine 1919. godine* (1970.); *Stogodišnjica »Naše Sloge«* (1970., koautor J. Bratulić); *Prvi tabor Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka. Rubeši u Kastavštini, 1871.* (1971.); *Zapisnici sjednica i skupština »Hrvatske čitaonice« u Vrbniku 1871. – 1929.* (1971., koautor M. Bolonić); *Narodnooslobodilačka borba i socijalistička revolucija. Čitanka iz zavičajne povijesti Rijeke i riječkog područja* (1975., koautor A. Giron); *Zapisnici sjednica Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje 1943-1945. godine* (1975.); *»Primorski vjesnik« 1941. Izbor dokumenata o Hrvatskom primorju, Istri i Gorskom kotaru* (1978.); *Vanjskopolitička borba Josipa Broza Tita za Istru od 1941. do 1945. godine* (1978.); *La lotta di Josip Broz Tito per l'Istria sul piano della politica estera del 1941 al 1945* (1978.); *Otok Krk. Njegova prošlost, njegovo danas/ The Island of Krk – Its Past and its Presents/ Krk – Vergangenheit und Gegenwart einer Insel/ L'Isola di Krk – Il suo passato e il suo presente* (1978.; dopunjeno izdanje 1983.); *Štampana riječ o otporima i borbama. Radnički, antifašistički, komunistički i narodnooslobodilački pokret Istre,*

PRETHODNO PRIOPĆENJE
O DOBRINJSKOM GRBU

Marijan GRAKALIĆ st. – dr. Petar STRČIĆ

Povijest pomoćne povijesne znanosti heraldike datira u novije doba, ali sama pojava grbova – smatra se uobičajeno, pada u razdoblje od 11. st. dalje, osobito u doba znamenitih križarskih ratova za oslobođenje Sv. Zemlje od nevjernika.

I grboslovna tradicija hrvatskih zemalja veoma je stara, napose na istočnojadranskoj obali, pa tako i ona na o. Krku. I ovdje, na Boduliji, u novije doba osobito raste zanimanje za znameniti općenacionalni hrvatski grb, popularno zvan "šahovnica". Crtež toga grba uklesan je u kamen na tornju, s lijeve strane ulaza u crkvu sv. Lucije u Jurandvoru; to je benediktinski hram koji se nalazi u Baščanskoj dolini, čuven po tome što je u njemu nađena gotovo u potpunosti sačuvana opsegom velika "Baščanska ploča" iz oko 1100. godine, a na kojoj se glagoljskim pismenima prvi put spominje riječ hrvatski, i to još uz ime hrvatskoga kralja Zvonimira. Neki istraživači pomišljaju na to da bi ovaj ulesani primjerak hrvatskoga grba bio najstariji poznat do sada.

Među izuzetno poznate krčke grbove također se ubrajaju i dva heraldička simbola znamenitih knezova Krčkih. O prvome se zna iz prve polovice 14. stoljeća, a o drugome ima podataka iz prve polovice 15. stoljeća, kad ta obitelj postaje poznata pod novim imenom Frankopana. Grbove su imale i druge otočke plemićke obitelji.

I svih sedam povijesnih cjelina Bodulije – grad Krk, gradovi/kašteli Baška, Dobrinj, Omišalj, Punat i Vrbnik te područje Dubašnice imaju heraldičku tradiciju.

Iako i Dobrinj ima svoj grb, o njegovim počecima te grboslovnoj tradiciji toga središnjega mjesta – kaštela/grada na području koje okupljа dvadesetak sela i zaselaka – za sada nemamo pouzdanih povijesnih i heraldičkih podataka. Dakle, njegov nastanak, počeci i upotreba grba – barem za sada

113

Naslovnica članka Marijan Grakalić /st./ i Petar Strčić, „Prethodno priopćenje o dobrinjskom grbu“ (1996.)
Article front page Grakalić and Strčić, "Preliminary Communication on the Dobrinj coat of arms." (1996)

Archives of Croatia *(1980-1990) and the* Archives of HAZU *(1991-2005) in Zagreb. In terms of his political activities, Strčić was a member of the* League of Communists of Yugoslavia *(1980-1990) and the last acting secretary of the basic organization of the* Institute of Croatian History at the Faculty of Philosophy, University of Zagreb. *On several occasions, criminal proceedings were instituted against Strčić, and he spent several days in civilian and military prisons of the* ***Socialist Federal Republic of Yugoslavia***.

In his scientific and professional career, P. Strčić held the following titles: assistant, scientific assistant, professional advisor, archival advisor, scientific advisor and tenured scientific advisor. On 18 June 1992 he became an associate member of HAZU in Zagreb, and on 18 May 2000 became a full member (with the title of academician) in the Department of Social Sciences.

As a part-time lecturer and professor, he taught at the Pedagogical Academy/Faculty *in Rijeka and the* Faculty of Pedagogy *in Pula, as well as at the* Faculty of Philosophy *in Zagreb, and briefly at the* Faculty of Economics *in Rijeka and Zagreb and the* Faculty of Political Science *in Zagreb. He lectured in postgraduate studies in Zagreb, Rijeka and* ***Opatija (Ika)***. *As long-time head of the history department of the Rijeka* Pedagogical Academy, *in 1998 he decisively influenced the establishment of the* Department of History of the Faculty of Philosophy, University of Rijeka, *of which he was the first head.*

In his scientific and professional work he devoted himself to the study of the Croatian national revival in Istria and the Kvarner Islands, the history of Rijeka in the 19th and 20th centuries, and the history of western Croatia in the context of the labor movement and national liberation struggle. Therefore, the following thematic and research areas are noticeable in his work, which was in principle focused on the history of western Croatia: the Middle Ages, Christianity, Croatian national revival in Istria and the Kvarner islands, Kvarner islands, especially Krk, Rijeka in the 19th and 20th centuries, Istria, Gorski Kotar and the Kvarner coast from 1918 to 1941, western Croatia in the Second World War, auxiliary historical sciences especially archival science, biographies and bibliographies of important people, historiography, history teaching, scientific criticism and controversy, and popularization of historical science and professions (in daily newspapers, on radio, and television).

Strčić's bibliography of published books, articles, and other works is huge. Here we will list only books and monographs: The Island of Krk 1918. Material on the People's Councils of the Serbs, Croats and Slovenes and the Italian Occupation in 1918 *(1968);* Material on the Italian occupation of the island of Krk. From late 1918 to mid-1919 *(1970);* Centennial of "Our Unity" *(1970, co-author J. Bratulić);* The first camp of the Croats of Istria and the Kvarner islands. Rubeši in the Kastav Region, 1871 *(1971);* Minutes of sessions and assemblies of the "Croatian Reading Room" in Vrbnik 1871-1929 *(1971, co-author M. Bolonić);* People's Liberation Struggle and the socialist revolution. Reading book from the native history of Rijeka and the Rijeka area *(1975, co-author A. Giron);* Minutes of the sessions of the District People's Liberation Committee for the Croatian Littoral 1943-1945 *(1975);* "Primorski vjesnik" 1941. Selection of documents on the Croatian Littoral, Istria and Gorski Kotar *(1978);* Josip Broz Tito's foreign policy struggle for Istria from 1941 to 1945 *(1978);* The Island of Krk - Its Past and its Presents *(1978; in four languages, supplemented edition 1983);* Printed word about resistances and struggles. Workers', anti-fascist,

Kvarnerskog primorja i Gorskog kotara. Prilog bibliografiji. Knjige i brošure (1980.); *Pazin* (1982., koautori D. Klen et al.); *1882-1982. Sto godina riječke rafinerije. INA-Rafinerija Rijeka* (1982., koautori M. Kolombo et al.); *Optužnica i presuda članovima i simpatizerima KPJ iz Hrvatskog primorja 1934.* (1984., koautor B. Janjatović); *Titov most kopno-otok Krk* (1985., koautori S. Šram et al.); *Senjski statut iz 1388.* (1987., koautor L. Margetić); *Košljun/ The Inseln of Košljun/ Das Inselchen Koschljun/ L'isolleta di Košljun* (1987.); *Biobibliografija dra Bernarda Stullija* (1987., koautor R. Kovačić-Kolarević); *Krk* (1987.); *Krčki (Vrbanski) statut 1388.* (1988., koautor L. Margetić; ponovljeno izdanje 2008.); *Povijest Rijeke* (1988., koautori D. Klen et al.; drugo izdanje 1989.); *Hrvatski narodni preporod. Ilirski pokret* (1988., koautori J. Šidak et al.; drugo izdanje 1989.); *Na velikoj prekretnici. Prvi hrvatski tabor Istre i Kvarnerskih otoka* (1989.; drugo izdanje 1996.); *Zbornik o Dobrinjštini, sv. 1.: »Lietopis« i »Kronika« pučke/osnovne škole u Dobrinju* (1992.); *Koja je prva riječka gimnazija* ([1992.]; drugo izdanje: *Prva gimnazija u Rijeci*, 1997.); *Poglavnikovom Vojnom uredu. Treći Reich, NDH, Sušak-Rijeka i izvješće dr. Oskara Turine 1943.* (1993., koautor A. Giron); *Pregled hrvatske povijesti* (1994., koautori S. Antoljak et al.; drugo izdanje 1999.); *Košljun i njegov franjevački samostan. Povijesni pregled s izborom literature* (1994.; drugo dopunjeno izdanje: *Košljun i franjevački samostan. Povijesni pregled s izborom literature*, 2001.); *Krk. Zlatni otok* (1995.); *Veglia. Isola d'oro* (1995.); *Zaobići Ingridstellung. Riječko područje u završnici Drugoga svjetskog rata* (1995., koautor A. Giron; drugo izdanje 2000.); *Novi Vinodolski* (1995., koautori D. Babić et al.); *Županija primorsko-goranska. Povijesni pregled od najstarijih vremena do današnjih dana/ The County of the Coast and Gorski kotar. Historical overview from ancient times to present day* (1996., koautori N. Stražičić i D. Munić); *Otoci hrvatskog Jadrana* (1996., koautori D. Zdunić et al.); *Croatian Adriatic Islands* (1996., koautori D. Zdunić et al.); *Die Inseln der kroatischen Adria* (1996., koautori D. Zdunić et al.); *Hrvatski istarski trolist. Laginja – Mandić – Spinčić* (1996., koautor M. Strčić); *Život i djelo dr. Ivana Črnčića (1830. – 1897.)* (1997., koautor M. Strčić; popis radova i izbor literature izradila Snježana Hozjan [= Snježana Marija Marčec]); *A survey of Croatian history* (1996., koautori S. Antoljak et al.); *Dragovan Šepić 1907. – 1947.* (1998., koautor H. Sirotković); *Novi list 1900. – 2000.* (1999., koautori M. Bajzek et al.); *Franjo Tuđman 1922. – 1995.* (2002., koautori H. Sirotković et al.); *Mahnić i njegova Staroslavenska akademija* (2002., koautori A. Bozanić); *Od papieza Aleksandra III do papieza Jana Pawla II. Krotki zarys historiii Pomorza Kvarnerskiego, Gorskiego Kotaru i Istrii Liburnijskiej – U okazyi wiziyty Jana Pavla II, czerwiec 2003 roku* (2003.; dopunjeno izdanje 2012.); *Bozanići svećenici i vrbnička baština* (2003.); *Josip Adamček 1933. – 1995.* (2003., koautor T. Raukar); *Statut rapske komune iz 14. stoljeća* (2004., koautor L. Margetić); *Bratovštinska knjiga Sv. Antuna Padovanskoga iz Krasa (Dobrinjština, o. Krk; 1666. – 1669. 1742. – 1807.), sv. 1. Glagoljski rukopis (1666. – 1669.) 1742. – 1770.* (2004., koautori S. M. Marčec i M. Jašo); *Grobništćina. Slom nacifašizma i pobjeda NOP-a 1945. godine. Povodom 60. obljetnice oslobođenja Općine Čavle 1945. – 2005.*

Stariji i noviji grb Dobrinja na otoku Krku (prikazi na općinskom pečatu).
An older and a newer coat of arms of Dobrinj (as shown on municipal seals).

communist and national liberation movement of Istria, Kvarner coast and Gorski Kotar. Contribution to the bibliography. Books and Brochures *(1980);* Pazin *(1982, co-author D. Klen et al.);* 1882-1982. One hundred years of the Rijeka refinery. INA-Rijeka Refinery *(1982, co-author M. Kolombo et al.);* Indictment and verdict for members and sympathizers of the CPY from the Croatian Littoral in 1934 *(1984, co-author B. Janjatović);* Tito's bridge mainland-island of Krk *(1985, co-author S. Šram et al.);* Senj Statute of 1388 *(1987, co-author L. Margetić);* Košljun / The Inseln of Košljun / D'Inselchen Koschljun / L'isolleta di Košljun *(1987);* Bibibliography of Dr. Bernard Stulli *(1987, co-author R. Kovačić-Kolarević);* Krk *(1987);* Krk (Vrbnik) Statute of 1388 *(1988, co-author L. Margetić; reprint 2008);* History of Rijeka *(1988, co-author D. Klen et al.; second edition 1989);* Croatian national revival. Illyrian Movement *(1988, co-author J. Šidak et al.; second edition 1989);* At a great turning point. The First Croatian Camp of Istria and the Kvarner Islands *(1989; second edition 1996);* Anthology on the Dobrinj Region, Vol. 1: "Annals" and "Chronicles" of the elementary / primary school in Dobrinj *(1992);* Which is the first grammar school in Rijeka *[1992]; second edition:* First grammar school in Rijeka, *1997);* To the Leader's Military Office. Third Reich, NDH, Sušak-Rijeka and the report of Dr. Oskar Turina in 1943 *(1993, co-author A. Giron);* Review of Croatian History *(1994, co-author S. Antoljak et al.; second edition 1999);* Košljun and its Franciscan monastery. Historical Review with a Selection of Literature *(1994; second supplemented edition:* Košljun and the Franciscan Monastery. Historical Review with a Selection of Literature*, 2001);* Krk. Golden Island *(1995);* Veglia. Isola d'oro *(1995);* Bypassing the Ingridstellung. Rijeka area at the end of the Second World War *(1995, co-author A. Giron; second edition 2000);* Novi Vinodolski *(1995, co-author D. Babić et al.);* The County of the Coast and Gorski Kotar. Historical overview from ancient times to present day *(1996, co-authors N. Stražičić and D. Munić);* Croatian Adriatic Islands *(1996, co-author D. Zdunić et al.);* Die Inseln der kroatischen Adria *(1996, co-author D. Zdunić et al.);* Croatian Istrian trefoil. Laginja - Mandić - Spinčić *(1996, co-author M. Strčić);* Life and work of Dr. Ivan Črnčić *(1830-1897) (1997, co-author M. Strčić; list of works and selection of literature prepared by Snježana Hozjan [= Snježana Marija Marčec]);* A survey of Croatian history *(1996, co-author S. Antoljak et al.);* Dragovan Šepić 1907-1947 *(1998, co-author H. Sirotković);* Novi list 1900-2000 *(1999, co-author M. Bajzek et al.);* Franjo Tuđman 1922-1995 *(2002, co-author H. Sirotković et al.);* Mahnić and his Old Church Slavonic Academy *(2002, co-author A. Bozanić);* From Pope Alexander III to Pope John Paul II. Krotki zarys historiii Pomorza Kvarnerskiego, Gorskiego Kotaru i Istrii Liburnijskie - U okazyi wiziyty Jana Pavla II, czerwiec 2003 roku *(2003; supplementary edition 2012);* Bozanići priests and Vrbnik heritage *(2003);* Josip Adamček 1933-1995 *(2003, co-author T. Raukar);* Statute of the Rab Commune from the 14th century *(2004, co-author L. Margetić);* Brotherhood Book of St. Anthony of Padua from the Karst (Dobrinj region, island of Krk; 1666-1669, 1742-1807), Vol. 1. Glagolitic manuscript (1666-1669) 1742-1770 *(2004, co-author S. M. Marčec and M. Jašo);* The Grobnik Area. The collapse of Nazism and the victory of the People's Liberation Movement in 1945. On the occasion of the 60th anniversary of the liberation of the Municipality of Čavle 1945-2005 *(2005);* Monument of the Mixed Choir of the Croatian Reading Room Trsat *(2005, co-author M.*

(2005.); *Spomenica Mješovitoga zbora Hrvatske čitaonice Trsat* (2005., koautor M. Polić); *Lujo Margetić – život i djelo. S bibliografijom* (2005., koautori S. M. Marčec i M. Polić; drugo izdanje 2006.); *Bratovštinska knjiga Sv. Antuna Padovanskoga iz Krasa (Dobrinjština, o. Krk; /1666. – 1669./ 1742. – 1808.), sv. 2. Talijanski rukopis* (2007., koautori S. M. Marčec i S. Bertoša); *Leksikon Frankopana* (2009.); *Petar Stanković, Pietro Stancovich, Peter Stancowik [život i djelo]* (2011.); *Dr. sc. Julijano Sokolić: lošinjski zavičaj i bibliografija* (2012., koautori M. Polić); *Lujo Margetić 1920. – 2010.* (2012., koautori T. Raukar, , S. M. Marčec i M. Polić); *Kalendar »Istran« 1869. i 1870. godine. Prvo glasilo Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka* (2015., koautor M. Polić); *Prof. dr. sc. Vinko Ribarić. Znanstveni vizionar i pjesnik Raba* (2017.); *Dnevnički zapisi dr. Ante Mandića* (2017., koautor M. Polić). Iscrpnu „Bibliografiju akademika Petra Strčića" za objavu priprema M. Polić iz *Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* u Rijeci.

Foto: Milovan Kirinčić / Malinska, otok Krk, 2015.

Istaknimo da je P. Strčić u koautorstvu s akademikom **Lujom Margetićem** (1920. – 2010.) priredio za tisak srednjovjekovne statute: *Senjski statut iz 1388.* (1987.), *Krčki (Vrbanski) statut 1388.* (1988. i ponovljeno 2008.) i *Statut rapske komune iz 14. stoljeća* (2004.). P. Strčić se posebno posvetio proučavanju prošlosti svoga rodnoga otoka Krka te je pod njegovim uredništvom do danas publicirano više od stotinu različitih historiografskih i drugih izdanja u sklopu nakladničke i istraživačke djelatnosti *Povijesnog društva otoka Krka*.

Uspješno je surađivao s *Leksikografskim zavodom „Miroslav Krleža"* u Zagrebu (to se posebno odnosni na njegovu suradnju u *Hrvatskom biografskom leksikonu* gdje autorski potpisuje opširnu natuknicu o hrvatskom plemićkom i velikaškom rodu **Frankapana/Frankopana**, XII. – XVII. st. i njezinim brojnim istaknutim pojedincima u kojima je zastupljena i heraldička građa) i brojnim drugim institucijama. Voditelj niza znanstveno-stručnih projekata. Bio je glavni urednik ili član uredništva brojnih periodičnih publikacija kao što su: *Arhivski vjesnik*, *Dometi*, *Historija*, *Historijski zbornik*, *Jadranski zbornik*, *Jurina i Franina*, *Krčki zbornik*, *Pazinski memorijal*, *Problemi sjevernog Jadrana*, *Rijeka*, *Starine HAZU* te brojnih nakladničkih serija (npr. *„Istra kroz stoljeća"*).

Utemeljitelj je ili suutemeljitelj brojnih društava i institucija. Između ostalog bio je predsjednik *Društva arhivskih radnika Zajednice općina Rijeka* i *Saveza arhivskih društava SFR Jugoslavije* te *Društva za hrvatsku povjesnicu/Saveza povijesnih društva Republike Hrvatske*, kao i *Čakavskog sabora*, državnih komisija za vraćanje kulturnoga blaga iz Austrije i Italije, itd. Zamjenjivao je predsjednika *Arhivskog savjeta Hrvatske*, bio je i prvi tajnik i rizničar današnjeg *Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti*, *Matice hrvatske u Rijeci*, potom član savjeta muzejâ i arhivâ te brojnih drugih upravnih tijela. Istaknimo da je bio i član prvog Savjeta *Krčkih novina* kojima je dao i ime. Bio je i predsjednik *Odbora za povijesne znanosti HAZU*, *Hrvatskog rodoslovnog društva "Pavao Ritter Vitezović"* u Zagrebu, *Povijesnog društva Rijeka* itd., član *Državne komisije za granice*, *Hrvatsko-slovenske povijesne komisije*, Predsjedništva *Povijesnog društva otoka Krka* i puno toga drugog. Inicijator je i utemeljitelj *Rodoslovnog društva „Bartol Zmajić"* u Rijeci, podupiratelj *Društva Krčana i prijatelja otoka Krka* u Zagrebu itd.

P. Strčić iznimno je važan kao jedan od suutemeljitelja *Povijesnog društva otoka Krka*, a još više kao pokretač i dugogodišnji glavni urednik *Krčkog zbornika*. Različitim inicijativama i zalaganjima P. Strčić je puno radio na promociji

Polić); Lujo Margetić - life and work. With bibliography *(2005, co-author S. M. Marchec and M. Polić; second edition 2006);* Brotherhood Book of St. Antony of Padua from the Karst (Dobrinj region, island of Krk; / 1666-1669/1742-1808), Vol. 2. Italian manuscript *(2007, co-authored by S. M. Marčec and S. Bertoša);* Frankopan Lexicon *(2009);* Petar Stanković, Pietro Stancovich, Peter Stancowik [life and work] *(2011);* Dr. sc. Julijano Sokolić: Lošinj Homeland and Bibliography *(2012, co-author M. Polić);* Lujo Margetić 1920-2010 *(2012, co-author T. Raukar, S. M. Marčec and M. Polić);* Calendar "Istran" in 1869 and 1870. The first newsletter of the Croats of Istria and the Kvarner Islands *(2015, co-author M. Polić);* Prof. Vinko Ribarić. Scientific visionary and poet Rab *(2017);* Diary entries of Dr. Ante Mandić *(2017, co-author M. Polić). An exhaustive "Bibliography of Academician Petar Strčić" for publication is being prepared by M. Polić from the* Institute of Historical and Social Sciences of the HAZU *in Rijeka.*

It should be noted that P. Strčić, in co-authorship with academician ***Lujo Margetić*** *(1920-2010), prepared for publication medieval statutes:* The Senj Statute of 1388 *(1987),*The Krk (Vrbnik) Statute of 1388 *(1988 and repeated in 2008), and* The Statute of the Rab Commune from the 14th century *(2004). Strčić was especially dedicated to the study of the past of his native island of Krk, and more than a hundred different historiographical and other publications were produced under his editorship as part of the publishing and research activities of the* Historical Society of the Island of Krk.

He successfully collaborated with the Lexicographic Institute "Miroslav Krleža" *in Zagreb (this is especially true of his collaboration in the* Croatian Biographical Lexicon *where he authored an extensive entry on the Croatian noble and magnate family* ***Frankapan/Frankopan*** *from the 12th to 17th century and the heraldic bearings of its many prominent individuals) and numerous other institutions. He led a number of scientific and professional projects and was the editor-in-chief or member of the editorial board of numerous periodicals such as:* Arhivski vjesnik, Dometi, Historija, Historijski zbornik, Jadranski zbornik, Jurina i Franina, Krčki zbornik, Pazinski memorijal, Problemi sjevernog Jadrana, Rijeka, Starine HAZU *and numerous publishing series (eg,* "Istria through the centuries"*).*

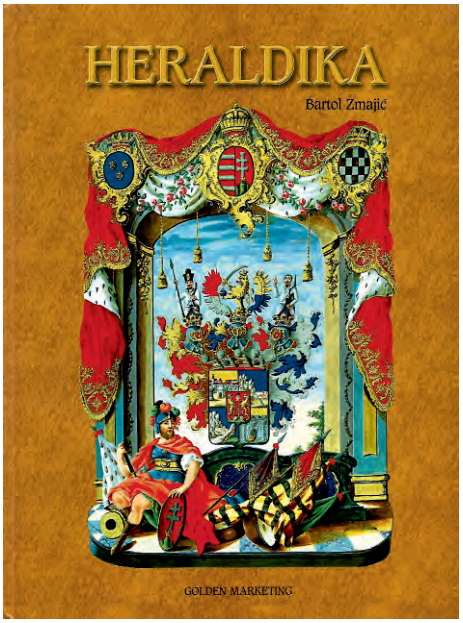
He was founder or co-founder of many societies and institutions. His numerous positions included president of the Association of Archival Workers of the Union of Municipalities of Rijeka, *the* Association of Archival Societies of SFR Yugoslavia, *the* Association of Croatian History/Association of Historical Societies of the Republic of Croatia, *the* Chakavian Assembly, *and the state commissions for returning cultural treasures from Austria and Italy. He was also the first secretary and treasurer of today's* Croatian National Committee of Historical Sciences, Matica hrvatska *in Rijeka, then a member of the council of museums and archives and many other governing bodies. It should be noted that he was also a member of the first Council of* Krk Newspapers, *which he also named. He was also president of the* Committee for Historical Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts, *the* Croatian Genealogical Society "Pavao Ritter Vitezović" *in Zagreb, the* Historical Society of Rijeka, *and the* Historical Society of Krk. *He was also member of the* State Border Commission *and the* Croatian-Slovenian Historical Commission. *He was founder of the* Genealogical Society "Bartol Zmajić" *in Rijeka, a supporter of the* Society of Krk and Friends of the Island of Krk *in Zagreb, and much more.*

Petar Strčić was extremely important as one of the co-founders of the Historical Society of the Island of Krk, *and even more as the initiator and long-time editor-in-chief of the* Krk Anthology.

Bašćanske ploče – toga „dragog kamena“ hrvatskoga jezika i književnosti te „krsnog lista“ hrvatskoga naroda (publiciranje jedinstvenog zbornika radova o Bašćanskoj ploči 1988. godine u dva sveska pod uredništvom **Andre Mohorovičića** i Petra Strčića; obilježavanje devet stoljeća Bašćanske ploče – „900 godina Bašćanske ploče” 1100. – 2000. te objavljivanje istoimenog zbornika).

Za svoj rad dobio je brojne nagrade i priznanja te bio proglašen počasnim građaninom pojedinih gradova i općina.

Kao profesor P. Strčić često je znao na svojim predavanjima za studente ili pak na znanstvenim skupovima govoriti o svojim profesorima, predšasnicima i suradnicima itd. Tako je često isticao prof. **Jaroslava Šidaka** (1903. – 1986.) i koliko je on utjecao na njegovu formaciju kao znanstvenika-povjesničara. Zapravo je upravo P. Strčić u historiografiji prvi plasirao naziv *„Šidakova škola“* – bilo je to upravo u prvom svesku novopokrenutoga *Krčkog zbornika Povijesnog društva otoka Krka*. Sam je pak to definirao ovako: „Šidakova škola je ono što smo mi prihvatili od njega. Prihvatili smo se držati građe, dokumenata, isprava, itd. Glavno metodološko obilježje te škole je poštenje u pisanju. To je osnovica. On se držao dokumenata kakvi su takvi – to nas je naučio“. Osim Šidaka na Strčićevu formaciju kao povjesničara bitno su utjecali već spominjani Mijo Mirković (Mate Balota, 1898. – 1963.) i Bartol Zmajić (1907. – 1984.).

Naslovnica 2. izdanja Zmajićeve *Heraldike*, ur. P. Strčić (1996.)
Cover page of the Zmajić's Heraldika, *ed. P. Strčić (1996).*

Iako se P. Strčić dugo vremena bavio temama iz povijesti radničkog pokreta i narodnooslobodilačke borbe od 1990-ih godina posvećivao se i brojnim drugim istraživanjima, dijametralno suprotnim od onih prethodnih. Valja napose istaknuti činjenicu da je P. Strčić sudjelovao u različitim polemikama i diskusijama, te bio prihvaćan, ali i osporavan. Zato će njegovi suvremenici i bliski suradnici biti važni u ocjenjivanju njegova djela u pojedinim razdobljima, napose onome socijalističkome i onome demokratskome, a nadolazeći povjesničari mjerodavni u kontekstualiziranju i vrjednovanju njegova historiografskoga opusa i prinosa našoj povijesnoj znanosti jer je ta ocjena u svojoj konačnici vrlo kompleksna i uvjetovana različitim političkim i društvenim čimbenicima.

P. Strčić se bavio i pomoćnim povijesnim znanostima, a među njima napose i heraldikom koju je zadužio člancima, recenzijama i prikazima te uredničkim i priređivačkim radom. Posebno treba naglasiti priređivanje drugog izdanja (prvo je objavljeno 1971. u izdanju zagrebačke Školske knjige) klasičnog heraldičkog udžbenika hrvatskih studija povijesti autora Bartola Zmajića: *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksilologija. Rječnik heraldičkog nazivlja*. To je djelo objavljeno 1996. u izdanju zagrebačke izdavačke kuće „Golden marketing“ te u redakciji i s dopunama P. Strčića te je ujedno popraćeno njegovim predgovorom i pogovorom o djelu i autoru.

O grbu i pečatu Krčkih knezova pisao je u uvodnoj studiji „Krčki knezovi i otok Krk od kraja XII do kraja XIII stoljeća“ u izdanju *Krčki (Vrbanski) statut iz 1388.* (1988. i ponovljeno 2008.). Komentirao je kako je 1992. na sjednici Skupštine općine Krk usvojen novi grb Općine („Šest umjesto pet zvijezda (krakova!)“ *Krčke novine* X (1992) 96). Napisao je i „Prilog o dva grba knezova Krčkih/Frankopana“ (*Tarsatika – glasilo Kluba prijatelja Grada Trsata za kulturna i društvena zbivanja* /Rijeka/ III (2002) 6: 10-14). Tematizirao je i problematizirao šahovnicu na zvoniku opatijske crkve sv. Lucije u Jurandvoru kod Baške na otoku Krku („Otkad je šahovnica na crkvi Sv. Lucije u Jurandvoru?“, *Krčki kalendar 1997* (1996). 56-61; „Je li "šahovnica" na tornju crkve sv.

Through various initiatives and efforts, Strčić worked hard to promote the Baška Plate – the "precious stone" of the Croatian language and its literature and the "baptismal certificate" of the Croatian people – publishing a unique collection of papers on the Baška Plate in 1988 in two volumes with co-editor ***Andre Mohorovičić*** *that marked nine centuries of the Baška Plate ("900 years of the Baška Plate" 1100 to 2000, and publishing an anthology of the same name).*

He received numerous awards and recognitions for his work and was declared an honorary citizen of several cities and municipalities.

As a professor, Strčić often talked about his professors, predecessors, and associates at his lectures for students or at scientific conferences, etc. He credited Prof. ***Jaroslav Šidak*** *(1903-1986) for influencing his formation as a scientist-historian. In fact, it was Strčić who was the first to place the title* "Šidak's School" *in historiography – it was in the first volume of the* Krk Anthology *of the* Historical Society of the Island of Krk. *He defined it this way: "Šidak's school is what we accepted from him. We agreed to stick to materials, documents, etc. The main methodological feature of this school is honesty in writing. That is the basis. He stuck to the documents as they are. He taught us that." Apart from Šidak, Strčić's development as a historian was significantly influenced by the already mentioned Mijo Mirković (Mate Balota, 1898-1963) and Bartol Zmajić (1907-1984).*

Although Strčić long dealt with topics from the history of the labor movement and the national liberation struggle, starting in the 1990s he devoted himself to numerous other research areas, diametrically opposed to those of the previous ones. It is worth emphasizing the fact that Strčić participated in various polemics and discussions and was accepted but also challenged. Therefore, his contemporaries and close associates will be important in evaluating his work in certain periods, especially the socialist and democratic, and future historians will need to contextualize and evaluate his historiographical work and contribution to our historical science because this assessment is ultimately very complex and conditioned by various political and social factors.

Petar Strčić also contributed to the auxiliary historical sciences, especially heraldry, to which he committed articles, reviews and views, as well as editorial work. Special emphasis should be placed on the preparation of the second edition (first published in 1971) of the classic heraldic textbook of Croatian history studies by Bartol Zmajić: Heraldry, Sphragistics, Genealogy, Vexillology. Dictionary of Heraldic Terminology. *This work was published in 1996 by the Zagreb publishing house "Golden Marketing" and edited and supplemented by Strčić, who provided a foreword and a discussion of the work and its author.*

He wrote about the coat of arms and the seal of the Krk dukes in the introductory study "Krk dukes and the island of Krk from the end of the 12th to the end of the 13th century" published in the Krk (Vrbnik) statute of 1388 *(1988 and repeated in 2008). He commented that in 1992, at the session of the Municipal Assembly of Krk, the new coat of arms of the Municipality was adopted ("Six instead of five stars (points!)"* Krčke novine *X (1992) 96). He also wrote "Contribution on the two coats of arms of the dukes of Krk/Frankopan" (*Tarsatika - newsletter of the Club of Friends of the City of Trsat for cultural and social events */ Rijeka / III (2002) 6: 10-14). He thematized and problematized the checkerboard on the bell tower of the abbey church of St. Lucia in Jurandvor near Baška on the island of Krk "Since when has the chessboard been on the church of St. Lucija in Jurandvor?",* Krk Calendar 1997 *(1996) 56-61; on the island of Krk from the early Middle Ages, from the 15th or*

Lucije u Jurandvoru na o. Krku iz ranoga srednjega vijeka, iz 15. ili iz 19. stoljeća", *Historijski zbornik* XLIX/1996 [1997], 278). Pisao je o životu i djelu **Marijana Grakalića /st./**, autora monografije *Hrvatski grb. Grbovi hrvatskih zemalja* (Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1990.): „Grb i identitet", *Vjesnik* /Zagreb/ LI (23. X. 1990.) 15.460: 99; „Doprinos stručnoj i znanstvenoj literaturi", *Novi list* XLIV (1. XI. 1990.): 12; „Marijan Grakalić st., Hrvatski grb (Grbovi hrvatskih zemalja), Zagreb 1990.", *Jadranski zbornik* 14 (1990-1991 [1991]): 260-263; „Grakalić, Marijan", *Hrvatski biografski leksikon* 5 (2002): 123-124).

Osim navedenog P. Strčić je redovito u *Arhivskom vjesniku* pisao o različitim heraldičkim i sličnim izdanjima („Stjepan Antoljak, »Pomošni istorijski izvori«, Skoplje 1980.", XXIV (1981) 24: 113; „Miloš Ćirić, »Heraldika (1. Grb: Ilustrovani i osnovni pojmovi)«, Beograd, 1983.", XXVII (1984) 27, 238-239; „Petar Čimbur, »Natjecanje za grb«, Zagreb, 1982.", XXVIII (1985 [1986]) 28: 211-212; „Grbovi naše obale. Izložba Gliptoteke JAZU, Zagreb 1985", XXX (1987 [1988]) 31: 185-186; „Grb Zagreba na zlatniku i srebrnjaku", XXXI (1988 [1989]) 32: 216; „Erchart Henning – Gabriele Jochums, »Bibliographie zur Heraldik. Schrifttum Deutschlands und Österreichs bis 1980.«, Köln – Wien 1984.", XXXI (1988 [1989]), 32: 215-216; „Boris Prister, »Odlikovanja zbirke dr. Veljka Malinara«, I. dio, Zagreb 1991.", XXXIV-XXXV (1992) 34-35: 268-269) i u drugim periodicima (npr. „Hrvoje Salopek, Ogulinsko-modruški rodovi. Podrijetlo, razvoj, rasprostranjenost, seobe i prezimena stanovništva ogulinskog kraja. Zagreb, 2007.", *Problemi sjevernog Jadrana* 10 (2010): 169-175; „Rod/obitelj i prezime rapskih Dominisa", *Rijeka* /Rijeka/ 16 (2011) 1: 1-6).

S Marijanom Grakalićem (st.) objavio je „Prethodno priopćenje o dobrinjskom grbu" (*Krčki zbornik*, sv. 35. Posebno izdanje, sv. 29.: Zbornik o Dobrinjštini, sv. 2., Krk 1996., 113-118), a s Mirjanom Matijević Sokol pisao o „Grbovnici Jurja Margetića (1646.)" (*Rijeka* X/2 /2005/, 129-142). Za svoj rodni otok Krk planirao je izraditi knjigu pod naslovom *Grbovi znamenitih krčkih obitelji i društava* u ediciji „Zavičajna biblioteka otoka Krka" koju je 1994. pokrenulo novinsko-nakladničko poduzeće „Glosa" d. o. o. iz Rijeke. Međutim, tu knjigu nije realizirao. U pisanoj ostavštini P. Strčića nalazio se i rukopis mons. **Ivana Žica Rokova** (1906. – 1984.) pod naslovom *„Grbovi u gradu Krku i na otoku"* (60 tipkanih stranica teksta i veći broj slika).

Akademiku dr. sc. Petru Strčiću, jednome od utemeljitelja *Povijesnog društva otoka Krka* i dugogodišnjem glavnom uredniku *Krčkog zbornika*, *Povijesno društvo otoka Krka* posvetilo je o sedamdesetoj obljetnici njegova života 50. jubilarni svezak *Krčkog zbornika* (2006.). Potom je i prvi broj *Časopisa za povijest Zapadne Hrvatske* (god. I, br. 1, Rijeka 2006., str. 1-254) bio objavljen njemu u čast. Svi navedeni tekstovi bili su potom ponovljeni u časopisu *Povijesnog društva Rijeka – Rijeka* (god. XI., sv. 2, Rijeka 2006., str. 1-210) odnosno s novim prilozima (god. XI., sv. 3, Rijeka 2006., str. 211-406) suradnika koji nisu participirali u *Časopisu za povijest Zapadne Hrvatske* (2006). U izdanju *Povijesnog društva Rijeke* 2012. godine publiciran je *Zbornik u čast Petru Strčiću* koji broji 734 stranice tekstova različite tematike, a koji su pedantno uredili **Maja Polić** i **Elvis Orbanić**, Te je godine tiskana i omanja knjižica Maje Polić i **Nine Spicijarić Paškvan** *Članovi HAZU s dobrinjskoga područja* u izdanju Općine Dobrinj i *Povijesnog društva Rijeka* (Rijeka, 2012.) u kojoj se nalaze podatci o P. Strčiću.

Najzad, na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci* održan je 2. lipnja 2016. znanstveni skup „U čast

19th century," Historijski zbornik *XLIX / 1996 [1997], 278). He wrote about the life and work of* ***Marijan Grakalić senior****, author of the monograph Croatian coat of arms (Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1990): "Grb i identitet",* Vjesnik */ Zagreb / LI (October 23, 1990) 15.460: 99; "Contribution to Professional and Scientific Literature,"* Novi list *XLIV (November 1, 1990): 12; "Marijan Grakalić sn., Croatian coat of arms (Coats of arms of Croatian countries), Zagreb 1990,"* Jadranski zbornik *14 (1990-1991 [1991]): 260-263; "Grakalić, Marijan, sn."* Croatian Biographical Lexicon *5 (2002): 123-124).*

In addition to the above, Strčić regularly wrote in the Archival Gazette *about various heraldic and similar editions (Stjepan Antoljak, "Auxiliary Historical Sources," Skopje 1980" XXIV (1981) 24: 113; "Miloš Ćirić," Heraldry 1 "Belgrade, 1983," XXVII (1984) 27, 238-239; "Petar Čimbur," Competition for the coat of arms, Zagreb, 1982," XXVIII (1985 [1986]) 28: 211-212; "Coats of arms of our coast. An exhibition in the Gliptoteka JAZU, Zagreb 1985," XXX (1987 [1988]) 31: 185-186; "The coat of arms of Zagreb on a golden and silver coin," XXXI (1988 [1989]) 32: 216; "Erchart Henning - Gabriele Jochums," Bibliographie zur Heraldik. Schrifttum Deutschlands und Österreichs bis 1980. Köln - Wien 1984. XXXI (1988 [1989]), 32: 215-216; "Boris Prister," Orders and Awards of dr Veljko Malinar collection, Part I, Zagreb 1991, XXXIV-XXXV (1992) 34-35: 268-269) and in other periodicals (eg Hrvoje Salopek, Ogulin-Modruš clans. Origin, development, distribution, migration and surnames of the population of the Ogulin region, Zageb, 2007,* Problems of the Northern Adriatic *10 (2010): 169-175; "Family/family and surname of Rab Dominis",* Rijeka */ Rijeka / 16 (2011) 1: 1-6).*

*With Marijan Grakalić (senior) he published "Preliminary Communication on the Coat of Arms of Dobrinj" (*Krk Proceedings*, Vol. 35. Special Edition, Vol. 29: Anthology on the Dobrinj Region, Vol. 2, Krk 1996, 113-118), and with Mirjana Matijević Sokol wrote about "The Heraldry of Juraj Margetić (1646)" (*Rijeka *X / 2/2005 /, 129-142). For his native island of Krk, he planned to make a book entitled* Coats of arms of famous Krk families and societies *in the edition "Native Library of the Island of Krk" launched in 1994 by the newspaper and publishing company "Glosa" Rijeka. However, he did not realize that book. The written legacy of Petar Strčić also included the manuscript of Msgr.* ***Ivan Žic Rokov*** *(1906-1984) entitled* "Coats of arms in the city of Krk and on the island" *(60 typed pages of text and a large number of illustrations).*

The 50th Jubilee Volume of the Krk Anthology *(2006) was dedicated to Petar Strčić, one of the founders of the* Historical Society of the Island of Krk *and long-time editor-in-chief of the* Krk Anthology, *on the 70th anniversary of his birth. Then the first issue of the* Journal of the History of Western Croatia *(Vol. I, No. 1, Rijeka 2006, pp. 1-254) was published in his honor. All these texts were then repeated in the journal of the* Historical Society of Rijeka - *Rijeka (year XI., Vol. 2, Rijeka 2006, pp. 1-210) or with new articles (year XI., Vol. 3, Rijeka 2006, pp. 211-406) by contributors who did not participate in the* Journal for the History of Western Croatia *(2006). In 2012, the* Historical Society of Rijeka *published a collection in honor of Petar Strčić, which consists of 734 pages of texts on various topics, and meticulously edited by* ***Maja Polić*** *and* ***Elvis Orbanić****. A booklet by Maja Polić and* ***Nina Spicijarić Paškvan*** HAZU Members from Dobrinj Area *was published by the Municipality of Dobrinj and the Historical Society of Rijeka (Rijeka, 2012), which contains data on Strčić.*

Finally, at the Faculty of Philosophy, University of Rijeka, *on June 2, 2016, a scientific conference was held:*

akademika Petra Strčića. U povodu 80. obljetnice života i 55. obljetnice djelovanja". Organizatori skupa bili su *Odsjek za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, *Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU* u Rijeci s *Područnom jedinicom* u Puli i *Povijesno društvo Rijeka*, a svojim referatima nastupili su brojni Strčićevi prijatelji, kolege i suradnici.

P. Strčića kao povjesničara u mnogočemu dobro opisuje njegovo svjedočanstvo koje glasi: „Vrela su u pitanju! Preko šezdeset godina predajem studentima, a predavao sam dugo i pomoćne povijesne znanosti, i govorim uvijek da se mora početi od vrela. Dokumenti su takvi kakvi su. Ne možemo ih promijeniti! Mišljenje mogu, ali krsni list ne mogu!" (iz transkripta razgovora s akademikom Petrom Strčićem koji su vodili Filip Šimetin Šegvić i Tomislav Branđolica 12. XII. 2011. i 4. VII. 2012.).

Petar Strčić preminuo je u Rijeci 23. lipnja 2019. u 83. godini života. Sahranjen je u obiteljskoj grobnici na mjesnom groblju u rodnom Krasu.

O životu i djelu Petra Strčića vidi:

"In honor of Academician Petar Strčić. On the occasion of the 80th anniversary of his life and the 55th anniversary of his activities." The conference was organized by the Department of History of the Faculty of Philosophy, University of Rijeka*, the* Department of Historical and Social Sciences HAZU *in Rijeka with the* Pula Regional Unit *and the* Historical Society of Rijeka.

Petar Strčić, as a historian, described his outlook thus: "The sources are in question! I have been teaching students for over sixty years, and I have also taught auxiliary historical sciences for a long time, and I always say that one must start from the source. The documents are as they are. We can't change them! I can change an opinion, but I can't change my birth certificate!"

Petar Strčić died in Rijeka on June 23, 2019 at the age of 83. He was buried in the family tomb in the local cemetery in his native Kras.

On life and work of Petar Strčić see:

Zbornik u čast Petru Strčiću, ur. Maja Polić i Elvis Orbanić, Rijeka: Povijesno društvo Rijeka, 2012.; *Časopis za povijest Zapadne Hrvatske*, god. I, br. 1, Rijeka 2006., str. 1-254; *Rijeka – časopis Povijesnog društva Rijeka*, god. XI., sv. 2, Rijeka 2006., str. 1-210; god. XI., sv. 3, Rijeka 2006., str. 211-406; Tomislav Galović, *Krčki zbornik 50. jubilarni svezak. Pregled rada Povijesnog društva otoka Krka i bibliografija Krčkog zbornika*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka – Liber d. o. o. Rijeka, 2006.; Maja Polić, „Tri časopisa posvećena obljetnici akademika Petra Strčića", *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci* 49 (2009): 235-238; Maja Polić – Nina Spicijarić Paškvan, *Članovi HAZU s dobrinjskoga područja*, Rijeka: Općina Dobrinj i Povijesno društvo Rijeka, 2012.; »Tematski blok / Thematic Section: 50 godina Povijesnog društva otoka Krka (1969. – 2019.) / The 50th Anniversary of the Krk Historical Society (1969–2019)«. Uredio / Edited by Tomislav Galović, *Krčki zbornik* 75/2019 (2020): 209-275; Petar Strčić, „Škola Jaroslava Šidaka", *Krčki zbornik* 1 (1970): 585-586; Petar Strčić, „Uloga i značenje povijesti otoka Krka kao osnovice djelovanja Povijesnoga društva/udruge otoka Krka (1969. – 2009.)", *Krčki zbornik* 69 /= »Tematski blok: 40 godina Povijesnog društva otoka Krka (1969. – 2009.)«/ (2013): 235-250; Filip Šimetin Šegvić – Tomislav Branđolica, „Šidakova škola: povijesna radionica zanata. Oralna historija", u: *Jaroslav Šidak i hrvatska historiografija njegova vremena: zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Zagrebu 25. i 26. studenog 2011.*, ur. Damir Agičić i Branimir Janković, Zagreb: FF press – Društvo za hrvatsku povjesnicu – Doktorski studij moderne i suvremene hrvatske povijesti – Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012., 275-392; Tomislav Galović, „Josip Matasović kao profesor pomoćnih povijesnih znanosti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu", u: *Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti. Zbornik radova znanstvenog skupa održanog u Slavonskom Brodu 23. – 24. studenoga 2012.*, ur. Suzana Leček, Slavonski Brod – Zagreb: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje - Slavonski Brod (Bibliotheca Croatica: Slavonica, Sirmiensia et Baranyensia – Posebna izdanja, knj. 14), Hrvatski državni arhiv - Zagreb, Društvo za hrvatsku povjesnicu - Zagreb, 2013., 257-258 (243-276); Nikola Brozić, „Izvještaj sa znanstvenoga skupa Stogodišnjica Prvoga svjetskog rata u organizaciji Općine Omišalj i Povijesnog društva otoka Krka, Omišalj, 28. lipnja 2014.", *Krčki zbornik* 70 (2014): 396-400; Sanja Holjevac, „In memoriam – akademik Petar Strčić (1936. – 2019.)", *Zadarska smotra – časopis za kulturu, znanost i umjetnost* LXIX (2020) 1-3: 329-331; Tomislav Galović, „*In memoriam*: Petar Strčić (1936. – 2019.)", *Grb i zastava – Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva* XIII (studeni 2019) 26: 11; ***Uredнički odbor *Krčkog zbornika*, „Akademik Petar Strčić (1936. – 2019.)", *Krčki zbornik* 75/2019 (2020): 336-338; Branko Kukurin, „*Spoštovani i dragi naš...*", *Krčki zbornik* 75/2019 (2020): 339-340; Ines Srdoč-Konestra, „Prof. dr. sc. Mirjana Strčić (1937. – 2018.)", *Krčki zbornik* 75/2019 (2020): 341-346; Robert Matijašić, „U spomen Petar Strčić (Kras na otoku Krku, 24. kolovoza 1936. – Rijeka, 23. lipnja 2019.), povjesničar, arhivist, akademik", *Vjesnik Istarskog arhiva* 26 (2019): 271-273; Stjepan Ćosić, „*In memoriam* Petar Strčić (Kras, 24. kolovoza 1936. – Rijeka, 23. lipnja 2019.)", *Arhivski vjesnik* 62 (2019): 313-315; Marinko Vuković, „Akademik Petar Strčić (1936. – 2019.)", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 37 (2019): 295-299; Damir Agičić, „Petar Strčić (1936-2019)", *Historijski zbornik* LXXII (2019) 2: 512-514; Marino Manin, „Petar Strčić (1936. – 2019.)", *Časopis za suvremenu povijest* 52 (2020) 1: 295-296; Maja Polić, „Akademik Petar Strčić (1936. – 2019.). In memoriam", *Problemi sjevernog Jadrana* 18 (2020): 207-218; Andrea Roknić Bežanić, „In memoriam: Akademik Petar Strčić (1936. – 2019.)", *Časopis za povijest Zapadne Hrvatske* 14-15 (2019): 197-198; Tomislav Galović, „Akademik Petar Strčić (1936. – 2019.). Prvi predsjednik Društva za hrvatsku povjesnicu", u: *Posebni prilog Novoga lista:* Šesti kongres hrvatskih povjesničara. Kultura, Rijeka, 29. IX. – 2. X. 2021. Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti, Društvo za hrvatsku povjesnicu, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, *Novi list* /Rijeka/ LXXV (nedjelja, 26. rujna 2021.) 24.358: 12; Miroslav Bertoša, „»Gužva za mene počinje, nadam se da ću se moći izvući čitave kože«. Neka pisma Petra Strčića iz Rijeke (1969. – 1972.) i Zagreba (1985.)", *Problemi sjevernog Jadrana* 19 (2021): 115-138; „Strčić, Petar", *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 27. 3. 2022. http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58373; Tomislav Galović, „*Hommage à* akademik dr. sc. Petar Strčić (1936. – 2019.)", *Pro tempore. Časopis studenata povijesti* (predano za tisak 2020.).

Zoran Peran

Prilog o grbu kneza Ivana II. Nelipića

A Contribution on the Coat of Arms of Duke Ivan II Nelipić

O izgledu grba **Nelipića** pisalo je više naših eminentnih heraldičara. Prvi od njih, **Pavao Ritter Vitezović**, objavio ga je u svojem djelu *Banologia*; u polju štita stoji prirodni ljiljan, dok štit okružuje natpis natpis: „Joannes Nelepitius (Nelepuk) comes Cetinae, Classae et Ramae, Daim, et Croat, banus“.[1] **Ljudevit Gaj** prenosi grb iz Vitezovićeve *Banologije* u svom članku u novinama *Danica Ilirska*. (Sl. 1.)[2] Isti grb se nalazi u grbovniku **Ivana Nepomuka Labaša Blaškovečkog** koji je precrtao grbove iz Vitezovićeva grbovnika. **Ivan Bojničić Kninski** koristio se građom iz oba posve identična grbovnika. Uvrstivši skoro sve grbove iz njih u svoj grbovnik *Der Adel von Kroatien und Slavonien*,[3] izostavio je grb Nelipića.

C. bana Ivana Nelepića.

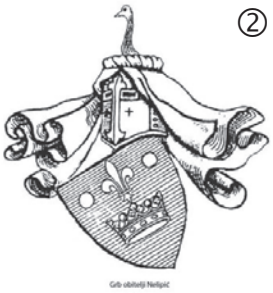

①

Služeći se Labaševim rukopisnim grbovnikom ovaj grb je zapazio **Viktor A. Duišin** i publicirao njegov crtež u članku „Stara hrvatska plemena“, navodeći temeljne boje grba: u plavom polju zlatni prirodni ljiljan. No, **Bartol Zmajić** je smatrao da je heraldički prikaz ljijana u prirodnom obliku je posve neuvjerljiv za to vrijeme. U članku „Pečat sa grbom kneza Ivana II. Nelipića“, na temelju fotografske snimke pečata s povelje donosi opis grba:

Grb Ivana II. Nelipića, koji se nalazi na pečatu spomenute povelje izdane u Sinju godine 1418. sastoji se od slijedećih heraldičkih likova: u sredini pečata nalazi se koso u desno okrenuti štit u kojemu iz kraljevske krune raste stilizirani heraldički ljiljan, kojeg na vrhu sa svake strane prati po jedna kugla. Nad štitom je u desno okrenuta kaciga kablastog oblika, iz koje raste glava ptice sa dugim vratom, koji se postepeno sužuje i završava kljunom. Najvjerojatnije je to glava noja. Sa kacige visi kratki plašt. Ovaj grb, iako djelomično ponešto izgreben, stilski je pravilno izrađen u duhu vremena svoga nastanka, prve četvrtine XV. stoljeća. Osobito je stilski pravilan i uvjerljiv oblik kablaste kacige. Glava na nojevom vratu koji raste iz kacige ponešto je nejasna uslijed oštećenja, no ipak se mogu naslutiti pera koja rastu iz ptičjega vrata. I natpis, koji okružuje grb ima oštećenih mjesta, ali uza sve to, on se može lako rekonstruirati.[4]

Crtež grba na temelju Zmajićeva opisa i Duišinovih tinktura. (Sl. 2.)[5]

②

Državni arhiv Mađarske posjeduje dvije srednjovjekovne zbirke dokumenata. *Zbirka Q*, sadrži dokumente iz razdoblja prije Mohačke bitke. Nakon poraza u bitci dolazi do uništenja kraljevskog srednjovjekovnog arhiva. Malobrojna sačuvana arhivska građa bila je raspršena. Sakupljena je uz pomoć obiteljskih arhiva. Građa sadrži i veći broj dokumenata koji se odnose na područje današnje Hrvatske, posebno zbirka obitelji **Erdődy** i **Frankopan**. U zbirci se nalazi više dokumenata s pečatom Ivana II. Nelipića.

Uglavnom se radi o dokumentima vezanim za ostavštinu Nelipića, pokušajima Ivana II (Ivaniša) da legalizira svog nasljednika. Kao dijete na čelu roda naslijedio oca, dodatno je uzdigao moć Nelipića i proširio njihove posjede. Više je puta bio biran za kneza **Šibenika**, **Trogira** i **Splita**, svojoj je vlasti podvrgnuo **Klis** i **Omiš**, te se konačno samovoljno prozvao *banom Dalmacije i Hrvatske*. Ženidbenim vezama Ivaniš se povezao s

*Several of our eminent heralds have written about the appearance of the **Nelipić** coat of arms. First, **Pavao Ritter Vitezović** published it in his* Banologija*: a natural lily in a shield without indicated colors, surrounded by an inscription: "Joannes Nelepitius (Nelepuk) comes Cetinae, Classae et Ramae, Daim, et Croat, banus."*[1] ***Ljudevit Gaj** published the coats of arms from the Vitezović work in an article in the journal* Danica Ilirska. *(Fig. 1.)*[2] *The same coat of arms appears in the Armorial of **Ivan Nepomuk Labaš Blaškovečki**, who copied the coats of arms from the Vitezović collection. **Ivan Bojničić Kninski** used material from both these works, and included them in his* Der Adel von Kroatien und Slavonien,[3] *but he omitted the coat of arms of Nelipić.*

***Viktor A. Duišin** noted the coat of arms in Labaš's Armorial and published it in the article "Old Croatian Tribes," describing the basic colors of the coat of arms: azure a natural lily or. However, **Bartol Zmajić** thought that the heraldic depiction of lilies in their natural form was completely unconvincing for the period. His article, "Seal with the coat of arms of Duke John II Nelipić," relying on a photograph of the seal from the charter, describes the coat of arms thus:*

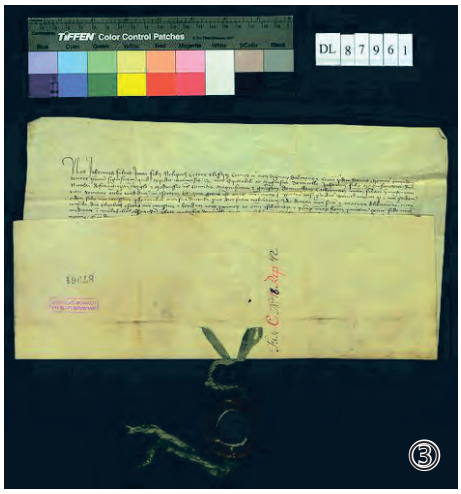
The coat of arms of Ivan II Nelipić, which is on the seal of the charter issued in Sinj in 1418, consists of the following heraldic figures: in the middle of the seal there is a shield turned obliquely to the right in which a stylized heraldic lily grows from the royal crown, accompanied in each chief corner with a disk. The shield is topped with a helmet turned to the right, from which grows a bird's head with a long neck, which gradually narrows and ends with a beak. Most likely it is the head of an ostrich. A short mantle hangs from his helmet. This coat of arms, although partly somewhat scratched, is stylistically properly made in the spirit of the time of its creation, the first quarter of the 15th century. The style of the helmet is particularly stylistically correct and convincing. The head on the ostrich's neck growing from the helmet is somewhat obscure due to the damage, but one can still notice the feathers growing from the bird's neck. And the inscription, which surrounds the coat of arms, has damaged places, but with all that, it can be easily reconstructed.[4]

The drawing of the coat of arms is based on Zmajić's description and Duišin's tinctures. (Fig. 2.)[5]

*The **Hungarian State Archives** has two medieval collections of documents. The* Q Collection *contains documents from the period before the Battle of Mohács. The royal medieval archives dating from after the battle were destroyed. The surviving documents in the State Archives were preserved over the centuries scattered in various family archives. The material also contains a number of documents related to the area of today's Croatia, especially from the collection of the **Erdődy** and **Frankopan** families. The collection contains several documents with the seal of Ivan II Nelipić.*

1 Vitezović ne navodi izvor. Na temelju natpisa možemo zaključiti da je opisivao grb na pečatu.
Vitezović provides no source. We may only conclude from the inscription that he was describing a coat of arms in a seal.
2 GAJ Ljudevit: „Banoslovlje - Kratki imenoslov banovah i vojvodah“, *Danica ilirska*, 21.03.1863, 16 (1863) : 83.
3 BOJNIČIĆ Ivan: *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, *J. Siebmachers grosses und allgemeines Wappenbuch*, Bauer und Raspe, Nurnberg, 1899.
4 ZMAJIĆ Bartol: „Prilog o grbu Ivana Nelipića“, *Arhivski vjesnik*, 19-20 (1977) 1.
5 Ilustracija prenesena iz „Nelipičeve utvrde na rijekama Krki i Čikoli“, 21.10.2016 objavio Darko Antolković
Drawing from an article on the Nelipić fortress at the Krka and Čikola rivers, 21.10.2016 published by Darko Antolković.
https://darkoantolkovic.wordpress.com/2016/10/21/nelipiceve-utvrde-na-rijekama-krki-i-cikoli/

tada najmoćnijim bosanskim velikašem **Hrvojem Vukčićem Hrvatinićem**, za kojega je bila udana njegova sestra **Jelena** (koja se nakon Hrvojeve smrti udala 1416. za bosanskog kralja **Stjepana Ostoju**). Uključivši se potkraj XIV. st. u prijestolne borbe, Ivaniš je isprva pristao uz **Ladislava Napuljskoga** te je, uz Hrvoja Vukčića Hrvatinića, godinama bio jedan od glavnih oslonaca Ladislavove stranke. Poslije se, ipak, priklonio **Sigismundu Luksemburgovcu** pa je s krčkim knezom **Nikolom IV. Frankapanom** sklopio savez kojim su se obje strane obvezale podupirati kralja. Budući da nije imao muških potomka, nakon njegove smrti posjedi obitelji bi po zakonu pripali kraljevskoj kruni. Ivan II. Nelipić je 1411. posvojio **Ivana VI.** sina Nikole IV. Frankopana. Kralj Sigismund, tada zaokupljen borbama s **Mlečanima**, potvrdio je Ivaniševu odluku, posvojenje je ujedno i pravo nasljedstva. Ivan se 1416. oženio starijom Ivaniševom kćeri **Katarinom**. Ženidbom Frankopani su postali najmoćnijom velikaškom obitelji u hrvatskim zemljama. Kralj Sigismund proglasio je 1434. Ivana VI. i njegova brata **Stjepana III.** hrvatsko-dalmatinskim banovima. U drugoj polovici 1435., nakon smrti Ivaniša Nelipića, kralj povlači svoj pristanak na posvojenje i od Ivana VI. Frankopana zahtijevao da mu ustupi svu Ivaniševu baštinu, tj. rodovske posjede Nelipića. Ban Ivan na to nije htio pristati. Kralj ga je 1436. proglasio odmetnikom, lišio banske časti, koju je dodijelio **Matku Talovcu**[6] i poveo protiv njega rat. Tu promjenu Ivan nije prihvaćao nego se i dalje potpisivao kao ban Hrvatske i Dalmacije i knez krčki, modruški, cetinski i kliški. Potkraj iste godine boravio je u Klisu i nastojao se mletačkim posredovanjem izmiriti s kraljem Sigismundom, ali izmirenje nije dočekao, jer je uskoro umro. Velik dio ostavštine na kraju je postao vlasništvo Sigismundovih pristaša, braće Talovac.[7]

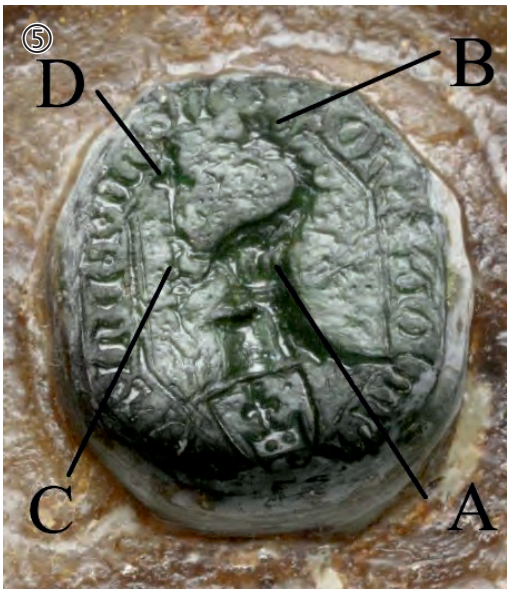

③

④

Najbolje očuvani pečat se nalazi na dokumentu datiranom 8. kolovoza 1422., kojim Ivan II. daruje **Klis** svojoj kćeri **Katarini** i zetu **Ivanu Frankopanu**. (Sl. 3 i 4.)[8]

Zahvaljujući modernim tehnologijama, danas sa sigurnošću možemo vidjeti točan izgled grba Ivana II. Nelipića, koji se razlikuje od ranije prepoznatog grba u četiri točke (naznačene slovima A, B, C i D). U polju štita nalazi se kruna, iznad nje se nalazi stilizirani ljiljan, ljevo i desno od ljiljana nalazi se po jedna kugla. Iznad štita je kablasta okrunjena kaciga (A) s plaštem. U nakitu kacige se nalazi: okrunjena (B) dugovrata ptica (čaplja?) koja s obje noge u kandžama drži (C) prirodni cvijet ljiljana sa stabljikom (D). (Sl. 5.)

These are mostly documents related to Nelipić's legacy, attempts by Ivan II (Ivaniš) to legalize his successor. As a child, he succeeded his father as head of the family and soon further elevated the Nelipićs' power and expanded their estate. He was repeatedly elected duke of ***Šibenik***, ***Trogir***, *and* ***Split***, *subjugated* ***Klis*** *and* ***Omiš*** *to his rule, and self-styled himself the* ban of Dalmatia and Croatia. *Through marriage, he connected with the most powerful Bosnian ruler of the time,* ***Hrvoje Vukčić Hrvatinić***, *who married Ivaniš's sister* ***Jelena*** *(after Hrvoje's death in 1416 she married the Bosnian king* ***Stjepan Ostoja***). *He was involved in battles for the throne at the end of the 14th century. Ivaniš first sided with* ***Ladislav of Naples*** *and, along with Hrvoje Vukčić Hrvatinić, was a mainstay of Ladislav's party for years. Later, however, he sided with* ***Sigismund of Luxembourg*** *and allied himself with duke* ***Nikola IV Frankopan*** *of Krk in support of the king. Since he had no male descendants, after his death the family estate would by law belong to the royal crown. In 1411, Ivan II Nelipić adopted* ***Ivan VI*** *son of Nikola IV Frankopan. King Sigismund, then preoccupied with fighting the* ***Venetians***, *affirmed that the adoption also conferred the right of inheritance. In 1416, Ivan married Ivaniš's older daughter* ***Katarina***. *By the marriage, the Frankopans became the most powerful noble family in Croatian lands. King Sigismund proclaimed Ivan VI and his brother* ***Stjepan III*** *Croatian-Dalmatian bans in 1434. In the second half of 1435, after the death of Ivaniš Nelipić, the king withdrew his consent to the adoption and demanded that Ivan cede to him his inheritance from Ivaniš (ie, the Nelipić family estate). Ban Ivan refused, and in 1436, the king declared him an outlaw and deprived him of the ban honorific, which he granted to* ***Matko Talovac***,[6] *and waged war against him. Ivan did not accept this change and continued to sign as the ban of Croatia and Dalmatia as well as the duke of Krk, Modruš, Cetina, and Klis. At the end of the same year, he stayed in Klis and tried to reconcile with King Sigismund through Venetian mediation, but reconciliation was not achieved because he died soon after. Much of the legacy eventually became the property of Sigismund's supporters, the Talovac brothers.*[7]

The best preserved seal is on a document dated 8 August 1422, by which Ivan II gave ***Klis*** *to his daughter* ***Katarina*** *and son-in-law* ***Ivan Frankopan***. *(Figs. 3 and 4.)*[8]

Thanks to modern technology, we can now appreciate the exact appearance of the coat of arms of Ivan II Nelipić, which differs on four points (indicated by the letters A, B, C and D) from the previous descriptions mentioned here. In the field of the shield there is a crown. Above it there is a stylized lily, and to the left and right of the lily there is a disk. Above the shield is a helmet (A) with a mantle. In the crest there is a crowned (B) long-necked bird, possibly a heron, holding (C) a natural lily with a stalk (D) in both claws (Fig. 5).

6 Matko Talovac, hrvatski velikaš i slavonski ban. Podrijetlom je s otoka Korčule, bio je građanin dubrovački. Po posjedu Topolovica u Podravini, koji mu je darovao kralj Žigmund, prozvao se 1434. de Thallowcz, odnosno Talovac. *Croatian magnate and ban of Slavonia. Originally from the island of Korčula, he was citizen of Dubrovnik. After the Topolovica estate in Podravina, granted by king Sigismund, he took the name de Thallowcz, ie. Talovac in 1434.*

7 *Hrvatska enciklopedija*, https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43320

8 Fotografije iz Mađarskog državnog arhiva | *Photos from the Hungarian State Archives* https://archives.hungaricana.hu/en/charters/view/123102/?pg=3&bbox=9%2C-1837%2C2284%2C-570

Nikša Kuščić

Jelen u grbu bračkih Jelinića

Plemićka obitelj **Jelinić** pisana u dokumentima *Jelineo*, *Gelineo*, *Gielineo*, *Gelinei*, *Gelineus* i *Gielineus* pripadala je plemstvu otoka **Brača**.[1] Međutim ne ubraja se među izvorno bračko plemstvo i u popisu bračkih plemićkih obitelji iz 1657. godine, već je zabilježena u skupini u bračkom vijeću pridruženih obitelji i do tada još neizjednačenom u pravima i povlasticama s izvornim bračkim plemićima. Brački Jelinići su 1551. godine zapisani među biračima rektora crkve **Sv. Barbare** u **Trogiru**, i to: **Margarita**, žena **Sladojeva** (kćerka pok. **Jakova Gospodnetića** i **Cvite** pok. **Zanina Hranka**); djeca **Ivan** i **Vicenco**, te djeca Ivanova: **Jakovica** i **Mandalena**, a zatim **Ivan Sladojević**, sin rečenog Sladoja i Margarite Hranko, svi u **Postirama**.[2] Kako su birači ove nadarbine bili isključivo plemići iz dalmatinskih komuna može se izvesti zaključak da su Jelinići već tada (1551.) pripadali bračkom plemstvu. Naime, potrebno je objasniti odakle prezime Jelinić. Iz gore navedenih podataka može se zaključiti da su Jelinići potomci izvjestnog Sladoja koji slovi kao eponim roda. Za sada neutvrđena ženska osoba (baba ili možda u sve par naraštaja unatrag u rodu Sladoljeva) zasigurno je bila neka **Jelina** (<Jela,<Jelena) te su po njoj Sladojevići uzeli matronim Jelinić, kasnije latinizirano u Jelineus, Jelineo, tal. grafija Gelineo, koji s vremenom istiskuje izvorno prezime. Među vlasnicima pašnjaka u **Dolu** 1581. godine zapisana je obitelj Jelinić. Prezime su Jelinići latinizirali 1591. godine u Gelinei.[3] Kako spomenusmo, među „neizvornim plemićima" otoka Brača 1657. godine zabilježeni su **Ivan Frane Gelineo** pok. **Nikole** alias Gelinić (Jelinić), brat mu **Jure**, i drugi **Frane** pok. **Jure Gelinea**.[4]

Kao branitelj (*difensor*) bračke komune zapisan je u spisima 1647. i 1649. godine **Juraj Gelineo**.[5] Plemić **Nikola Gelineo** 1731. godine bio je član maloga (tajnoga) vijeća.[6] Znamo, po **Kadlecu**, da je godine 1736. javni bilježnik "mletačke ovlasti" bio **Frane Gelineo**.[7]

Crkvene matične knjige **Pučišća** prve Jeliniće bilježe 1573. godine prigodom vjenčanja **Bernardina** sina **Jakova Klimpsića** za **Margaritu** kći **Jerolima Iveljića** u svojstvu svjedoka zapisan je gospodin **Ivan Jelinić** kao i gospodin **Nikola Kovljanić**.[8] U maticama župe **Bol** pratimo ih po pojedinim zapisima od 1622. godine. **Nerežiške** matične knjige spominju Jeliniće 2. siječnja 1670. godine prigodom vjenčanja **Ivana** sina **Nikole Radmilića** za **Katarinu** kći **Jurja Gelinei**.[9] U dolskim maticama su prvi put zapisani 1683. godine kao Gelinei kada se 10. listopada 1683. godine kao kuma na krštenju **Ivane Hrepić** kćeri gospodina **Jure Hrepića** i njegove žene **Jakovice** bilježi gospođa **Margarita** žena **Ivana Frane Gelinea** iz Postira.[10] Isto tako je u dolskoj matici 1. siječnja 1713. godine zapisano vjenčanje gospodina **Ivana Nikole Gelinea** i **Franke** kći gospodina **Ivana Caralipeo**,[11] a 1714. godine u Dolu je krštено prvo njihovo dijete **Ivan Frane Gelineo**.[12] **Škripske** ih matice bilježe 1630. godine, a matice **Supetra** 1757. godine prezimenom Gelineo. U postirskim maticama se javljaju od početka najstarije sačuvane matice već 1584. godine, kao i 1591. godine kad je kršten **Vicko** sin gospodina **Frane Jelinića** i njegove žene **Katarine**,[13] zatim slijede upisi sve do kraja 18. stoljeća. Početkom 18. stoljeća u Postirima živi samo jedna plemićka obitelj Gelineo. To je obitelj **Ivana Nikole Gelinea** koji iz braka sa

Grb obitelji Jelinić ili Gelineo iz rukopisne knjige Dominisa.
The coat of arms of the Jelinić or Gellineo family from the Dominis manuscript.

A Deer in the Coat of Arms of the Jelinić Family from Brač

*The **Jelinić** family, also appearing in the historical record as* Jelineo, Gelineo, Gielineo, Gelinei, Gelineus, *and* Gielineus, *was a noble family on the island of **Brač**.[1] The family was not counted among the original noble families in a list of Brač nobility dating from 1657, but it was one of several that were added to the Brač council, although with fewer rights and privileges than the original Brač nobles. In 1551, the Jelinićs of Brač were registered among the voters for the rector of the church of **St. Barbara** in **Trogir**, namely: **Margarita**, wife of **Sladoje** (daughter of the late **Jakov Gospodnetić** and **Cvita** of the late **Zanin Hranko**); her children **Ivan** and **Vicenco**, and children of Ivan: **Jakovica** and **Mandalena**; and then **Ivan Sladojević**, son of the said Sladoje and Margarita Hranko, all in **Postira**.[2] Since these voters were exclusively nobles from the Dalmatian communes, it can be concluded that by 1551 the Jelinićs already belonged to the Brač nobility. But what is the origin of the surname Jelinić? From the above data, it can be concluded that the Jelinićs are descendants of a certain Sladoje, who is known as the eponym of the family. An unidentified female (perhaps a grandmother a couple of generations back in the Sladoje's family) was certainly a **Jelina** (<Jela, <Jelena) and after her, the Sladojević family took the matronymic Jelinić (later Latinized as Jelineus, Jelineo, and in Italian spelled Gelineo), and over time the name Jelinić supplanted the original surname. The Jelinić family is listed among the owners of pastures in **Dol** in 1581. They Latinized the family name in 1591 to Gelinei.[3] As mentioned, **Ivan Frane Gelineo**, of the late **Nikola** alias Gelinić (Jelinić), his brother **Jure**, and another **Frane**, of the late **Jure Gelineo** were recorded among the non-original nobles of the island of Brač in 1657.[4]*

*Juraj Gelineo was recorded as a defender (*difensor*) of the Brač commune in records dating from 1647 and 1649.[5] In 1731, nobleman **Nikola Gelineo** was a member of the small (secret) council.[6] We know, according to **Kadlec**, that in 1736 the notary public of "Venetian authority" was **Frane Gelineo**.[7]*

*The church registers of **Pučišća** record the first Jelinićs in 1573, on the occasion of the wedding of **Bernard**, son of **Jakov Klimpsić** to **Margarita**, daughter of **Jerolim Iveljić**: Mr. **Ivan Jelinić** and Mr. **Nikola Kovljanić** were recorded as witnesses.[8] In the registers of the parish of **Bol**, they may be followed in individual records from 1622. The **Nerežišća** registry books mention Jelinić on 2 January 1670, on the occasion of the wedding of **Ivan**, son of **Nikola Radmilić**, to **Katarina**, daughter of **Juraj Gelinei**.[9] Jelinićs were first recorded in the Dol registers in 1683 as Gelinei, when on 10 October 1683, Mrs. **Margarita**, wife of **Ivan Frane Gelineo** from Postira, was recorded as the godmother at the baptism of **Ivana Hrepić**, daughter of Mr. **Jure Hrepić** and his wife **Jakovica**.[10] Also, on 1 January 1713, the wedding of Mr. **Ivan Nikola Gelineo** and **Franka**, daughter of Mr. **Ivan Caralipeo**,[11] was recorded in the Dol register, and in 1714 their first child **Ivan Frane Gelineo** was baptized in Dol. The **Škripa** register books recorded Jelinićs in 1630, and the **Supetar** books in 1757 with the surname Gelineo. Jelinićs appear in the Postira registers from the beginning of the oldest surviving register as early as 1584, as well as in 1591, when **Vicko**, the son of Mr. **Frane Jelinić** and his wife **Katarina**,[13] was baptized. The entries continue until the end of the*

1 Andrija CICCARELLI, *Osservazioni sull'isola della Brazza, e sopra quella nobiltà*, Mletci, 1802. : 257; Andre JUTRONIĆ, Naselja i porijeklo stanovništva na otoku Braču, *Zbornik za narodni život i običaje*, knjiga 34, Izd. JAZU, Zagreb, 1950. : 43,107, 121, 133, 143,148, 158, 217, 220; Dasen VRSALOVIĆ, *Povijest otoka Brača*. (Brački zbornik br. 6), Supetar, 1968. : 211.

2 Mladen ANDREIS, Birači rektora crkve Sv. Barbare u Trogiru. *Građa za anagraf dalmatinskog plemstva u 16. stoljeću*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije, br. 18, izd. Državni arhiv u Splitu, Split 2002. : 188.

3 A. JUTRONIĆ, Naselja i porijeklo stanovništva na otoku Braču : 143.

4 A. CICCARELLI, *Osservazioni sull'isola della Brazza* : 257; Karlo KADLEC, Statut i reformacije otoka Brača sa zakonima, povlasticama i listovima duždeva za bračku općinu i izvacima iz Ciccarellijeve knjige "Osservazioni sull' isola della Brazza", *Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium*, vol. 11, izd. JAZU, Zagreb, 1926. : 265.

5 K. KADLEC, Statut i reformacije otoka Brača : 246, 288.

6 Državni arhiv u Zadru (DAZd), HR-DAZD-9, Općina/Komuna Brač, kut. 65, sv. 8, fol. 25.

7 K. KADLEC, Statut i reformacije otoka Brača : 251-252.

8 Župni ured Pučišća (ŽUP), Matična knjiga (MK),vjenčani, Liber I (1566.-1731.) : 5-6.

9 Župni ured Nerežišća, MK, vjenčani, Liber II (1655.-1683.), sub die.

10 Župni ured Dol na Braču, MK, kršteni, Liber I (1677.-1802.), fol. 4v.

11 *Ibid.*, MK, vjenčani, Liber I (1679.-1801.), fol. 127.

Frankom pl. Caralipeo ima jedinog sina **Ivana Franu**, a taj Ivan Frane Gelineo je zadnji muški potomak bračkih Gelinea.

Treba spomenuti da osim zakonitih Gelinea, javljaju se i nezakoniti potomci. Tako je zabilježen prigodom krštenja 26. svibnja 1740. godine **Mate Gelineo** nezakoniti sin gospodina **Frane Gelinea** i **Helene** nezakonite kći gospodina **Ante Caralipea**.[14] Međutim nezakonita grana se nije održala jer je navedeni Mate Gelineo umro nakon četiri dana kako to bilježi matična knjiga umrlih.[15]

Najstariji sačuvani popis bračkih plemića „gracije soli" iz 1718. godine bilježi u Postirima[16] **Ivana Nikolu Gelinea** sa pet članova obitelji u plemićkom staležu, dok te iste godine u Bolu među pučanima bilježimo dvije obitelji Jelinić.[17] Popis za dobivanje soli iz 1773. godine donosi u Postirima samo jednu obitelj Gelineo plemićkog staleža i to **Franu Gelinea** sa sedam članova u obitelji,[18] a u Bolu ih te godine među pučanima kao Jeliniće ne nalazimo, iz čega se može zaključiti da su izumrli ili odselili. Već popis iz 1793. godine u Postirima[19] među plemstvom donosi **Katarinu Gelineo** sa dva člana u obitelji. Nedvojbeno bračka grana Gelinea izumrla je baš s tom Katarinom Gelineo, preminula 22. svibnja 1795. godine.[20] Obzirom na prethodnu činjenicu Gelinea nema u zadnjem popisu bračkog plemstva 1802. godine.

Grb hvarske obitelji Gelineo Bervaldi.
The coat of arms of the Gelineo Bervaldi family of Hvar.

Po heraldičaru-amateru **Duišinu**[21] jedna se grana bračkih plemića Gelinea u 18. stoljeću nastanila u **Starom Gradu** na **Hvaru**.[22] Tvrdnja je netočna. Prvi članovi obitelji Gelineo pojavljuju se tamo već početkom 17. stoljeća kako to **Vinko Ružević** navodi u ne tako davno objavljenoj knjizi "Stanovništvo Starog Grada".[23] Prvi se, po riječima Ruževića, u Starom Gradu susreće **Petar Gelineo** sa sinovima **Vickom** i **Dinkom**, te kćeri **Katarinom**.

Prva i najstarija matična knjiga Postira s upisima od 1584. do 1671. godine ne donosi nam niti jednog Petra Gelinea. Štoviše, starijih matica od 1677. godine za župu Dol na Braču nema. Pretpostavljamo da je taj Petar rođen u Dolu na Braču, budući ga postirska matica krštenih ne navodi ili je zapisan drugi imenom. Gelineo, ženidbom s uglednom hvarskom obitelji **Bervaldi**, spajaju prezimena obiju obitelji u **Jelineo Bervaldi** (*Gelineo Bervaldi*) ženidbom Vicka Gelinea i **Lukrecije Bervaldi**.[24] Njihov najstariji sin Petar uzima udvojeno prezime Gelineo Bervaldi, dok njegova braća i sestre ostaju Gelineo.[25] Kao bračka plemići Gelineo i Gelineo Bervaldi naposlijetku bijahu primljeni u plemstvo **Torcella**[26] potvrđeno 3. srpnja 1795. godine rješidbom mletačkog Državnog odvjetništva (*Avogadoria*). Potvrda torcelanskog plemstva dana je: **Petru**, **Stjepanu**, **Vicku**, **Anti**, **Jakovu** i **Josipu Gelineo Bervaldi**, i njihovim zakonitim potomcima. Ovu je ispravu **Petar Filippi**, pravobranitelj (*causidico*) pri uredu generalnog providura, kao njihov opunomoćenik, predočio generalnom providuru te je *in extenso* prepisana, a odlukom samog generalnog providura **Alvisea Marina** 7. kolovoza 1795. godine odluka *Avogadorie* postala je izvršnom.[27]

Treba ovdje spomenuti i pripadnost plemstvu **Vicka Bervaldija** koji je 3. svibnja 1663. godine bio primljen u plemstvo Torcella, malog otočkog gradića smještenog na sjevernom dijelu Mletačke lagune, a slijedom rodbinske povezanosti (ženidba *Gelineo - Bervaldi*) njegovi potomci po ženskoj lozi također bivaju upisani u to plemstvo. Za prve

18th century. At the beginning of the 18th century, only one noble family, Gelineo, lived in Postira. It is the family of ***Ivan Nikola Gelineo*** *who, from his marriage to* ***Franka de Caralipeo****, had an only son,* ***Ivan Frane****, and this Ivan Frane Gelineo is the last male descendant of the Brač Gelineos.*

In addition to the legitimate Gelineos, there are also illegitimate descendants. Thus was recorded on the occasion of the baptism on 26 May 1740 of ***Mate Gelineo****, the illegitimate son of Mr.* ***Frane Gelineo****, and* ***Helena****, the illegitimate daughter of Mr.* ***Ante Caralipeo****.[14] However, the illegal branch did not survive, because the aforementioned Mate Gelineo died after four days, according to the death register.[15]*

The oldest preserved list of Brač nobles, "Grace of Salt," from 1718 recorded in Postira[16] one ***Ivan Nikola Gelineo*** *with five family members in the aristocratic class, while in the same year in Bol among the commoners it recorded two Jelinić families.[17] The list of salt distribution from 1773 has only one Gelineo family of noble class in Postira,* ***Fran Gelineo*** *with seven family members, and in Bol that year there are no more Jelinićs, from which it can be concluded that they became extinct or emigrated. The 1793 census in Postira[19] has* ***Katarina Gelineo*** *with two family members among the nobility. Undoubtedly, the Brač branch of Gelineo became extinct with that very Katarina Gelineo, who died on 22 May 1795.[20] Therefore, Gelineos are not listed in the last census of the Brač nobility in 1802.*

According to the amateur herald ***Duišin****,[21] a branch of the Brač noble Gelineos settled in the Stari Grad ("Old Town") on the island of Hvar in the 18th century.[22] The claim is, however, incorrect. The first members of the Gelineo family appeared there as early as the beginning of the 17th century, as* ***Vinko Ružević*** *states in the recently published book "Population of Stari Grad."[23] According to Ružević,* ***Petar Gelineo****, with his sons* ***Vicko*** *and* ***Dinko*** *and his daughter* ***Katarina****, was one of the first Gelineos to settle in Stari Grad.*

The first and oldest registry book of Postira, with entries from 1584 to 1671, does not list a single Peter Gelineo. Moreover, there are no older registries before 1677 for the parish of Dol on Brač. We assume that this Peter was born in Dol, since the Postira baptismal register does not mention him or inscribe him by another name. Gelineo, by marrying the prominent Hvar ***Bervaldi*** *family, merges the surnames of both families into* ***Jelineo Bervaldi****, with the marriage of Vicko Gelineo and* ***Lucrezia Bervaldi****.[24] Their eldest son Peter took the double surname Gelineo Bervaldi, while his siblings remained Gelineo. As Brač nobles, Gelineo and Gelineo Bervaldi were eventually admitted to the* ***Torcello*** *nobility, confirmed on 3 July 1795 by a decision of the Venetian State Attorney's Office (*Avogadoria*). Confirmation of the Torcelain nobility was given to:* ***Petar****,* ***Stjepan****,* ***Vicko****,* ***Ante****,* ***Jakov****, and* ***Josip Gelineo Bervaldi****, and their legitimate descendants. This document was presented by* ***Petar Filippi****, ombudsman (*causidico*) at the Office of the Provveditore General as their proxy to the Provveditore General, and it was transcribed* in extenso. *The* Avogadoria *decision was validated by the Provveditore General* ***Alvise Marin*** *on 7 August 1795.[27]*

We should also mention the nobility status of ***Vicko Bervaldi****, who*

12 *Ibid.*, MK, kršteni, Liber I (1677.-1802.), fol. 27v.
13 Vidi bilješku / *See note* 3.
14 Župni ured Postira (ŽUPO), MK, kršteni, Liber II (1715.-1820.), fol. 18.
15 *Ibid.*, MK, umrli, Liber II (1717.-1817.), fol. 136.
16 DAZd, HR-DAZD-9, Općina/Komuna Brač, kut. 50, sv. 35, fol. 5.
17 *Ibid.*, kut. 50, sv. 35, fol. 19 v.
18 *Ibid.*, kut. 137, sv. 35, fol. 17.
19 *Ibid.*, kut. 191, sv. 7, fol. 8.
20 ŽUPO, MK, umrli, Liber II (1717.-1817.), fol. 156.
21 Viktor Anton Dujšin (Duišin, Duissin), amater-heraldičar (1898.-1963.), autor (?) jedinog i nedovršenog "Zbornika plemstva" (Zagreb, 1938. sv. I, 1939. sv. II/1) i pokretač časopisa "Glasnik heraldike" (Zagreb, 1937.-1938.). Vidi: | *amateur heraldist (1898-1963), editor of a single unfinished nobility register Zbornika plemstva"(Zagreb, 1938. sv. I, 1939. sv. II/1) and publisher of the journal Glasnik heraldike (Zagreb, 1937-1938). See:* Miroslav GRANIĆ/Denis MARTINOVIĆ, *Plemstvo kraljevine Dalmacije 1814.-1918.*, Zadar: Državni arhiv u Zadru; Književni krug Split, 2018. : 9-10.
22 V. A. DUIŠIN, *Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni-Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini, II/1*, Zagreb, 1939. : 76.
23 Vinko RUŽEVIĆ, *Stanovništvo Starog Grada (s Rudinom i Selcima). Od prvih rodoslovlja 1546. do sredine 1946.*, Muzej Staroga Grada, Starigrad, 2019. : 121.
24 *Ibid.* : 122.
25 *Ibid.* : 123.
26 O plemstvu Torcella vidi: | *On the Torcello nobility see: Il Libro d`Oro di Torcello, a cura di Marco Molin, Quaderni torcellani*, 4, Ed. Centro Studi Torcellani, Mazzorbo, 2011.
27 DAZd, HR-DAZD-1, Generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju (1597.-1797.), kut. 218, gen. prov. Alvise Marin (1793.-1795.), knjiga II, fol. 88v-89v.
28 DAZd, HR-DAZD-33, Vlada za Dalmaciju (1798.-1806.), svež. 1, kategorija I, god. 1798., br. 1445.

austrijske uprave u **Dalmaciji** (1797.-1806.) Petar Gelineo Bervaldi primljen je u hvarsko plemićko vijeće 13. svibnja 1798. godine sa zakonitim potomcima.[28] Time je on kao jedini član ove obitelji povrh bračkog plemstva i plemstva Torcella konačno stekao plemstvo Hvara, dok su mu braća ostala izvan hvarskog plemićkog tijela.U zadnjem službenom popisu hvarskog plemstva iz 1802. godine iskazan je "plemeniti gospodin" **Petar Gelineo Bervaldi** pok. **Vicka** s prvorođenim sinom **Vickom**, uz bilješku da "živi gospodski" u Starigradu na Hvaru.[29] U opasci domak ovog upisa piše da je dotični Petar zbog dobi i učestalog bolježljivog zdravlja oslobođen obnašanja komunalnih dužnosti spojenim s agregacijom, osim povlastice časti plemstva, ali da su njegovi sinovi već uvedeni u vijeće.

Pečat s grbom Gelineo Bervaldi, 19. st.
Armorial seal of Gelineo Bervaldi, 19th c.

Treba istaći činjenicu da je kod hvarskih Gelinea također bilo nezakonitih potomaka. Tako je **Vicko Toma Gelineo** koji 1822. godine ženi **Mariju Botteri** prije sklapanja braka s istom izrodio troje izvanbračne djece: **Jelenu** rođenu 1813. godine, **Anticu Mariju** rođenu 1816. godine i **Stjepana** rođenog 1816. godine.[30] Spomenuti Stjepan također je imao nezakonitu kćer **Petronilu Mariju** rođenu 1860. godine sa **Lucijom Aviani** koju je potom oženio 1862. godine.[31] Stjepanov je unuk bio dr. **Stjepan Gelineo** (1898.-1971.), hrvatski fiziolog, autor brojnih radova iz fiziologije i termičke prilagodbe, dopisni član *Srpske akademije nauka i umetnosti*.[32] Osim u tom i u drugom je ogranku Gelinea, bilo nezakonitih potomaka. Tako je **Dinko Gelineo** s **Katarinom Godoj** imao izvanbračnog sina **Ivana**, rođenog 1871. godine s kojom se konačno oženio tek 1876.[33]

Kao plemići i pripadnici plemićkog vijeća bračke komune isticahu Jelinići (Gelineo) obiteljski grb. Sačuvan je naslikan u rukopisnom kodeksu, povjesnici bračke plemićke obitelji **Dominis** ili **Gospodnetić** autora Trogiranina **Jerolima Buffalisa**.[34]

Opis grba Gelineo: Pri dnu modrog poluokruglog štita srebrno kamenito tlo na kojem korača zlatni jelen s uzdignutom desnom nogom. Nad štitom srebrna je kaciga s glednicom, medaljonom oko vrata, a iznad kacige pet je nojevih pera u crveno-zlatnoj uslužbi. Heraldički štit uokviruje zlatna kartuša koja sa strane završava zavojcima s vrpcom. Ispod štita, na zlatnoj vrpci je natpis: *Arma Gellineo*, hrv. grb Gelinea.

Opis grba Gelineo Bervaldi.[35] Ovaj su grb isticali članovi hvarske obitelji tako udvojenog prezimena, a to je zapravo bio grb Bervaldija kao torcelanskih plemića. Štit je podijeljen na dva dijela. U donjem, plavom dijelu štita je srebrna tvrđava s otvorenim vratima i dvjema kulama. Gornji je dio štita podijeljen na četiri dijela. U prvom i četvrtom, crvenom polju, nakošen u desno zlatni stilizirani ljiljan. U drugom i trećem, zlatnom polju, dvije su okomite zelene grede. Iznad štita je zlatna lisnata kruna, a podno na zlatnoj je vrpci natpis: *Gelineo*.

Grb na pečatu: U poluokruglom pečatu, štit podijeljen iz dva dijela. U donjem dijelu tvrđava sa otvorenim vratima i dvijema kulama. Gornji dio štita podijeljen je na četiri dijela. U prvom i četvrtom polju nakošen u desno stilizirani ljiljan. U drugom i trećem polju dvije okomite grede. Iznad štita lisnata kruna ukrašena je bisernim perlama.

Zaključno možemo ustvrditi da su Jelinići (Gelineo, Jelineo) nedvojbeno bili bračk plemići, nobilitirani naknadnim primanjem u plemićko vijeće; osim bračkog uživali su su plemstvo Torcella, i u tek jednoj obitelji plemstvo hvarske komune. Ovi su Jelinići nastanjeni na Hvaru, pisani Jelineo i Gelineo, povezavši se s tamošnjom obitelji Bervaldi spojili prezimena i preuzeli njihov grb.

29 DAZd, HR-DAZD-34, Dvorski komesar za Dalmaciju Petar Goëss (1802.-1804.), svež. 3, Privileggi. Lesina, XL, fol. 611.
30 V. RUŽEVIĆ, Stanovništvo Starog Grada : 123.
31 *Ibid.* : 123.
32 *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 4, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 1998. : 638-639.
33 V. RUŽEVIĆ, Stanovništvo Starog Grada : 122.
34 Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Acta Bratiensia, Codex Dominis (1312.-1628.), B II. Do, str. 203.
35 Grb iz zbirke Muzeja Staroga Grada. | *From the Stari Grad Museum collection.*

*was admitted on 3 May 1663 to the nobility of Torcello, a small island town located in the northern part of the Venetian lagoon. His female descendants were also included because of the family merger (*Gelineo-Bervaldi *marriage). During the first Austrian administration in* ***Dalmatia*** *(1797-1806), Petar Gelineo Bervaldi, with his legal descendants, was admitted to the Hvar Noble Council on 13 May 1798.[28] Thus, he was the only member of this family who, in addition to the Brač nobility and the Torcello nobility, was elevated to the Hvar nobility as well, while his brothers remained outside the Hvar aristocratic body. The last nobility census of 1802 lists* ***Petra Gelineo Bavaldi*** *of the late* ***Vicko*** *with her eldest son* ***Vicko****, with the note that he "lives like a gentleman" in Starigrad on Hvar.[29] The entry also records that owing to his age and frequent ill health, Petar was released from performing communal duties connected with aggregation, except for the privilege of the nobility, but that his sons had already been introduced to the council.*

It should be noted that the Hvar Gelineos also had illegal descendants. Thus, ***Vicko Toma Gelineo*** *had three illegitimate children before his marriage to* ***Maria Botteri*** *in 1822:* ***Jelena****, born in 1813;* ***Antica Marija****, born in 1816; and* ***Stjepan****, born in 1816.[30] The said Stjepan also had an illegitimate daughter,* ***Petronila Marija****, born in 1860 to* ***Lucia Aviani****, whom he later married in 1862.[31] Stjepan's grandson was Dr.* ***Stjepan Gelineo*** *(1898-1971), Croatian physiologist, author of numerous papers in physiology and thermal adaptation, and corresponding member of the* Serbian Academy of Sciences and Arts.[32] *Other branches of Gelineos had illegitimate descendants. Thus,* ***Dinko Gelineo*** *and his fiancée* ***Katarina Godoj*** *had an illegitimate son* ***Ivan****, born in 1871, although Dinko finally married Katarina in 1876.[33]*

As nobles and members of the noble council of the Brač commune, the Jelinić (Gelineo) family used a coat of arms. It has been preserved painted in a manuscript codex, the history of the Brač noble family ***Dominis*** *or* ***Gospodnetić****, by* ***Jerolim Buffalis*** *of Trogir.[34]*

Blazon: azure on rocks argent a deer passant or. *The oval shield is topped with a silver jousting helmet with a medallion, with a crest of five ostrich feathers gules and or. The shield is set in a golden cartouche with curled ribbons. Underneath on a golden ribbon the inscription:* Arma Gellineo *(ie. the coat of arms of Gellineo).*

Blazon of Gelineo Bervaldi:[35] Per fess, the chief quartered gules a fleur-de-lis bendy or, and or two pallets vert, and in the base azure a castle argent. *The shield is topped with a golden fleury crown, and underneath a golden ribbon is inscribed Gelineo. This one was used by the family members from Hvar using the double surname, even if it was actually the coat of arms of the Bervaldis as nobles of Torcello.*

Blazon in the seal: Per fess, the chief quartered a fleur-de-lis bendy and two pallets, and in the base a castle. The shield is topped with a golden fleury crown with pearls.

In conclusion, Jelinićs (Gelineos, Jelineos) were indubitably Brač nobility, subsequently ennobled into the nobility council. They also enjoyed the nobility of Torcello and, in a single family, the Hvar communal nobility. The latest wrote their name as Jelineo and Gelineo, connected with the local Bervaldi family, joining their surnames and adopting their coat of arms.

Stojan Antonov

34 ICGHS Madrid 2021

34 ICGHS Madrid 2021

34. međunarodni kongres genealoških i heraldički znanosti (ICGHS), koji je izvorno planiran za 14. – 17. listopada 2020., pomaknut je prvo na travanj 2021., a potom odgođen još jednom i na koncu održan od 20. do 23. listopada 2021. Pandemija i mjere protiv bolesti COVID-19 ostavile su svoje posljedice na skup. Tako su tada, po prvi puta sva predavanja uživo emitirana na Internetu. načajno je za uočiti da je to treći kongres koji je održan u **Madridu** (nakon 3 ICGHS 1955. i 15 ICGHS 1982.), a te se godine obilježila i 50. obljetnica *Međunarodne konfederacije za genealogiju i heraldiku* (CIGH), pod čijim pokroviteljstvo se ovi kongresi održavaju. Domaćini su bili *Kraljevska udruga španjolskog plemstva* / Real Asociación de Hidalgos de España (RAHE), čiji predsjednik Dr. ing. **Manuel Pardo dr Vera y Díaz** je predsjedao Kongresom, i *Međunarodni zavod za genealogiju i heraldiku* / Instituto Internacional de Genealogía y Heráldica (IIGH), čiji predsjednik Dr. **Eduardo Pardo de Guevara y Valdés** je bio predsjednik Znanstvenog odbora Kongresa. Predsjednik Počasnog odbora bio je Don **Pedro de Borbón Dos Sicilias y Orleans**, Vojvoda Kalabrije, a počasni predsjednik Kongresa bio je španjolski kralj **Filip VI.**

Tema kongresa bila je *Društvene strukture izražene kroz genealogiju i heraldiku*, a okupila je 60 predavača iz 17 zemalja, koji su, uz tek nekoliko iznimaka, uspjeli doći u Madrid i predstaviti svoja istraživanja. Predavanja su održana u tri dvorane *Španjolskog narodnog povijesnog arhiva*, a konferencija je bila značajno zastupljena u medijima.

Uz znanstveni dio, održane su i opće skupštine CIGH-a, *Međunarodne heraldičke akademije* (AIH) i *Međunarodne genealoške akademije* (AIG). No Općoj skupštini CIGH-a, održanoj 20. listopada HGZD je predstavljao **Stojan Antonov**. Uz izvješća članova Odbora CIGH-a i prijem novih organizacija članica, raspravljano je i o izazovima koji se javljaju pred heraldiku i genealogiju, razmatrani su postojeći i mogući programi visokog obrazovanja u ovim disciplinama te organizacija međusveučilišnog magistarskog programa, kao i mogućnosti za poboljšanje komunikacije s ciljanim pojedincima i organizacijama Latinske Amerike, Afrike i Azije.

Kulturni je program uključivao izlet i vođeni razgled **Toleda** – starog „carskog grada“ i mjesta svjetske baštine UNESCO-a. Osim toga poznatog turističkog odredišta, posjetili su se i *Povijesni arhivi plemstva*.

Događanja 34 ICGHS-a završila su u Wellington Hotelu formalnom večerom i svečanim obilježavanjem 50. obljetnice CIGH.

Unatoč zahtjevnim vremenima u kojima je kongres organziran, bio je to forum vrijedan pamćenja, upravo kako je to najavila **Elizabeth Roads**, predsjednica *Stalnog ureda CIGH-a*, u svojem obraćanju na svečanosti otvorenja: „zbog mnogo razloga, a prije svega zbog kakvoće radova, drugarstva delegata koji su svi bili oduševljeni vodjeti se ponovo, i zbog izvrsnog planiranja“. Ostaju nam lijepa sjećanja iz Madrida, koji je predao palicu **Cambridgeu** (2022.), a očekuje nas potom **Boston** 2024. godine.

The 34th International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences*, originally planned for 14-17 October 2020, was postponed to April 2021, postponed once more, and eventually held on 20-23 October 2021. Thus the pandemic and anti-COVID-19 measures left their mark on the event. For the first time, all lectures were also streamed online for remote participants. It is important to note that this was the third Congress to take place in* ***Madrid*** *(after the 3rd in 1955 and the 15th in 1982), and the year marked the 50th anniversary of the* Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique *(CIGH), under whose auspices the congresses are held. The host organizers were the* Royal Association of the Spanish Nobility */ Real Asociación de Hidalgos de España (RAHE), whose president Dr. Ing.* ***Manuel Pardo de Vera y Díaz*** *was the president of the Congress, and the* International Institute of Genealogy and Heraldry */ Instituto Internacional de Genealogía y Heráldica (IIGH), whose president Dr.* ***Eduardo Pardo de Guevara y Valdés*** *was the president of the Scientific Committee of the Congress. Don* ***Pedro de Borbón Dos Sicilias y Orleans****, Duke of Calabria, was the president of the Honorary Committee, while the King of Spain – Don* ***Felipe VI*** *– was the honorary president of the Congress.*

The topic of the congress – Social Structures as Expressed through Genealogy and Heraldry *– drew 60 speakers from 17 countries, who, with few exceptions, managed to travel to Madrid and present their research in person. The lectures were delivered in three halls of the* National Historical Archive of Spain*, and the conferences received significant media coverage.*

In addition to the scientific part, the general meetings of the CIGH, the Académie Internationale d'Héraldique *(AIH), and the* Académie Internationale de Généalogie *(AIG) were held. At the CIGH General Assembly, held on October 20, HGZD was represented by* ***Stoyan Antonov****. Along with the reports of the members of the CIGH Board and the admission of new member organizations, challenges faced by heraldry and genealogy were also discussed. The main issue addressed was sparking young people's interest in genealogy and heraldry, with discussions on already existing and possible new higher education courses in these disciplines and organizing interuniversity master's programs, as well as improving communication with target individuals and organizations in Latin America, Africa, and Asia.*

The cultural program included an excursion and guided visit to ***Toledo*** *– an old "Imperial City" and a UNESCO World Heritage Site. In addition to the famous tourist sites, the* Historical Archive of Nobility *was also visited.*

The 34th ICGHS events ended at the Wellington Hotel with a gala dinner and a solemn celebration of the 50th anniversary of CIGH.

Despite the difficult times in which this congress was organized, it was a memorable forum. Elizabeth Roads, President of the CIGH Permanent Bureau, remarked at the opening ceremony that this was so "for many reasons, but mostly for the quality of papers, the camaraderie of the delegates all of whom are so delighted to be with each other again, and the excellent planning." We are left with fond memories of Madrid, which passed the baton to ***Cambridge*** *(2022), and we remain in anticipation of* ***Boston*** *in 2024.*

Obraćanje učesnicima seminara u Kini

Address to a Seminar in China

Predsjednik HGZD-a se kao predsjednik FIAV-a odazvao na poziv *Kineskog središta za veksiloloska istraživanja* (中国旗帜学研究中心, *Vexillological Research Center of China*, VRCC) da se uvodno obrati polaznicima **Prvog seminara za proizvođače zastava VRCC-a**. Seminar je održan 8. prosinca 2021. u kineskom gradu **Džudzi**, šezdesetak kilometara južno od velegrada **Hangdzou**, u kojem je sjedište jedne od najvećih kineskih tekstilnih tiskara koje proizvode zastave.

Na seminaru su sudjelovali predstavci 30 velikih i srednjih kineskih kompanija koje proizvode zastave iz **Pekinga**, **Šangaja**, **Džedianga**, **Dziangsua**, **Anhuia**, **Hebeia**, **Guangdonga** i **Dziangśia**. Najveće od njih imaju godišnju prodaju zastava u vrijednosti koja dosiže 100 milijuna eura, a neke su izrađivale zastave za najveće svjetske i nacionalne događaje širom svijeta, poput olimpijskih igara, izbornih kampanja i predsjedničkih inauguracija.

VRCC je organizirao seminar u pripremi za organizaciju *30. međunarodnog veksiloloskog kongresa* (ICV) kojeg će VRCC biti domaćin u Pekingu 2024. godine. Seminarom je predsjedao **Yu Guocang**, predsjednik *Zhuji Desheng Printing Co.* iz Džuzija, koji vodi poseban *Odbor proizvođača zastava* u VRCC-u. Seminar je započeo prikazom snimke uvodnog obraćanja predsjednika FIAV-a, pukovnika dr. sc. **Heimera**, a cjelovit prijevod obraćanja pročitao je okupljenima **Li Yukun**, savjetnik za nacionalni Zakon o zastavi (usvojen 1990., s dopunama i izmjenama 2009. i 2020. godine) i počasni ravnatelj VRCC-a.

Predsjednik Heimer pozdravio je organizaciju ovakvog seminara, ukratko predstavio razvoj međunarodnih veksiloloških kongresa i međunarodne federacije FIAV, ukazao na važnost povezivanja istraživača s proizvođačima zastava u cijelom svijetu, osobito u suvremeno doba kada se broj proizvođača zastava na Zapadu smanjuje, a u Kini se strelovito razvija. U ime veksilologa cijelog svijeta pozdravio je napore da se proizvođačima predstavi bogatstvo i značenje zastava, ali i protok informacija u suprotnom smjeru od proizvođača prema znanstvenicima: oba smjera protoka znanja mogu samo biti od koristi za obje strane. U tom smislu pozdravio je i inicijativu VRCC-a da se snažnije predstavi i poveže sa zajednicom proizvođača zastava i opreme za zastave.

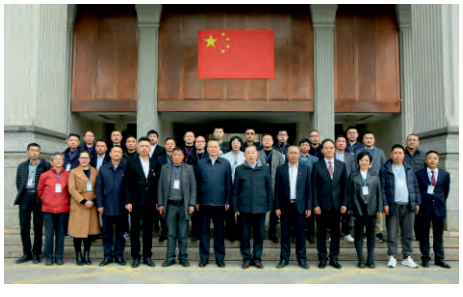
Počasni ravnatelj Li Yukun je potom održao govor opisujući svoja iskustva u pripremi, izradi i provedbi

The President of HGZD, in his role as the FIAV President, accepted the invitation of the Vexillological Research Center of China *(VRCC,* 中国旗帜学研究中心*) to address the participants of the **First VRCC Flag Suppliers Seminar**. The Seminar was held on 8 December 2021 in the Chinese city of **Zhuji**, some 60 km south of **Hangzhou**, home to some of the largest flag-producing textile companies in China.*

*The seminar was attended by representatives and leaders of 30 large- and medium-sized companies that produce flags and flag accessories in **Beijing**, **Shanghai**, **Zhejiang**, **Jiangsu**, **Anhui**, **Hebei**, **Guangdong**, and **Jiangxi**. The largest among them record annual flag sales reaching 100 million Euro and produce flags for some of the largest events in the world, from the international Olympic Games to national electoral campaigns and presidential inaugurations.*

VRCC organized the seminar in preparation for the 30th International Congress of Vexillology *(ICV), that they will host in Beijing in 2024. The Seminar was chaired by **Yu Guocang**, chairman of* Zhuji Desheng Printing Co. *in Zhui, who leads the special* VRCC Flag Suppliers Committee. *The seminar started with a video address by FIAV president Lieutenant Colonel Dr. **Heimer**, while a translation of the address was read to the participants by **Li Yukun**, national advisor for Flag Law (adopted in 1990, amended in 2009 and 2020) and honorary director of VRCC.*

President Heimer acknowledged the organizers of the seminar, provided a brief presentation of the ICV and FIAV's historical development, and stressed the importance of collaboration between academic researchers and flag manufacturers world-wide, particularly now, when the number of flag manufacturers in the West is decreasing while the Chinese flag supply industry is booming. He praised the efforts of vexillologists world-wide to communicate the richness and significance of flags to flag manufacturers, and recognized the value of information flowing in the opposite direction, from producers to academics: both ways will be mutually beneficial. In that sense, Heimer applauded the VRCC's initiative to strengthen its bonds with the community of flag suppliers in China.

Honorary director Li Yukun recounted his experiences preparing, creating, and implementing the Chinese flag

kineskog zakonodavstva vezanog za zastave i razvoja kineske industrije proizvodnje zastava. Na seminaru su govorili upravitelji tvrtki koje proizvode zastave i opremu za zastave o raznim aspektima proizvodnje, prodaje i uporabe zastava. Izražena je zajednička želja cijele industrije da se temelji na istraživanju i nastavljanju kulture zastava, da se poboljša kvaliteta i spriječi distribucija podstandardne robe iz ovog asortimana. Također je kolektivno izražena zahvala agilnom predsjedniku VRCC-a **Zhao Xinfengu**, koji je okupio kolege u utro put prema tim ciljevima. Predstavnici su također pozdravili napore da se proizvođačima na svim razinama usadi svijest da njihov proizvod sadrži za krajnje kupce mnogo više od spoja uporabljenih materijala i tehnologije, te da je potrebno razviti poštovanje prema proizvodu u svim dijelovima proizvodnog i trgovačkog procesa. Suradnja proizvođača i istraživača u tome nema alternativu.

HGZD inicira izdavanje poštanskih maraka

Hrvatska pošta d.d. prihvatila je prijedlog HGZD-a da u 2023. godini u povodu obilježavanja 175. obljetnice hrvatske trobojnice objavi niz poštanskih maraka upravo na *Dan hrvatske zastave*, 5. lipnja, kojeg su 2018. godine zajednički ustanovile četiri nacionale institucije: Hrvatski institut za povijest, Hrvatski povijesni muzej, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja“ i Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo.

Prema *Natječaju za likovna/grafička rješenja prigodnih poštanskih maraka za 2023. godinu*, predviđen je niz od dvije marke pod nazivom *Hrvatske zastave*, koji se sastoji od prikaza instalacijske zastave bana **Jelačića** na jednoj i suvremene hrvatske zastave na drugoj marci.

Hrvatska je već ranije objavila marku koja prikazuje Jelačićevu bansku zastavu, 1998. godine u nizu *Hrvatska povijesna zbivanja 1848.*, a na više maraka prikazana je suvremena hrvatska zastava, možda najupečatljivije na marci iz 2020. godine povodom obljetnice vojno-redarstvene akcije *Oluja*. Nadajmo se da će i ove „naše“ marke biti jednako atraktivne.

HGZD initiates issue of postage stamps

Croatian Post, Inc. *has accepted HGZD's proposal to publish a series of postage stamps in 2023 on the occasion of the 175th anniversary of the Croatian tricolor.* Croatian Flag Day *(June 5) was jointly established in 2018 by four national institutions (the Croatian Institute of History, Croatian History Museum, Society of Brethren of the Croatian Dragon Society, and HGZD) to commemorate the establishment of the tricolor as the Croatian national flag.*

According to the Competition for Design for Commemorative Postage Stamps for 2023*, a series of two stamps titled* The Croatian Flags *is planned. One stamp depicts Ban Jelačić's installation flag and the other a contemporary Croatian flag.*

Croatia previously published a stamp depicting Jelačić's ban flag in 1998 in a series titled Croatian Historical Events of 1848. Several other stamps show the contemporary Croatian flag. Perhaps most striking is the 2020 stamp commemorating the anniversary of the Storm military operation. Let's hope that "our" stamps will be equally attractive.

Sudjelovanje na Godišnjoj skupštini britanskog Zastavnog instituta

Predsjednik HGZD-a i Međunarodne federacije veksilolških udruga (FIAV) **Heimer** sudjelovao je na **Godišnjoj općoj skupštini i zimskoj konferenciji** britanskog *Zastavnog instituta* (*The Flag Institute*, FI) održanog u *Narodnom povijesnom muzeju* u **Manchesteru** 20. studenog 2021. godine. Skupština i konferencija održane su kombinirano, uživo i s videokonferencijskim sudjelovanjem.

Skup je započeo obraćanjem predsjednika FI-a **Malcoma Farrowa** i održavanjem godišnje Skupštine prema najavljenom dnevnom redu. Vodstvo udruge podnijelo je svoja izvješća (predsjednik, tajnik, knjižničar, urednik časopisa, urednik mrežnih stranica, blagajnik), a ponovo su izabrana tri člana šesteročlanog upravnog odbora (Board of Trustees) kojima je mandat istekao ove godine.

Slijedio je konferencijski dio u kojem su održana predavanja, svako u trajanju od oko 45 minuta. Glavni veksilolog FI-a **Graham Bartram** održao je predavanje o događanjima u britanskoj veksilologiji tijekom godine, likovni umjetnik **Luke Jarram** predstavio je niz svojih umjetničkih projekata i instalacija koje na ovaj ili ona način uključuju i propituju koncept zastave i njihovog značenja. **John Cartlegde** predavao je o procesu usvajanja zastave u općini **Elstree and Borehamwood** u kojem je aktivno sudjelovao, a dr **Matthew Stallard** o nedavno usvojenoj zastavi regije **Black Country** i vrlo snažnim političkim odjecima koja je proizvela posljednjih godina.

Attending the Flag Institute Annual General Meeting

The president of HGZD and the International Federation of Vexillological Associations (FIAV) ***Heimer*** *participated at the British* Flag Institute *(FI)* ***Annual General Meeting and Winter Conference****, held at the* People's History Museum *in* ***Manchester****, UK on 20 November 2021. The meeting and conference took place in a hybrid format with on-site and on-line video participation.*

After Flag Institute President ***Malcolm Farrow*** *opened the event, the Annual Meeting proceeded in accordance with the published agenda. The association leadership submitted their reports (president, membership administrator, librarian, journal editor, webmaster, and treasurer), and three of the six-member Board of Trustees were reelected to new terms.*

The Winter Conference followed with four lectures of some 45 minutes each. The FI Chief Vexillologist ***Graham Bartram*** *provided an update on vexillological events that took place in the United Kingdom in 2021. Visual artist* ***Luke Jerram*** *presented a number of his art projects and installations that explore the concept and meaning of flags.* ***John Cartledge*** *spoke about the flag adoption process that he helped coordinate for the community of* ***Elstree and Borehamwood****, and Dr.* ***Matthew Stallard*** *lectured on the recently adopted flag of the* ***Black Country*** *region and the controversy it has attracted in the past several years.*

Matija Horvat

Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. stoljeća (10)

Some Croatian (and Hungarian) Military Flags of the 15th and 16th Centuries (10)

Penoni i banderijske boje

Pennons and Banderial Colors

U prošlim brojevima opisujući hrvatske vojne zastave korištene u bitkama tokom povijesti, nerijetko smo se susretali i sa pojavom jednobojnih penona na kopljima konjanika, neovisno o vremenskom razdoblju. Tako trokutaste penone na svojim kopljima imaju hrvatski konjanici u Krbavskoj bitki 1493. godine na poznatome prikazu iste na drvorezu **Leonharda Becka** iz 1515. godine,[1] hrvatski konjanici u sklopu vojske pod vodstvom bana **Tome Erdődyja** koja se sukobila sa **Osmanlijama** nedaleko od **Petrinje** 9. srpnja 1592. (kako je to prikazano na bakrorezu **Wilhelma P. Zimmermanna** objavljenome 1603.),[2] kršćanski pješaci i konjanici u bitki kod **Siska** 22. VI. 1593. na drvorezu **Hansa Schultesa** nastalome iste godine,[3] banski konjanici u Sisačkoj bitki (jedini od čitave kršćanske vojske) na bakrorezu **Ivana Siebmachera** iz 1603. i 1615.[4] te jedan od dvojice Hrvata („krabatten") koji su prikazani kao husari na bakrorezu nepoznatog njemačkog autora iz početka 16. st.[5] Hrvatski i mađarski vitezovi i husari na detaljnoj ilustraciji Mohačke bitke 1526. **Johanna Schreiera** nastaloj 1555.[6] nose bijele, žute/zlatne, crvene i narančaste trokutaste penone, s iznimkom vitezova u prednjim redovima koji imaju raskoljene penone. Trokutasti penoni prisutni su na kopljima kršćanskih (hrvatskih i mađarskih) konjanika na prikazima bitaka kod **Golubovca** 1409., **Gradiške**, **Mohača** 1526. i **Gorjana** 1537. na karti **Ugarske** koju je izradio **Matthias Zündt** 1567. godine.[7]

Ugarska trofejna kola (gore), Ugarski rat, detalj (dolje) / *Hungarian tirumphal wagon (top), Hungarian War, detail (bottom)*
Albrecht Altdorfer: *Der Triumphzug von Kaiser Maximilian I.*

Žute i crvene trokutaste penone na svojim kopljima imaju mađarski i hrvatski konjanici i pješaci na prikazu pohoda **Maksimilijana Habsburga** u Ugarsku 1490. koji je naslikao **Albrecht Altdorfer** između 1512. i 1515. za djelo *Der Triumphzug von Kaiser Maximilian I.*[8] U istome djelu, u sklopu trijumfalne povorke, nalaze se kola sa zarobljenim trofejima iz rata u Ugarskoj gdje se, među oružjem i ostalom vojnom opremom, nalaze četiri koplja sa trokutastim penonima: zelenim, crvenim, plavim i zlatnim.[9] Penoni su nerijetki simbol u hrvatskoj heraldici, samostalno ili u rukama vojnika, gdje ih srećemo kao grbovne simbole u štitu (Frankovich,[10] Holczmann,[11] Milinovics[12]), ukrase za kacigu (Blažeković,[13] Czernkovich v. Dolje,[14] Duka,[15] Franković,[16] Jagodich,[17] Jelačić,[18] Jeremits,[19] Joszipovich,[20] Kossevich v. Ulmdorf,[21] Makar v. Makarszka,[22] Matyashevits,[23] Mirillovits,[24] Vukelich[25]) ili oboje (Csokics,[26] Cvetković,[27] Czvitkovich,[28] Davidovics,[29] Lovrenchich,[30] Mikulchich[31]).

Svi ovi brojni primjeri (koji svakako nisu i

In previous issues describing Croatian military flags used in battles throughout history, we have often encountered the appearance of one-color pennons on the spears of horsemen, regardless of time. Triangular pennons are depicted on the spears of Croatian cavalry during the Battle of ***Krbava*** *in 1493 in a woodcut by* ***Leonhard Beck*** *from 1515;*[1] *Croatian cavalry in the army led by Ban* ***Tomo Erdődy****, who clashed with the* ***Ottomans*** *near* ***Petrinja*** *on July 9, 1592, as shown on a copperplate engraving by* ***Wilhelm P. Zimmermann*** *published in 1603;*[2] *Christian infantry and cavalry at the Battle of* ***Sisak*** *on June 22, 1593 in a woodcut by* ***Hans Schultes*** *made the same year;*[3] *the Ban's cavalry in the Battle of Sisak (the only troops in the entire Christian army to be depicted with pennons) on a copperplate engraving by* ***Ivan Siebmacher*** *from 1603 and 1615;*[4] *one of two Croats (*krabatten*) depicted as hussars on a copperplate by an unknown Croatian;*[5] *and Hungarian knights and hussars in a detailed illustration of the Battle of* ***Mohács*** *in 1526 by* ***Johann Schreier*** *in 1555.*[6] *They all carry white, yellow/gold, red, and orange triangular pennons, with the exception of knights in the front rows, who have split pennons. Triangular pennons are also shown on the spears of Christian (Croatian and Hungarian) horsemen in depictions of the battles near* ***Golubovac*** *in 1409,* ***Gradiška*** *and* ***Mohač*** *in 1526, and* ***Gorjani*** *in 1537 on a map of* ***Hungary*** *made by* ***Matthias Zündt*** *in 1567.*[7]

Hungarian and Croatian horsemen and infantrymen are shown with yellow and red triangular pennons on their spears in a panel depicting ***Maximilian Habsburg****'s expedition to Hungary in 1490 created by* ***Albrecht Altdorfer*** *between 1512 and 1515 for a massive woodcut called* The Triumphal Procession of Kaiser Maximilian I.[8]

The Altdorfer print depicts chariots with captured trophies from the war in Hungary, and among the weapons and other military equipment are four spears with triangular pennons: green, red, blue, and gold.[9] *Pennons are a frequent symbol in Croatian heraldry, alone or in the hands of soldiers, where we find them as heraldic symbols on shields (Frankovich,*[10] *Holczmann,*[11] *Milinovics*[12]*), in crests (Blažeković,*[13] *Czernkovich v. Dolje,*[14] *Duka,*[15] *Franković,*[16] *Jagodich,*[17] *Jelačić,*[18] *Jeremits,*[19] *Joszipovich,*[20] *Kossevich v. Ulmdorf,*[21] *Makar v. Makarszka,*[22] *Matyashevits,*[23] *Mirillovits,*[24] *Vukelich*[25]*), or both (Csokics,*[26] *Cvetković,*[27] *Czvitkovich,*[28] *Davidovics,*[29] *Lovrenchich,*[30] *Mikulchich*[31]*).*

1 Matija Horvat, Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. stoljeća (2) Bitka na Krbavskom polju 9. rujna 1493. / Some Croatian (and Hugarian) Military Flags of the 15th and 16th c. (2) – Battle of Krbava Field 9 September 1493, *GiZ* 23 : 7.
2 Matija Horvat Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. st. (5) – Bitke na sisačkom bojištu 1591. – 1595. (2) – Bitka za Sisak 22. VI. 1593. (1) / Some Croatian (and Hugarian) Military Flags of the 15th and 16th c. (5) – Battles at the Sisak Front 1591 – 1595 (2) – Battle of Sisak 22 June 1593, *GiZ* 25 : 13.
3 Matija Horvat, Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. st. (4) – Bitke na sisačkom bojištu 1591. – 1595. godine (1) / Some Croatian (and Hugarian) Military Flags of the 15th and 16th c. (4) – Battles at the Sisak Front 1591 – 1595 (1), *GiZ* 24 : 14.
4 Matija Horvat, Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. st. (6) – Bitke na sisačkom bojištu 1591. – 1595. (3) – Bitka za Sisak 22. VI. 1593. (2) / Some Croatian (and Hugarian) Military Flags of the 15th and 16th c. (6) – Battles at the Sisak Front 1591 – 1595 (3) – Battle of Sisak 22 June 1593 (2), *GiZ* 27 : 22-23.
5 Vladimir Huzjan, Pokušaj otkrivanja nastanka i razvoja kravate kao riječi i odjevnog predmeta, *Povijesni prilozi* 27 (2008) 34 : 103-120, Zagreb : Hrvatski institut za povijest. : 118.
6 Matija Horvat, Hrvatske zastave iz Mohačke bitke iz 1526. godine / Croatian Flags at the Battle of Mohács in 1526, *GiZ* 18 : 5-9.
7 *A New Depiction of the Whole of Hungary. Nova totius Ungariae*, Library of Congress, https://www.loc.gov/item/2021668431#institution=university-of-wisconsin-milwaukee-libraries&page=3
8 Matija Horvat, Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. st. (8) – Zastave iz doba Matije Korvina, Jagelovića i Maksimilijana I. Habsburga / Some Croatian (and Hugarian) Military Flags of the 15th and 16th c. (8) – Flags from the Period of Mathias Corvin,Jagellons and Maximillian I Habsburg, *GiZ* 29 : 25-26.
9 Eva Michel, *„For praise and eternal memory": Albrecht Altdorfer's Triumphal procession for Maximilian I, Emperor Maximilian I and the Age of Dürer*, Munich-London-New York : Prestel, 2012. : 227.
10 Ivan Bojničić, Der Adel von Kroatien und Slavonien, Bauer und Raspe, 1899. T. 36.
11 *Idem.* T. 46.
12 *Idem.* T. 87.
13 *Idem.* T. 14.
14 *Idem.* T. 24.
15 *Idem.* T. 31.

jedini) kroz različita vremenska razdoblja ukazuju nam na to kako nije riječ o „slučajnosti" te kako je postojao određeni razlog zašto su hrvatski i mađarski konjanici isticali jednobojne penone na svojim kopljima. Ali koji je to razlog? Penon je malena zastavica koja je primarno služila kao osobna oznaka nositelja, a ime joj dolazi od latinske riječi „penna", što znači krilo ili pero. Zastave, pa tako i penoni, su u srednjem vijeku bile glavni način identificiranja i razlikovanja prijatelja od neprijatelja na bojnome polju, te se stoga se nameće pitanje koga su penoni na kopljima hrvatskih i mađarskih konjanika predstavljali? Dok su u Zapadnoj Europi penoni bili pravi mali heraldički stjegovi, često urešeni sa više simbola negoli sama zastava velikaša ili čete u kojoj se nositelj penona nalazio, u Hrvatskoj i Mađarskoj oni su mahom jednobojni. I ne samo to – hrvatski i mađarski konjanici prikazani na slikovnim izvorima imaju penone u par osnovnih boja, odnosno više njih nosi identičnu zastavicu. Kako je riječ o osobnoj oznaci, teško je za pretpostaviti kako su Hrvati i Mađari bili toliko „nemaštoviti" da su kao osobnu oznaku uzeli jednu od temeljnih boja, dijeleći istu sa desecima ili stotinama drugih plemića u Kraljevstvu. Tako bi se izgubio i sam smisao penona kao oznake. Prema tome, s velikom sigurnošću se može odbaciti pretpostavka kako su hrvatski i mađarski penoni predstavljali pojedince koji su ih isticali.

Ovdje se pak treba osvrnuti na vojnu organizaciju Hrvatskog i Mađarskog kraljevstva u 15. i 16. st. koja je, kako je vrijeme odmicalo, prošla kroz određene reforme i preustroje, ali je kroz čitavo ovo razdoblje zadržala formaciju poznatu kao „banderij" kao osnovnu taktičku postrojbu. „Banderij" ili „banderium" u suvremenim izvorima, dolazi od latinske riječi *banerium* (zastava) i kao što samo ime govori, riječ je o postrojbi konjanika (od kraja 15. i 16. st. u banderije su ulazili i pješaci, tako da su za vrijeme vladavine Jagelovića 1490.-1526. činili polovicu banderija)[32] koji su ratovali pod jednom zastavom.[33] Ta zastava je bila stijeg onoga koji je okupio banderij, a banderije su na oružje podizali kralj, visoko plemstvo i crkveni prelati. Banderije svjetovnih velikaša popunjavali su njihovi podložnici, srednje i niže plemstvo, tzv. *familiares*, a one crkvenih predijalci, *nobiles praediales*.[34] Kao postrojba, banderiji su se mogli dijeliti na polovine, četvrtine i osmine,[35] a sama veličina banderija ovisila je o (u prvome redu financijskoj) moći vlasnika banderija, stoga su kroz povijest različiti banderiji u svome sastavu imali od nekoliko desetaka do nekoliko tisuća konjanika.

Nadgrobna ploča Emerika Perenyija, hrvatskog bana i ugarskog palatina (gore) / *Tombstone of Emerik Perenyi, Croatian ban and Hungarian palatine (top)*
Krabatten (Hrvati) - nepoznati njemački umjetnik (dolje) / *Krabatten (Croats) - anonymous German artist (bottom)*

Nažalost, danas u Hrvatskoj nije ostala niti jedna sačuvana banderijska zastava iz vremena srednjeg vijeka, a najstarije sačuvane su ona obitelji **Drašković** iz 16./17. st. koja se danas čuva u **Trakošćanu** te zastava **Franje Čikulinija** iz 1663., koja se danas čuva u *Hrvatskom povijesnom muzeju*, stoga su glavni izvor za izgled banderijskih zastava nadgrobni spomenici i ploče pojedinih velikaša, na kojima su oni prikazani u punome oklopu, često sa vlastitom zastavom. Takve su nadgrobne ploče **Emerika** (1487.) i **Stjepana Zapolje** (1499.)[36] u katedrali **sv. Martina** u **Spišskoj Kapituli**, ugarskog palatina i hrvatskog bana **Emerika Perenyja** (1519.)[37] te **Nikole IV. Zrinskog Sigetskog** (umro 1566.) ili njegovog sina **Jurja** iz pavlinskog samostana u **Šenkovcu**.[38]

Na temelju tih ploča nameće se zaključak kako su ranije banderijske zastave ustvari često bile grbovni stijegovi vlasnika banderija. U razdoblju kasnog srednjeg i ranog novog vijeka, kao što vidimo na primjeru Zapolja i Perenyija, grb se nalazio u sredini polja

All these examples through the ages, and they are far from the only ones, hint that this is not a coincidence, and that there was a certain reason why Croatian and Hungarian horsemen flew monochromatic pennons on their spears. But what was the reason? A pennon is a small flag that primarily serves as a personal mark of the wearer, and its name comes from the Latin word penna*, meaning wing or feather. Flags, including pennons, were the main way of identifying and distinguishing friend from foe on the battlefield in the Middle Ages. Thus arises the question: who did these pennons on the spears of Croatian and Hungarian cavalry represent? In Western Europe, pennons were small heraldic flags, often decorated with more symbols than the flag of a nobleman or the company with which the bearer of the pennon was affiliated, but in Croatia and Hungary, pennons were mostly monochromatic. And not only that, the Croatian and Hungarian horsemen shown in pictorial sources have pennons in a few basic colors. That is, many carry identical flags. It is difficult to suppose that Croats and Hungarians were so unimaginative that they took one of the basic colors as their personal designation, sharing it with dozens or hundreds of other nobles in the Kingdom. In so doing, a pennon's symbolic meaning would be lost. Therefore, the assumption that the Croatian and Hungarian pennons represented the individuals who displayed them can be rejected.*

We should consider the military organization of the Croatian and Hungarian kingdoms in the 15th and 16th centuries, which over time underwent certain reforms and reorganizations, while retaining the formation known as the banderium *as the basic tactical unit. The word* banderium *(pl.* banderia*) in contemporary sources comes from the Latin word* banerium *(flag, banner) and, as the name suggests, refers to a unit of horsemen fighting under one flag. From the end of the 15th and during the 16th centuries, the banderia also came to include infantry, so during the reign of Jagelović from 1490 to 1526, foot soldiers made up half of the banderia. The flag in question was the banner of the individual who raised the banderia – the king, high noblemen, or high-church prelates. Banderia of secular magnates were manned by their subjects, middle and lower nobility, so-called* familiares*, while church banderia were manned by conditional noblemen,* predialists.[34] *A banderium could be organized into halves, quarters and eighths,[35] with the size depending on the owner's power (primarily financial), so that throughout history there were banderia ranging from several dozens to a few thousands of cavalrymen.*

Unfortunately, not a single preserved banderial flag from the Middle Ages remains in Croatia today, and the oldest ones are those of the ***Drašković*** *family from the 16th and 17th centuries, which are now in* ***Trakošćan****, and of* ***Franjo Čikulini*** *from 1663, whose flag is in the collection of the* Croatian History Museum*. The main sources for representations of banderial flags are tombstones and memorial plaques of nobles, on which the noblemen are portrayed in full armor, often with their own flag. These include the tombstones of* ***Emerik*** *(1487) and* ***Stjepan Zapolja*** *(1499)[36] in the* ***St. Martin*** *Cathedral in* ***Spišska Kapitula****, today in* ***Slovakia****, the Hungarian palatine and Croatian ban* ***Emerik Pereny*** *(1519),[37] and* ***Nikola IV Zrinski of Siget*** *(1566) and his son* ***Juraj****, who are buried in the Pauline monastery in* ***Šenkovec****.[38]*

On the basis of these funerary slabs, it may be concluded that the

16 *Idem*. T. 36.
17 *Idem*. T. 53.
18 *Idem*. T. 55.
19 *Ibidem*.
20 *Idem*. T. 56.
21 *Idem*. T. 67.
22 *Idem*. T. 77.
23 *Idem*. T. 82.
24 *Idem*. T. 88.
25 *Idem*. T. 148.
26 *Idem*. T. 23.
27 *Idem*. T. 24.
28 *Idem*. T. 25.
29 *Idem*. T. 26.
30 *Idem*. T. 75.
31 *Idem*. T. 86.
32 Tamas Palosfalvi, *From Nicopolis to Mohacs – A History of Ottoman-Hungarian Warfare, 1389-1526*, Leiden : Brill, 2018 : 44.
33 *Idem*. : 16.
34 Cf. John Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman-Christian Conflict from 1438-1444*, *History of Warfare* vol. 76, Boston : Brill, 2012 : 124-125.
35 Vjekoslav Klaić, *Od gubitka Dalmacije do Matije Korvina (1409.-1457.)*, *Povijest Hrvata – Od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, sv. 2., dio 2., Zagreb : Tisak i naklada knjižare L. Hartman (Kugli i Deutsch), 1901. : 24.
36 Vidi fotografije u / See photos in Palosfalvi, *op. cit.* : 214, 234.
37 *Archaeologiai Értesítő*, Budapest : Magyar Tudományos Akadémia, 1888. : 301.

zastave, a često je samo polje bilo bogato ukrašeno raznim biljnim motivima. Nasuprot takvim primjerima stoje nadgrobne ploče **Ivaniša Korvina** u crkvi **sv. Marije** u **Lepoglavi** (1505.)[39] i kneza **Nikole VI. Frankopana Tržačkog** (umro 1523.) iz franjevačke crkve **sv. Marije** na **Trsatu**.[40] Obojica su prikazana kao vitezovi, ali umjesto banderijske/grbovne zastave, na svojim kopljima imaju istaknute malene zastavice – penone. Dok se za onu Ivaniša Korvina ne može ništa detaljnije reći s obzirom na to da je sama ploča dosta oštećena, a zastavica je omotana oko koplja (te joj se ne može raspoznati oblik), penon Nikole VI. Frankopana je raskoljen i jednobojan.

Ovim primjerima treba pridodati portret **Hrvoja Vukčića Hrvatinića** u tzv. *Hrvojevom misalu* (nastao između 1403. i 1404.), gdje je knez prikazan kao vitez koji se sprema na juriš.[41] Na koplju ima pričvršćenu izduženu usku bijelu zastavu koja na kraju ima četiri trokutasta plamenca, dok na glavi nosu kapu/turban sa tri bijela pera.

Zastave su ovdje istaknute uz velikaše kao oznaka njihove zapovjedne dužnosti, tj. oni nisu prikazani samo kao vitezovi, već kao i oni koji zapovijedali vojskama. Razlika između banderijskog stijega kod npr. Stjepana Zapolje i penona Nikole Frankopana nije samo u veličini, već i u tome što se zastavno koplje banderijskog stijega nije koristilo kao oružje u bitki, jer bi se time zastava izložila neprijatelju i veoma lako mogla biti zarobljena, dok ono sa penonom jest.[42] Ako to usporedimo sa Schreierovim prikazom Mohačke bitke, gdje vitezovi u prednjim redovima jedini imaju raskoljene penone, stvari postaju jasnije. Oni su u prednjim redovima jer predvode juriš, oni su zapovjednici konjanika koji ih slijede. Prema tome, može se zaključiti kako su raskoljene penone nosili zapovjednici banderija i odjela banderija, dok su trokutaste imali obični vojnici.

U augsburškome izdanju *Ugarske kronike* **Ivana Thuroczyja** iz 1488. nalaze se dva prizora bitaka vezanih za hrv. povijest: jedan se odnosi na pohod kraljevih četa protiv **Vladislave**, udovice kneza **Nelipca II.** i pristaša knezova Nelipčića 1344.-45. (*„De exercitu contra Croacos"*), a drugi na bitku kod **Doboja** 1415., u kojoj su čete kneza Hrvoja Hrvatinića zajedno sa Osmanlijama teško porazile vojsku koju je poslao kralj **Žigmund Luksemburški** (*„De exercitu Hungarorum in partibus Bozne debellato sequitur"*).[43] Oba prikaza su identična; na lijevoj strani se nalaze vitezovi s ugarskim stijegom, a na desnoj husari sa svojim raskoljenim penonima. Penone na svojim kopljima imaju samo husari u prednjim redovima, dok oni u stražnjim imaju koplja bez zastavica. Svi su penoni jednake veličine, izuzev onoga husara u sredini navale, koji ima dimenzijama nešto veću zastavu. Na slici koja prikazuje borbu protiv knezova Nelipčića, husari koji bi trebali predstavljati njihovu vojsku imaju dva zlatna, jedan bijeli, jedan crveni i dva penona bordo crvene boje. Vođa husara ima trobojni penon: donje polje i krak zastave su crvene boje, a gornji je horizontalno podijeljen na gornju tamnoplavu i donju svjetloplavu boju. Husari koji predstavljaju vojsku kneza Hrvatinića imaju jedan zlatni, jedan plavi, dva bordo crvena i jedan horizontalno podijeljeni plavo-crveni penon. Vođa husara nosi koplje sa bijelom zastavom, iste boje kao i knez Hrvoje na svojem portretu. Neki od husara obiju vojski (jedan od knezova Nelipčića i dvojica Hrvatinića) na svojim penonima imaju ucrtane malene vijugave bijele linije, koje bi mogle predstavljati ili neki simbol ili ukras.

Mohačka bitka, detalj / *Battle of Mohács, detail*
Johan Schreier: *Spiegel der Ehren des Hauses Österreich*

Na nadgrobnoj ploči mađarskog plemića **Stjepana VI. Mariassyja** (crkva **sv. arhanđela Mihaela**, **Markušovce**, napravljena prije 1516.), plemić je prikazan kao vitez s teškim kopljem

earlier banderial flags were often the armorial banners of the banderial owner. In the period of the late Middle Ages and the early Modern Age, as may be seen in the examples of Stjepan Zapolja and Emerik Pereny, the coat of arms was in the center of the flag field, while the field itself was often richly ornamented with various floral motifs. On the other hand, on the tombstones of ***Ivaniš Korvin*** *in* ***St. Mary****'s Church in* ***Lepoglava*** *(1505)[39] and of duke* ***Nikola VI Frankopan Tržački*** *(d. 1523) in the Franciscan* ***St. Mary****'s church in* ***Trsat****,[40] both men are depicted as knights, but instead of a banderial or armorial flag, they carry small flags on spears – pennons. In the case of Ivaniš Korvin, the stone is damaged and the flag is furled around the spear, so it is difficult to discern its shape, but the pennon of Nikola VI has a split fly and is monochromatic.*

We should also mention the portrait of ***Hrvoje Vukčić Hrvatinić*** *from the so-called* Hrvoje Missal *ca. 1403-1404), which depicts the duke as a knight poised to charge.[41] In the portrait, he carries a spear to which an elongated white flag with four triangular flies is attached. On his head is a turban with three white feathers.*

These flags are intended to show the leaders in their command capacity. They are portrayed not merely as knights, but as commanders of armies. The difference between, for example, the banderial flag of Stjepan Zapolja and the pennon of Nikola Frankopan is not only the size, but also the fact that the spear of the banderial staff was not used as a weapon in battle because that would expose the flag to the enemy, who could thus easily capture it, whereas the staff carrying a pennon was used as a weapon.[42] If we consider Schreier's depiction of the Battle of Mohacs showing knights in the first battle rows carrying split pennons, this become clearer. They are in the front lines because they lead the charge; they command horsemen who follow them. Thus, the split pennons were carried by the commanders of the banderium and its divisions, whereas triangular pennons were used by regular soldiers.

Two depictions of battles relating to Croatian history appear in the Augsburg edition of ***Ivan Thuroczy****'s 1488* Hungarian Chronicle*: a royal unit's campaign against* ***Vladislava****, the widow of duke* ***Nelipac II*** *and their followers in 1344-45 (*„De exercitu contra Croacos"*), and the battle of* ***Doboj*** *1415, where duke Hrvoje Hrvatinić companies together with the Ottomans heavily defeated the army sent by* ***Sigismund of Luxemburg*** *(*„De exercitu Hungarorum in partibus Bozne debellato sequitur"*).[43] Both depictions shows knights with the Hungarian banner on the left, and hussars with split pennants on the right. Only the first row hussars have the pennants on their spears, while those behind carry flagless spears. All the pennants shown are of the same size, except one of the hussar leadon in the center of the attack, that is of a larger size. The depiction of Nelipčić's hussars have two golden, one white, one red and two dark red pennants. The hussar leader has a tricolour pennant: the bottom half of the field and the bottom fly are red, while the top is horizontally divided into top dark blue and the bottom light blue. The hussars of duke Hrvatinić carry a golden, a blue, two dark red and one horizontally divided blue-red pennant. The hussar leader carries a spear with a white flag, just like the duke in his portrait. Some of the hussars in both depictions (one in Nelipčićs troops and two among Hrvatinićs) have some small wiggly white lines drawn on their pemnamts. These may represent some symbol or ornament.*

A noble an depicted in the tombstone of Hungarian nobleman ***Stjepan VI Mariassy*** *in* ***St. Michael Archangel*** *in* ***Markušovce*** *(made*

38 Marijana Korunek, Pavlinski samostan u Šenkovcu i grofovi Zrinski, *Croatica Christiana periodica* 38 (2014) 73 : 51-70, Zagreb : Katolički bogoslovni fakultet : 66-69.

39 Cf. photo https://lako.com.hr/2016/11/13/lepoglava/ (06.03.2022.)

40 Zorislav Horvat, Pregled sačuvanih nadgrobnih ploča krčkih knezova Frankopana, *Senjski zbornik* 32 (2005) 1 : 25-56, Senj : Gradski muzej Senj i Senjsko muzejsko društvo : 42-44.

41 Amer Sulejmanagić, Grbovi Vukčića Hrvatinića, *Povijesni prilozi* 34 (2015) 48 : 33-68, Zagreb : Hrvatski institut za povijest : 40.

42 Osoba koja je nosila stijeg postrojbe i/ili velikaša nije osobno sudjelovala u borbi, već je njezina glavna uloga bila nošenje zastave i zaštita iste. / *Person carrying the unit or magnates flag would not participate personally in fight, having the main role to carry and protect the flag.*

43 Sanja Cvetnić, Verba (de)picta, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 36 (2012) : 125-140, Zagreb : Institut za povijest umjetnosti : 126-127.

44 Fájl:Máriássy István sírköve, Markusfalva 1516.png, *Wikikönyvek*, https://hu.wikibooks.org/wiki/Fájl:Máriássy István sírköve,_Markusfalva_1516.png (2.2.2022)

s izduženim trokutastim penonom.[44] Na kraju zastave se nalazi kićenka, a zastava je jednobojna sa velikim slovom „S" blizu koplja – ovaj monogram je očito ukrasne prirode, te nije isključeno kako i bijele linije husara iz Thuroczyjeve kronike ne predstavljaju neke ukrasne simbole.

Jesu li onda boje penona bile vezane uz boje grba zapovjednika banderija? Bijele zastave Hrvoja Hrvatinića i njegovih vojnika ukazuju na tu mogućnost jer je polje oba njegova grba bilo srebrne boje.[45] U zapadnoj Europi, u Engleskoj i Francuskoj, postojao je poseban heraldički sustav koji se zasnivao na imprezama (engl. *badge*, tal. *impresa*) i livrejama (od francuski *livree* – predati). Livreje su bile odjeća, odnosno odore koje su svojim podložnicima osiguravali njihovi suvereni, a impreze simboli koje su njihovi vlasnici te vazali i sluge istih nosili na svojoj odjeći i zastavama. Niti jedna nije bila ograničena samo na vojsku, već su i livreje i imprese nosili i civilni sluge. Međutim, livreje su najčešće bile odore u dvije boje, a da te boje nisu imale veze sa bojama grba, kao što se ni imprese često nisu podudarale sa simbolima na grbovima vlasnika. U Hrvatskoj i Mađarskoj nije zabilježena upotreba imprezi osim u par pojedinačnih slučajeva, a upotreba livreja nije uopće potvrđena. Ne treba ni smetnuti sa uma kako se svi nabrojani primjer penona odnose isključivo na vojnu upotrebu, te se isti ne mogu uzeti kao dokaz za postojanje livreja u hrvatskoj i mađarskoj heraldici. Unatoč tome, očito je postojala potreba za „uniformnošću" među hrvatskim i mađarskim feudalcima i nema sumnje kako su gore spomenuti penoni rezultat iste.

Bitka protiv Hrvata (gore), Bitka kod Doboja (dolje)
Battle against Croats (top), Battle at Doboj (bottom)
Ivana Thuroczy: *Ugarska kronika / Hungarian Chronicle*

U bitki kod Krbave 1493. godine, konjanici tada već pokojnog kneza **Karla Kurjakovića**, njih 400, stiglo je na bojno polje sa dvije crne zastave,[46] dok je istodobno dobar dio hrvatske vojske, a čiju su većinu činili seljaci i podložnici sa posjeda knezova Kurjakovića, bio odjeven u crnu odjeću. Svakako su i zastave konjanika i odjeća drugih vojnika bile u međusobnoj povezanosti, odnosno crna boja je ovdje bila oznaka vojnika i podložnika knezova Kurjakovića Krbavskih. Kako je knez Karlo umro neposredno prije bitke a njegov sin je istovremeno bio maloljetan, nitko od vlasnika banderija nije predvodio vojsku te stoga njegovi konjanici nisu ponijeli knežev osobni stijeg, banderijsku zastavu, sa sobom u bitku. No, kako su ponijeli dvije crne zastave, a ne samo jednu, jedini zaključak koji je ovdje moguće donijeti jest kako je riječ o zastavama pojedinih odjela banderija (u ovome slučaju polovine), a one su bile identične u izgledu.

Sa vojnog stajališta takva organizacija ima i više nego smisla; banderij kao postrojba ima jedan glavni stijeg (a to je ona banderijska zastava, grbovni stijeg vlasnika banderija), ali kako grb smije nositi samo vlasnik istog, kao cjelokupna oznaka čitavog banderija uzima je jedna boja. Tu boju nose konjanici na svojim penonima, ali i pojedini dijelovi banderija imaju veću jednobojnu zastavu kao oznaku odjela. Također, u istoj boji vojnici imaju određene dijelove ili čitavu odjeću, a sve to kako bi se tokom bitke olakšala identifikacija matične postrojbe ako bi se pojedini vojnik ili dijelovi postrojbe „izgubili" u metežu te kako bi se lakše raspoznao protivnik od saveznika u međusobnim okršajima velikaša. I kasnije je takav način identifikacije postrojbi i vojnika bio uvelike prihvaćen od strane vojskovođa i vojski – primjerice, u *Tridesetogodišnjem ratu* Hrvati i Mađari su nosili pojas oko struka (omotan nekoliko puta) u crvenoj i žutoj boji kao simbol

before 1516) is shown as a knight with a heavy spear with an elongated triangular pennant, ending with a tassel.[44] The field is monocolored with a capital letter S near the hoist – this cipher being obviously ornamental. It is thus possible that white wiggles in the Thuroczy's Chronicles also represent ornaments only.

Were the pennant colors somehow linked with the banderial commander coat of arms? The white flags of Hrvoje Hrvatinić and his soldiers points towards such a possibility, since his coat of arms had a filed of argent.[45] In the western heraldry English and French, there was a separate heraldic system based on badges (Italian term impresa*) and livery colors (from flag* livree *– to deliver). Livery was clothing ie uniforms provided to their subjects by suverens, while* impresas *were symbols born on clothing by their owners and their vassals and servants. Neither were limited to military only, liveries and badges were used by civilian servants as well. However, liveries were usually bicolor, often with no connection with the charges in the coat of arms, just as badges often included symbols other than those in the armorial achievements. No use of badges was recorded in Croatia and Hungary except in a few individual cases, while liveries are not recorded at all. Also, these pennants are exclusively military in use, so they are not confirming some kind of liveries in Croatian and Hungarian heraldry. Nevertheless, there was clearly a need for "uniformity" among Croatian and Hungarian feudal lords, and there is no doubt that the pennants mentioned above are the result of such need.*

In the battle of ***Krbava*** *in 1493, the cavalry of deceased duke* ***Karl Kurjaković****, 400 of them, arrived on the battlefield with two black flags,[46] while at the same time a good part of the Croatian army, most of whom were peasants and subjects from the estate of duke Kurjaković, was dressed in black clothes. Certainly, the flags of horsemen and the clothes of other soldiers were interconnected, that is, the black color here was the mark of soldiers and subjects of the duke Kurjaković Krbavski. As duke Karl died just before the battle and his son was a minor at the same time, none of the banderial owners led the army and therefore his cavalry did not carry the duke's personal flag, the banderial flag, with them into the battle. But as they carried two black flags, and not just one, the only conclusion that can be drawn here is that these are the flags of individual banderial divisions (in this case the halves), and they were identical in appearance.*

From a military point of view, such an organization makes mich than sense; the banderium as a unit has one main flag (which is the banderial flag, the armorial flag of the owner), but as the coat of arms can only be worn by the owner, the entire banderium as the whole takes one color. This color is worn by horsemen on their pennants, but divisions of the banderium also have a larger one-color flag as a division symbol. Also, soldiers have certain parts or all of their clothes in the same color, all in order to facilitate the identification of their unit, if an individual soldier or part of the unit 'gets lost'in the mess and to make it easier to distinguish an opponent from allies in clashes of magnates. Such method of identification of soldiers and units was used by military leaders and armies afterwards as well - eg. In the Thirty-Years War *the Croats and Hungarians would wear a belt around the waist (would several times) colored red and yellow as a symbol of their loyalty to the* ***Habsburgs****,[47] while in 1631 campaign the* Catholic League *units carried white ribbons around the arms. The high*

45 Sulejmanagić, *op. cit.*
46 Horvat, *GiZ* 23 : 7.
47 Vladimir Brnardić, *Imperial Armies of the Thirty Years' War (2) Cavalry*, Oxford : Osprey Publishing, 2010 : 40
48 Vladimir Brnardić, *Imperial Armies of the Thirty Years' War (1) Infantry and artillery*, Oxford : Osprey Publishing, 2009 : 40.
49 Marinka Mužar, Novootkrivene freske u kapeli sv. Antuna Pustinjaka u Zadobarju – konzervatorsko-restauratorska istraživanja, *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti* 50 (2007) 1 : 237-248, Zagreb : Društvo povjesničara umjetnosti : 244.
50 *Idem.* 246.
51 Tako je primjerice sveti Stjepan prikazan kao plemić u suvremenoj odjeći. *Ibid.* / *Thus, e.g. st. Stephen is shown in contemporary nobleman clothes. Ibid.*

svoje odanosti **Habsburgovcima**,[47] a u kampanji 1631. godine postrojbe *Katoličke lige* nosile su bijele vrpce oko ruku, da bi kasnije vrhovni carskih postrojbi **Albrecht Wallenstein** u svibnju 1632. donio odluku o korištenju crvene boje kao jedine oznake za svoje čete.[48] Sam primjer knezova Kurjakovića možda ne bi bio dovoljan za dokazivanje ovakve pretpostavke, ali sličnih primjera ima još.

U kapeli **sv. Antuna** u **Zadobarju** tokom konzervatorsko-restauracijskih radova započetih 2005., otkrivene su zidne slike koje su prikazivale biblijske prizore. Slike su nastale najkasnije 1537. godine, a kako je Zadobarje pripadalo ozaljskoj grani knezova Frankopana[49] (kojima su pripadali slavni **Bernardin** i sin mu **Krsto**), pretpostavlja se kako je donator oslika u crkvi bio knez **Stjepan III Frankopan**, Bernardinov unuk.[50] Za izgled svetaca i ostalih likova, anonimnome umjetniku su kao uzor poslužile njemu suvremene osobe, odnosno sami knezovi Frankopani te službenici i vojnici.[51] Od zidnih slika ističe se prizor povorke *Triju kraljeva*, koje prate pješaci s jednom raskoljenom crvenom zastavom i od kojih svi nose crvene kape i šešire na glavi.[52] Dvojica vojnika pokraj klečećeg lika **sv. Stjepana** odjeveni su u crvene haljetke i imaju crvene kape,[53] a identično su odjeveni strijelci sa prizora mučeništva **sv. Sebastijana**.[54] Da je crvena bila boja knezova **Frankopana Ozaljskih** svjedoči i zapis o posjeti **Veneciji** Bernardinovog sina **Feranta** u mjesecu listopadu 1524. u pratnji desetorice ljudi koji su bili obučeni u crveno: *„ala Corvata di rosso e quelli soi capelli in testa"*.[55]

Mučeništvo sv. Sebastijana (gore),
Povorka Triju kraljeva (dolje),
Kapela sv. Antuna u Zadobarju.
St. Sebastian (top), Three Mages (bottom),
St. Anthony Chapel, Zadobarje.

Nakon smrti Stjepana III, Ozalj i pripadno mu vlastelinstvo došlo je u posjed knezova **Zrinskih**, ali čak i nakon sloma tzv. *Zrinsko-frankopanske urote* 1671., prilikom popisa inventara u Ozlju 1673. carski su službenici našli „jednu frankapansku zastavu od modra damaska" te „tri velike zastave od crvene svile".[56] Nema sumnje kako je modra zastava sa grbom Frankopana predstavljala glavnu banderijsku zastavu, dok su tri crvene pripadale pojedinim odjelima banderija.

Na kraju se ipak može odbaciti pretpostavka kako su boje banderija bile odabirane prema bojama grbova velikaša, jer ni boje banderija knezova Kurjakovića ni one knezova Frankopana nisu odgovarale bojama njihovih grbova. Izgleda kako je odabir boje ovisio o želji onoga koji je zapovijedao banderijem, a primjeri penona iz slikovnih izvora koje smo vidjeli daju nam uvid u raspon boja koje su bile i mogle biti korištene. Ovakav način raspoznavanja i identificiranja, premda je daleko od sustava livreja zapadnoeuropske heraldike zbog svoje jednostavnosti, ipak jest još jedan aspekt hrvatske i mađarske heraldike te veksilologije koji vrijedi proučavati.

Ono što se može zaključiti jest kako su pojedini banderiji imali jednu boju kao vlastitu oznaku, koju bismo mogli nazvati „banderijskom", a ona se isticala na zastavama i odjeći vojnika koji su se borili u sklopu istoga.[57] Slikovni izvori nam omogućavaju detaljniji uvid u sustav banderijskih boja i ono što se odmah uočava jest kako su obični konjanici isticali trokutaste penone kao oznaku pripadnosti, dok su se zapovjednici razlikovali od njih po tome što su imali (najčešće) raskoljene penone, nekada ukrašene osobnim simbolima. Daljnja proučavanja u tome smjeru svakako će donijeti više podataka oko toga koje su pojedine velikaške obitelji koristile koje boje te nam tako dodatno rasvijetliti (i) taj dio hrv. heraldičke i veksiloloških baštine, ali zasada se može reći kako je banderijska boja knezova Frankopana Ozaljskih bila crvena, ona Hrvatinića bijela, dok su knezovi Kurjakovići kao vlastitu oznaku uzeli tradicionalnu hrvatsku crnu ratnu zastavu.[58] ■

*imperial commander **Albrecht Wallenstein** decided that his units would carry red ribbons in May 1632.[48] The example of duke Kurjaković might not suffice as proof, but there are more such examples.*

*Mulal paintings found during conservation-restauration works in **St. Anthony** chapel in **Zadobarje** revealed biblical scenes. These were painted prior to 1537 when Zadobarje was owned by the **Ozalj** branch of Frankopan dukes[49] (famous **Bernardin** and his son **Krsto** were among them), so we assume the donor who ordered the paintings was duke **Stjepan III Frankopan**, Bernardin's grandson.[50] The anonymous artist used as models for saints and other figures Frankopans and their officers, servants and soldiers.[51] A scene depicts* Three Mages*, followed infantry with a single split red flag, all carrying red caps and hats.[52] Two soldiers next to the kneeling figure of **St. Stephen** are dressed in red robes and have red caps,[53] and the archers from the scene of the martyrdom of **St. Sebastian** are identically dressed.[54] That red was the color of the dukes Frankopans of Ozalj is also evidenced by a record of the visit of Bernardin's son **Ferant** to **Venice** in October 1524, accompanied by ten people dressed in red:* „ala Corvata di rosso e quelli soi capelli in testa".[55]

*After the death of Stjepan III, Ozalj and its estate came into the possession of dukes of **Zrinski**, but even after the collapse of the so-called 1671* Zrinski-Frankopan conspiracy*, during the inventory in Ozalj in 1673, the imperial officials found* "one Frankopan flag of blue damask" *and* "three large flags of red silk".[56] *There is no doubt that the blue flag with the coat of arms of the Frankopans was the main banderial flag, while the three red ones belonged to individual divisions of the banderium.*

In the end, however, the assumption that the colors of the flags were chosen according to the colors of the coats of arms of noblemen can be rejected, because neither the colors of the flags of the Kurjakovićs nor those of the Frankopans corresponded to the colors of their coats of arms. The choice of color seems to have depended on the desire of the one who commanded the banderium, and examples of pennons from the sources we have seen give us insight into the range of colors that were used and could be used. Although this means of identification is, in its simplicity, far from the livery system of Western European heraldry, it is still an aspect of Croatian and Hungarian heraldry and vexillology that is well worth studying.

What can be concluded is that some banderia had one color as their symbol, which we could call the "banderial color," that was shown on the flags and clothes of its soldiers.[57] Pictorial sources give us more detailed insight into the system of banderial color, and what is immediately noticeable is how ordinary horsemen carried triangular pennons as a sign of affiliation, while commanders differed from them in that they had (most often) split pennons, occasionally decorated with some personal symbols. Further studies in this direction will certainly bring more information about which individual noble families used which colors, thus further illuminating that part of Croatian heraldic and vexillological heritage, but for now it can be said that the banderial color of the Frankopans of Ozalj was red and that of the Hrvatinić was white, while the Kurjaković dukes took the traditional Croatian black flag as their war flag.[58] ■

52 Snježana Bičak, Sve o čemu priča Biblija tu je na freskama s početka 16. st., *Večernji list*, https://www.vecernji.hr/vijesti/sve-o-cemu-prica-biblija-tu-je-na-freskama-s-pocetka-16-st-1164689 (06.3.2022.)

53 Mužar, *Ibid.*

54 Bičak, *Ibid.*

55 Matija Mesić, Krsto Frankopan u tudjini, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 13 (1870) : 17-79, Zagreb : JAZU : 76.

56 Ivan Kukuljević Sakcinski, Grad Ozalj, *Fotografijske slike iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*, http://arhinet.arhiv.hr/_DigitalniArhiv/IvanStandl/Ozalj.htm (06.03.2022)

57 Cf. Josip Bratulić i Stjepan Damjanović, *Hrvatska pisana kultura: Izbor djela pisanih latinicom, glagoljicom i ćirilicom od VIII. do XXI. stoljeća 1. svezak*, Križevci-Zagreb, Veda d.o.o. 2005. : 159.

58 Matija Horvat, Neke hrvatske (i mađarske) vojne zastave iz 15. i 16. st. (9) – Crni stjegovi prokletnika | Some Croatian (and Hungarian) Military Flags of the 15th and 16th c. (9) – Accursed Man's Black Standards, *GiZ* 30 : 20-22.

Tomislav Todorović

Naknadno otkrivene karte (3): Zastave neutvrđenih mjesta

Subsequently Discovered Charts (3): Flags of Unidentified Places

Na nekim od naknadno otkrivenih portolana, pojavljuju se zastave koje je nemoguće pripisati određenom mjestu. Njihovi nacrti se pojavljuju na samo po jednoj poznatoj karti i razlikuju se od svih identificiranih zastava, tako da ni natpisi uz obalu ne omogućuju identifikaciju, a oni se često i ne mogu pročitati ili uopće ne postoje. Nedovoljna preciznost izrade mapa je još jedna otežavajuća okolnost.

Najstarija od ovih zastava prikazana je na portolanu [1, 2, 3] koji je **Alberto Cantino** izradio 1502. (*Biblioteca Estense*, **Modena**) i postavljena je između **Splita** (*Spalato*) i **Omiša** (*Dalmeza*, iskvareno od *Almissa*), ali njen nacrt se ne može povezati sa bilo kojim od ova dva mjesta: jednobojna crvena uska zastava sa završetkom u obliku dvostrukog lastinog repa, postavljena između dva jednobojna plamenca plave boje (sl. 1). U stvari, većina zastava prikazanih na ovoj mapi su ili jednobojne, ili sastavljene od dvije ili tri jednobojne zastave sličnih oblika, pri čemu je boja polja ili plava ili crvena. Budući da je nemoguće utvrditi ikakvu vezu između njihovih nacrta i mjesta na kojima su prikazane, nameće se zaključak da su one prikazane isključivo kao dekoracije portolana.

1. Istočna obala. / *Eastern coast.*
Alberto Cantino, 1502.

Na portolanu nepoznatog autora izrađenom oko 1510. koji se danas čuva u *Općinskoj biblioteci* u **Dijonu**, po čemu se obično i naziva *Portolan iz Dijona* [1, 4, 5], bijela pravokutna zastava sa crvenim križem se nalazi na približno istom mjestu kao i opisana zastava sa Cantinovog portolana; još jedna takva zastava je prikazana iznad **Genove**, a treća je postavljena u **Portugalu** i predstavlja krajnje pojednostavljen nacrt zastave viteškog *Reda Krista*, ali zastava sa istočne jadranske obale vjerojatno nema nikakve veze sa njima, kao ni sa svojom lokacijom. Zastava istog oblika, ali sa obrnutim bojama, postavljena je iznad grada koji bi mogao predstavljati **Veneciju**, mada se prostire sve do **Trsta**, a iste takve zastave se nalaze i u **Španjolskoj**, kao i u **Avignonu** u **Francuskoj**. Lokacije ovih zastava se uglavnom mogu identificirati pomoću drugih zastava postavljenih uz njih (npr. zastava sa papinskim ključevima iznad Avignona), ali druga zastava iznad Venecije/Trsta nimalo ne pomaže, naprotiv: boje su uglavnom teško prepoznatljive osim crvene, koja zauzima dvije četvrti, dok se na druge dvije nalazi bijeli disk na polju veoma blijede zelenkaste boje, sve unutar okvira veoma tamne modrozelene boje (sl. 2). Iznad ovog grada, kao i iznad drugih navedenih mjesta, nalaze se i brojni blijedozelenkasti plamenci, očito sa isključivo dekorativnom ulogom, što najvjerojatnije važi i za glavne zastave na jadranskim obalama.

Zastava [6] koju je **Jorge Reinel** naslikao 1519. (portolan u *Bavarskoj državnoj knjižnici*, **München**) je jednobojna crvena, trokutastog oblika; nalazi se na izvjesnoj udaljenosti od istočne jadranske obale, pa možda i nema veze sa njom – šator prikazan pored nje, kao i druga takva zastava postavljena u **Maloj Aziji**, sugeriraju da ona u stvari simbolizira **Osmansko Carstvo**, mada to nije sigurno. 1537. godine, **Gaspar Veigas** [7] je završio portolan (*Biblioteca Riccardiana*, **Firenca**) na kojem je između Venecije i Trsta postavio jednobojnu zlatnu pravokutnu zastavu, duljine nešto manje od širine. Iako je sličan nacrt označavao Veneciju na drugim portolanima (v. dio 9, GiZ br. 30), ovdje ne samo lokacija, već i prisustvo iste takve zastave u blizini **Rima**, sugeriraju da to nije slučaj, već bi one mogle predstavljati samo dekoraciju. Na anonimnom portolanu [8] iz 1550. (*Biblioteca Vallicelliana*, Rim), zastava prikazana kod najistočnijeg

2. Sjeverna obala. / *Northern coast.*
Anonym, c. 1510.

On some subsequently discovered portolans, there are flags that are impossible to attribute to a particular place. Their designs appear on only one known chart and differ from all identified flags, so the inscriptions along the coast do not enable identification and are often impossible to read or do not exist at all. Imprecise map making is another aggravating condition.

The oldest of these flags is depicted on the portolan [1, 2, 3] made by ***Alberto Cantino*** *in 1502 (*Biblioteca Estense, ***Modena****) and appears between* ***Split*** *(*Spalato*) and* ***Omiš*** *(*Dalmeza, *corrupted from* Almissa*), but its design cannot be connected to either of these two places: it is a plain red narrow flag with double swallowtail set between two plain blue pennants (Fig. 1). In fact, most of the flags depicted on this map are either plain or composed of two or three similarly shaped plain flags, the field color being either blue or red. As it is impossible to determine any connection between their designs and the places where they are depicted, it appears that their placement on the portolan is solely decorative.*

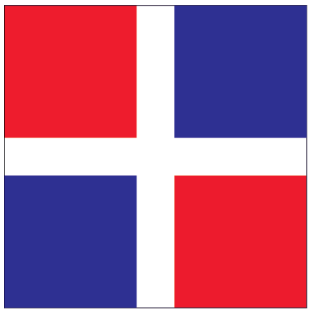
The portolan by an unknown author created circa 1510 and now kept in the Municipal Library *of* ***Dijon****, after which it is usually called the* Portolan of Dijon *[1, 4, 5], has a white rectangular flag with a red cross placed at approximately the same location as the above-described flag from the Cantino portolan; another such flag is depicted above* ***Genoa****, and a third is placed in* ***Portugal****, representing an extremely simplified design of the flag of the chivalric* Order of Christ*, but the flag from the eastern Adriatic coast probably has no connection with them, nor with its location. A flag with the same shape, but reversed colors, is placed above a city that might represent* ***Venice****, although it is spread all the way up to* ***Trieste****, and flags like this are found in* ***Spain****, as well as in* ***Avignon****,* ***France****. The location of those flags can mostly be identified by other flags set next to them (eg, a flag with papal keys above Avignon), but the other flag above Venice/Trieste does not help at all. On the contrary, the colors are almost unrecognizable except for red, which occupies two quarters, while the other two quarters bear a white disc on a pale greenish field, all within a dark blue-green bordure (Fig. 2). Above this city, as well as above the other cited places, numerous pale green pennants are also found, obviously with a solely decorative purpose, which likely applies to the main flags at the Adriatic coasts as well.*

The flag [6] painted by ***Jorge Reinel*** *in 1519 (portolan in the* Bavarian State Library, ***Munich****) is plain red, with a triangular shape. Being located at some distance from the eastern Adriatic coast, perhaps it is unrelated to it. The tent depicted next to it and the other such flag placed in* ***Asia Minor*** *suggest that it actually symbolizes the* ***Ottoman Empire****, although that is not certain. In 1537,* ***Gaspar Veigas*** *[7] completed the portolan (in the* Biblioteca Riccardiana*,* ***Florence****) on which he placed a plain gold rectangular flag, its length being somewhat less than its width, between Venice and Trieste. Although a similar design did mark Venice on other portolans (see Part 9, GiZ nr. 30), here, not only the location but also the presence of another similar-looking flag near* ***Rome*** *suggest they could be merely decorative. On the anonymous portolan [8] from 1550 (the* Biblioteca Vallicelliana*, Rome), the flag depicted at the easternmost part of the northern coast is square, quartered red and blue, with a white cross over all (Fig. 3),*

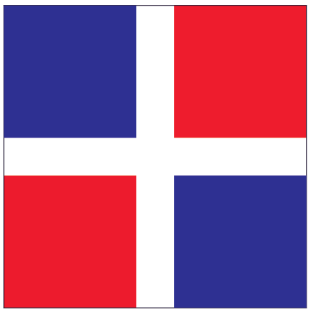
dijela sjeverne obale je kvadratna, raščetvorena crveno i plavo, sa bijelim križem preko cijelog polja (sl. 3), dok se zastava prikazana na južnom dijelu istočne obale razlikuje po obrnutim bojama polja (sl. 4). Ove zastave, s obzirom na nacrt, očito označavaju kršćanske teritorije, ali to je sve što se može zaključiti.

Na anonimnom portolanu nastalom u periodu 1550-1560. (*Nacionalni pomorski muzej*, **Greenwich**), na istočnoj obali Jadrana su prikazane dvije zastave čija lokacija se ne može utvrditi, zato što se u raspoloživim izvorima [9] većina imena mjesta ne može pročitati, ali i zato što se njihovi nacrti ne pojavljuju nigdje drugdje: u osnovi, oba se sastoje od trokuta formiranih linijama koje polaze is središta zastave (heraldička dioba stalkom) i koriste iste boje. Zastava na središnjem dijelu obale nosi tri zlatna, tri plava i dva crvena trokuta, neuređenog rasporeda (sl. 5), dok na južnom dijelu stoji zastava na kojoj se izmjenjuje osam plavih i zlatnih trokuta, a u sredini je mali crveni disk (sl. 6). U istom periodu, **Sebastião Lopes** [10, 11] je 1558. završio portolan (*Britanski muzej*, **London**) na kojem se kraj istočne obale Jadrana nalazi zastava s vrlo dugim završetkom u obliku lastinog repa, raščetvorena plavo i crveno, sa zlatnim križem preko cijelog polja (sl. 7). I ovdje, jedino se može zaključiti da ovo označava kršćanski teritorij, a isto vjerojatno vrijedi i za zastavu koju je **Giorgio Sideri**, zvani ***Callapoda***, prikazao na mapi iz 1565. (*Nacionalna knjižnica Francuske*): postavljena između Splita (*Spalato*) i ušća Neretve (*Narenta*), kraj mjesta čije se ime u raspoloživim izvorima [1, 12] ne može pročitati, ona je pravokutnog oblika sa konveksnim lučnim završetkom, a prikazuje Andrijin križ s kuglastim završecima krakova između četiri diska, sve crno na zlatnom polju (sl. 8). Kršćanski teritorij označava i zastava na portolanu u zbirci *Nacionalne knjižnice Francuske*, o čijoj izradi ne postoji suglasnost: mogao je biti završen ili 1583. [1, 13] ili 1590. godine [14], a ime autora je ili Sebastião Lopes [1, 13, 14] ili **Pedro de Lemos** [14]. Ova zastava je postavljena na južnom dijelu istočne obale (nedovoljna preciznost izrade sprečava točno određivanje lokacije), a prikazuje zlatni križ na plavo i zeleno raščetvorenom polju, koje je odvojeno uzanom bijelom prugom od devet zašiljenih jezičaka na završetku, obojenih zeleno, plavo i crveno, neuređenog rasporeda (sl. 9). Naposljetku, područje između Splita i ušća Neretve je označio i **Nicolaos Vourdopolos** na svom nedatiranom portolanu izrađenom u prvim godinama 17. stoljeća (danas u *Nacionalnoj knjižnici Francuske*): na mjestu čije ime je, sudjeći po raspoloživim izvorima [1, 15], izblijedilo do nečitljivosti, nalazi se crvena kvadratna zastava sa neobično uskim križem koji danas izgleda crn, ali usporedbom s drugim zastavama na istoj mapi navodi na zaključak da je trebao biti srebrne boje (sl. 10).

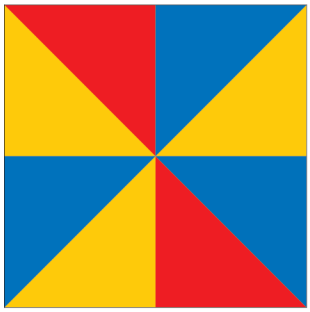
Sve naprijed opisane karte su nastale u kasnijem periodu izrade portolana, kada su mnoge od identificiranih zastava prikazivane samo po inerciji, pošto su ili izašle iz upotrebe ili je, ukoliko su samo bile pripisivane određenom mjestu, veza između zastave i lokacije već bila zaboravljena. To sugerira da su i neidentificirane zastave prikazivane zbog inercije koja je navodila kartografe da nastave sa ilumininiranjem portolana, prikazujući zastave u blizini uobičajenih

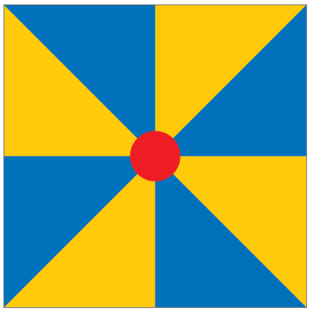
3. Sjeveroistočna obala. / *Northeastern coast.* Anonym, 1550.

4. Jugoistočna obala. / *Southeastern coast.* Anonym, 1550.

5. Središnja istočna obala. / *Central eastern coast.* Anonym, c. 1550-1560.

6. Jugoistočna obala. / *Southeastern coast.* Anonym, c. 1550-1560.

7. Istočna obala. / *Eastern coast.* Sebastião Lopes, 1558.

8. Središnja istočna obala. / *Central eastern coast.* Giorgio Sideri "Callapoda", 1565.

while the flag depicted at the southern part of the eastern coast differs by reversed field colors (Fig. 4). Considering their design, these flags obviously mark Christian territories, but that is all that can be concluded.

*On the anonymous portolan created between 1550 and 1560 (*National Maritime Museum, ***Greenwich****), two flags are depicted on the eastern Adriatic coast whose locations cannot be determined, because most place names cannot be read in the available sources [9], and because their designs appear nowhere else. Basically, both flags consist of triangles formed by the lines emerging from the flag's center (gyronny partition) and use the same colors. The flag at the central part of the coast bears three gold, three blue, and two red triangles, in an unordered arrangement (Fig. 5), while at the southern part, the flag has eight alternating blue and gold triangles and a small red disc in the center (Fig. 6). In the same period,* ***Sebastião Lopes*** *[10, 11] completed a portolan in 1558 (*British Museum, ***London****) on which a flag is depicted off the eastern Adriatic coast with a long, swallow-tailed ending, quartered blue and red, with a gold cross over all (Fig. 7). This too probably identifies a Christian territory, the same one that* ***Giorgio Sideri****, also known as* **Callapoda***, depicts with a flag on his map from 1565 (*National Library of France*). Pictured on the map between Split (*Spalato*) and the mouth of Neretva (*Narenta*), at a place whose name is not readable in the available sources [1, 12], the flag is rectangular with a convex arched fly and displays a saltire whose arms each terminate with a roundel between four discs, all black on a gold field (Fig. 8). A Christian territory is also marked by a flag on the portolan in the collection of the* National Library of France*, with no consensus on its creation: it may have been completed in 1583 [1, 13] or 1590 [14], and the author's name is either Sebastião Lopes [1, 13, 14] or* ***Pedro de Lemos*** *[14]. This flag is placed at the southern part of the eastern coast (imprecision in the design prevents correct determination of the location) and displays a gold cross over a field quartered blue and green, which is separated by a narrow white stripe from nine pointed tongues at the fly end, painted green, blue, and red, in a random arrangement (Fig. 9). Lastly,* ***Nicolaos Vourdopolos*** *also marked the area between Split and the mouth of Neretva on his undated portolan created in the first years of the 17th century (now in the* National Library of France*). At a place whose name, judging by available sources [1, 15], has faded to illegibility, there is a red square flag with an unusually narrow cross that now looks black, but judging from other flags on the same map, it was likely originally silver (Fig. 10).*

All the charts described above were created in the latter period of portolan production, when many identified flags were displayed only because of inertia, since they either had gone out of use or, if they were only attributed to a particular place, the connection between the flag and the location had been forgotten. This suggests that the unidentified flags were also depicted because of inertia on the part of cartographers who continued to illuminate

mjesta, čak i ako više nisu bili sigurni kako bi nacrti stvarno trebali izgledati. Ovo je očito trajalo sve dok iluminiranje portolana nije konačno napušteno. Ipak, ne može se potpuno isključiti mogućnost da neke od ovdje opisanih zastava budu identificirane u budućnosti, ako kvalitetnije slike portolana, sa čitljivijim natpisima, postanu dostupne.

[1] Donald Wigal: *Historic Maritime Maps (Used for Historic Exploration) 1290-1699*, Parkstone Press, New York, 2000.

[2] *Map of Alberto Cantino from 1502*, Cercle Català d'Història Web site, http://www.cch.cat/php/ls.php?fx=1vmmp00300

[3] *Map of Alberto Cantino from 1502*, Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Cantino_map

[4] *Portolano of Dijon*, Cercle Català d'Història Web site, http://www.cch.cat/php/ls.php?fx=1vmmp03200

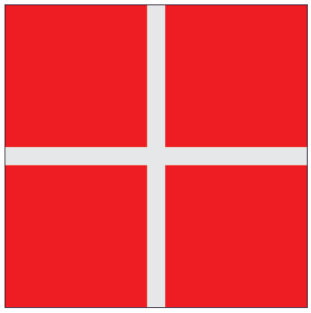
[5] Images of the *Portolano of Dijon*, Enluminures website http://www.enluminures.culture.fr/public/mistral/enlumine_fr?ACTION=CHERCHER&FIELD_2=SUJET&VALUE_2='CARTE MARINE DE L''EUROPE ET DE LA MEDITERRANEE'

[6] *Map of Jorge Reinel from 1519*, Cercle Català d'Història Web site, http://www.cch.cat/php/ls.php?fx=1vmmp00400

[7] *Map of Gaspar Veigas from 1537*, Cercle Català d'Història Web site, http://www.cch.cat/php/ls.php?fx=1vmmp02000

9. Istočna obala. / *Eastern coast.* Sebastião Lopes / Pedro de Lemos, 1583 / 1590.

10. Istočna obala. / *Eastern coast.* Nicolaos Vourdopolos, 17. st. / *17th c.*

portolans depicting flags near the usual places, even though they were no longer certain how the designs should really look. This obviously lasted until the illumination of portolans was eventually abandoned. Still, some of the flags described above may be identifiable in future if better quality images of portolans, with more legible inscriptions, become available.

[8] *Anonymous map (Portuguese) from 1550*, Cercle Català d'Història Web site, http://www.cch.cat/php/ls.php?fx=1vmmp03900

[9] Anonymous map (Portuguese) from 1550-1560, Cercle Català d'Història Web site, http://www.cch.cat/php/ls.php?fx=1vmmp02700

[10] *Map of Sebastião Lopes from 1558*, Alamy photo archive, https://www.alamy.com/nautical-chart-museum-british-museum-image212822644.html

[11] University of Coimbra website https://www.uc.pt/fluc/coimbra-marrakech/indexfr/sources/icono/exposition

[12] *Maps of Giorgio Sideri*, Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Giorgio_Sideri

[13] *Map of Sebastião Lopes from 1583*, Cercle Català d'Història Web site, http://www.cch.cat/php/ls.php?fx=1vmmp00600

[14] *Map of Sebastião Lopes / Pedro de Lemos from 1590*, Gallica digital library, https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b55007071f/f1.item.zoom

[15] *GENOVA, RITRATTO STORICO da antiche e moderne fonti - 08. Dall'anno 1600 al 1699*, Filippo Giunta's website, http://www.giuntafilippo.it/genova-2/1600-1699-2/

Hvala Ted!

Edward B. (**Ted**) **Kaye**, znan među veksilolozima širom svijeta, ljubazno je i strpljivo radio lekturu i korekturu engleskog teksta našeg časopisa punih deset godina. To uključuje više od 250 članaka u 20 brojeva. Upoznali smo se na *19. međunarodnom veksiološkom kongresu* (ICV) u **Yorku** 2001., prvom na kojem sam sudjelovao. HGZD je još bilo tek nedefinirana ideja u zametku. Kad smo osnovali Društvo 2006. s „nultim" brojem i sljedeće godine počeli redovito izdavati časopis, urednička odluka bila je da sve tekstove objavljujemo paralelno na hrvatskom i engleskom. No jedno je prevesti na engleski koji je donekle razumljiv, a drugo na engleski koji je tečno čitljiv. Ted je uočio naše „nespretne" engleske tekstove i ponudio suradnju tijekom 24. ICV – tako je počela naša desetogodišnja suradnja.

Ted Kaye član je Sjevernoameričkog veksiološkog društva (NAVA) od 1985. i sudjelovao je u organizaciji 10 godišnjih skupova NAVA-e, uključujući 12. ICV u San Franciscu (1987.) i 24. ICV u Washingtonu, D. C. (2011.) Kao financijski direktor u jednom tehnološkom poduzeću u Portlandu, Oregon, bio je blagajnik NAVA-e 2001. – 2012., a od 2017. je njezin tajnik. Objavljivao je radove u američkim i britanskim veksiološkim časopisima. Bio je urednik američkog veksiološkog časopisa *Raven* od 1996. do 2012. godine, uključujući i posebne tematske brojeve o američkim gradskim zastavma, kanadskim gradskim zastavma, američkim indijanskim zastavma te ruskim regionalnim zastvama. Jedan je od utemeljitelja *Portlandskog zastavnog društva* (PFA) od 1994. godine, a od 2011. urednik je dvomjesečnika PFA *Vexilloid Tabloid* (izlazi od 1999. godine). Urednik je nekoliko monografija i zbornika, često pomažući svojim kolegama kojima engleski nije materinji (tako je uredio i dijelove mojeg doktorskog rada kao monografiju i kao zasebnu knjigu). Vjerojatno je najpoznatiji po knjižici *"Good" Flag, "Bad" Flag* (NAVA, 2006, [2]2020) koja je prevedena na sedam jezika i široko prihvaćena kao vodič za učinkoviti dizajn zastava. Često je savjetnik u aktivnostima redizajna gradskih, državnih i nacionalnih zastava i rado daje intervjue medijima na temu zastava.

Nakon deset godina Ted se zahvalio na suradnji i povukao u zasluženu mirovinu, no pomogao nam naći novog dragovoljca da ga naslijedi. Lekturu *GiZ*-a od ovog broja radi nam **Caroline Beaumont**, profesionalna medicinska urednica i članica NAVA-e. Veselimo se novoj suradnji.

Thank you Ted!

***Edward B.** (**Ted**) **Kaye**, well-known to vexillologists worldwide, has kindly and patiently copyedited and proofread the English text of our journal for a full ten years. That's more than 250 articles in 20 issues. He and I met at the* 19th International Congress of Vexillology *(ICV) in **York** in 2001, the first I attended.* HGZD *was then still an undefined idea in its infancy. When we founded the Society in 2006 with a "zero" number and the following year began to publish* GiZ *regularly, we made an editorial decision to publish all texts in parallel in Croatian and English. But it is one thing to translate into English that is somewhat understandable, and another to English that is fluent. Ted had been reading our "clumsy" English texts and during the 24th ICV he offered to help – and so began our ten-year collaboration.*

Ted Kaye joined the North American Vexillological Association *(NAVA) in 1985 and has helped organize ten NAVA annual meetings, including the 12th ICV in **San Francisco** (1987) and the 24th ICV in **Washington**, **D.C.** (2011). As CFO of a technology company in Portland, Oregon, he was treasurer of NAVA 2001–2012, and since 2017 he has served as NAVA's secretary. He has published his scholarship in American and British vexillological journals. He edited the North American vexillological journal* Raven *from 1996 to 2012, including stand-alone books on American City Flags, Canadian City Flags, American Indian Flags, and Russian Regional Flags. He helped found the* Portland Flag Association *(PFA) in 1994, and since 2011 he has been the editor of the PFA's bi-monthly* Vexilloid Tabloid *(published since 1999). He has also edited several other monographs and proceedings, often helping his non-native-English-speaking colleagues (he ushered portions of my doctoral thesis into a monograph and a book). But his fame derives most from his booklet* "Good" Flag, "Bad" Flag *(NAVA, 2006, updated 2020) which has been translated into seven languages and is widely accepted as a guide to effective flag design. He consults widely on city, state, and national flag re-design efforts and gives frequent media interviews on flag subjects.*

After ten years as our English copyeditor/proofreader, Ted thanked us for his cooperation and retired, but he helped us find a volunteer to succeed him. Proofreading of the GiZ *from this issue is done by **Caroline Beaumont**, a professional medical editor and a member of NAVA. We look forward to the new collaboration.*

Dijana Nazor Čorda

Retrospektivne izložbe Festivala umjetničkih zastavica u Zagrebu i Čakovcu

U **Zagrebu** i **Čakovcu** održane su dvije retrospektivne izložbe **Festivala umjetničkih zastavica Zagreb** – FUZZ. Prva izložba održana je polovinom kolovoza 2021. godine na četirima lokacijama u središtu Zagreba - na Trgu bana Josipa Jelačića, Zrinjevcu, Europskom trgu i u Ulici Augusta Cesarca. Na izložbi u Zagrebu izloženo je 180 nagrađenih i pohvaljenih radova oko 170 umjetnika iz **Hrvatske** i svijeta. Novi natječaj u 2021. godini nije realiziran radi smanjenih sredstava uslijed korona virusa i potresa koji je nenadano zadesio našu metropolu. Usprkos epidemiji koronavirusa COVID-19, godinu ranije prijavio se najveći broj umjetnika iz 13 zemalja svijeta s četiriju kontinenata s 54 umjetničke zastavice.

Međunarodni festival umjetničkih zastavica jedinstveni je festival zastavica malog formata u Hrvatskoj koji je postao prepoznatljiv i u Europi. Jedanaest godina bio je dio likovnog programa *Cest is d'Best*, a 2020. godine se, uz potporu *Turističke zajednice grada Zagreba*, zbog svoje atraktivnosti i potencijala, odvojio od *Cest is d'Best*-a i postao samostalan pod nazivom *Festival umjetničkih zastavica Zagreb*. Dizajn loga i reklamne zastavice potpisuje naš proslavljeni dizajner **Boris Ljubičić**.

Festival zastavica inspirirao je nekoliko pjesnika – **Zoricu Klinžić** koja je napisala prvu pjesmu i **Josipa Ušaja** koji je svoje tri pjesme kombinirao s likovnim rješenjem triptiha za koji je pohvaljen. Zanimljivo je da je indijska umjetnica i poznata novinarka **N. Kalyani**, inspirirana Festivalom, svoje impresije iskazala i u pjesmi Festival umjetničkih zastavica – *Visoko leti, (...) Umjetnost na zastavama: Umjetnost u pokretu, Umjetnost za sve*, koja je i objavljena u katalogu izložbe Festivala.

Na retrospektivnoj izložbi izloženi su nagrađeni i pohvaljeni radovi izrađeni u najrazličitijim likovnim tehnikama nastali od 2009. do 2019. godine. Neki poznati nagrađeni umjetnici su **Kato Takafumi** iz **Japana**, **Anja Hitzenberger** iz **SAD**-a, **Seija Ulkuniemi** iz **Finske**, **Janko Orač** iz **Slovenije**, **Dragana Nuić-Vučković** iz **Bosne i Hercegovine**, **Đorđe Rašović** iz **Makedonije**, **Mirsad Koljenović** iz **Crne Gore**, **Zvonko Pavličić** iz **Kosova**, **Josip Roca**, **Diana Sokolić**, Boris Ljubičić, **Slavka Pavić**, **Koraljka Polaček**, **Jadranka Mlinar**, **Vilko Žiljak**, **Josip Boltižar**, **Vanda Jurković**, **Ana Jakić Divković**, **Fredi Fijačko** i brojni drugi. Na zastavicama se mogu vidjeti mnogi motivi jer su autori kreativnim likovnim pristupom tijekom dvanaest godina prikazivali različite teme.

Zadovoljstvo je bilo surađivati s priznatim umjetnicima, počasnim gostima Festivala, od koji neki i nisu više među nama: **Ivicom Antolčićem**, **Vjekoslavom Vojom Radoičićem**, **Tatjanom Radovanović** te **Antunom Borisom Švaljekom**, **Dorom Kovačević**, **Jadrankom Fatur**, **Nadom Žiljak** i **Hanibalom Salvarom**.

Retrospective Exhibitions of the Art Flag Festival in Zagreb and Čakovec

*Two retrospective exhibitions of the **Zagreb Art Flag Festival** (FUZZ) were held recently in **Zagreb** and **Čakovec**. The first exhibition took place in mid-August 2021 at four locations in the center of Zagreb: Ban Josip Jelačić Square, Zrinjevac, European Square, and Augusta Cesarca Street. Approximately 180 award-winning and cited works by some 170 artists from **Croatia** and abroad were on display. The call for new submissions was not realized in 2021 because of reduced funds due to COVID-19 and the earthquake that struck our metropolis. Despite COVID-19, in 2020 artists from 13 countries across four continents submitted 54 art flags – the most applications ever.*

The International Flag Festival is a unique celebration of art flags that has gained recognition throughout Europe in recent years. The festival was associated for 11 years with the street art program Cest is d'Best*, but in 2020, the Zagreb Tourist Board, recognizing its growth potential, helped the festival to separate from* Cest is d'Best *and become an independent entity under the name* Zagreb Art Flag Festival*. Celebrated Croatian designer **Boris Ljubičić** created the FUZZ logo and advertising flag.*

*The International Flag Festival has inspired several poets, including **Zorica Klinžić**, who wrote the first song, and **Josip Ušaj**, who combined his three songs into an artful triptych for which he won a jury citation. Interestingly, the famous Indian artist and journalist **N. Kalyani**, inspired by the festival, expressed her impressions in the song* Artistic Flags Festival - Fly High, (...) Art on Flags: Art on the Move, Art for All, *which was published in the festival's exhibition catalog.*

*The retrospective exhibition featured works created using various techniques from 2009 to 2019. On display were the work of award-winning international artists including **Kato Takafumi** (Japan), **Anja Hitzenberger** (United States), **Seija Ulkuniemi** (Finland), **Janko Orač** (Slovenia), **Dragana Nuić-Vucković** (Bosnia and Herzegovina), **Đorđe Rašović** (Macedonia), **Mirsad Koljenović** (Montenegro), and **Zvonko Pavličić** (Kosovo), as well as Croatian artists **Josip Roca**, **Diana Sokolić**, Boris Ljubičić, **Slavka Pavić**, **Koraljka Polaček**, **Jadranka Mlinar**, **Vilko Žiljak**, **Josip Boltižar**, **Vanda Jurković**, **Ana Jakić Divković**, **Fredi Fijačko**, and many others. These artists employed a great many motifs to explore numerous diverse themes on flags created over a span of 12 years.*

Stručno ocjenjivačko povjerenstvo, ugledni povjesničari umjetnosti i likovni kritičari, uvijek su poticali rad Festivala i pisali o njemu, među njima su: **Branka Hlevnjak** kao stalna suradnica, **Barbara Vujanović**, **Iva Körbler**, **Marina Tenžera**, **Marijana Paula Ferenčić**, **Maša Štrbac**, **Nikola Albaneže**, **Sanda Stanaćev Bajzek**, akademski slikari **Marta Crnobrnja** i **Zoran Durbić** te dr. art. **Lucija Labaš**, dr. sc. **Enes Quien** i dr. art. **Dijana Nazor Čorda**.

Uz zagrebačku izložbu, održana je i *Retrospektivna izložba FUZZ* na kojoj je izloženo oko 300 umjetničkih zastavica od kraja kolovoza do sredine rujna 2021. godine na *6. međunarodnom Zrinski ART festivalu* u Čakovcu. Radovi su bili postavljeni u samom središtu grada u Ulici kralja Tomislava, Ulici Matice hrvatske i Strossmayerovoj ulici. Retrospektivnu izložbu otvorila je povjesničarka umjetnosti Branka Hlevnjak. O izložbi je govorio idejni začetnik i direktor *Zrinski ART festivala* **Damir Klaić - Ključ** te potpisnica teksta kao umjetnička direktorica, autorica i voditeljica FUZZ-a. Ova nesvakidašnja izložba popraćena je prigodnim deplijanom s popisom svih sudionika. Budući da je tema ZAF-a bila posvećena liku i djelu proslavljenoga **Rudolfa Steinera**, ispred *Centra dr. Rudolfa Steinera* izložene su četiri zastavice s otisnutim Steinerovim likom izrađene po uzoru na festivalske zastavice. **Pia Vinka Klaić** iz Čakovca autorica je dizajna Steinerovih zastavica.

Kulturološka i turistička vrijednost Festivala je u povezivanju s europskim i svjetskim umjetnicima i njegovanje tog malog formata zastava. Promidžba originalnih umjetničkih zastavica zasigurno unosi dašak ljepote, vedrine, razbibrige i optimizma u svaki otvoreni prostor, posebno u ovo vrijeme pandemije i u još uvijek vidljivo potresom oštećeni Zagreb. Izložbu na otvorenom na ulicama i trgovima može vidjeti daleko više ljudi nego u bilo kojem muzeju ili galeriji gdje je broj posjetitelja ograničen, stoga su ovakve izložbe izvrstan način da se umjetnost približi publici.

Nadamo se da će ove šarene, vesele, duhovite, angažirane, ekološke, duhovne i otkačene umjetničke zastavice još dugo odolijevati vremenskim prilikama i neprilikama te da će i dalje doprinositi pozitivnoj i svečanoj atmosferi grada Zagreba.

1. Retrospektivna izložba FUZZ na zagrebačkom Trgu J. Jelačića *FUZZ Retrospective Exhibition in Zagreb*
2. Postav izložbe na Zrinjevcu *Exhibition at Zrinjevac*
3. Nagrade i priznanja i promocija kataloga FUZZ iz 2020. godine na Zrinjevcu *Awards and citations and the 2020 FUZZ Catalogue presentation at Zrinjevac Square*
4. Nagrađeni i pohvaljeni umjetnici, sudionici, članovi ocjenjivačkog suda i organizatori FUZZ 2021. na Zrinjevcu *FUZZ 2021 awarded and cited artists, participants, jury members and organizers at Zrinjevac*
5. Otvorenje Retrospektivne izložbe na Zrinski ART festivalu, Čakovec: Damir Klaić Ključ, direktor ZAF, Dijana Posavec, ravnateljica Centra dr. Rudolfa Steinera, Dijana Nazor Čorda, umjetnička direktorica FUZZ i Branka Hlevnjak, povjesničarka umjetnosti i likovna kritičarka *FUZZ Retrospective Exhibition at ZAF in Čakovec: D. Klaić Ključ, ZAF director, Dijana Posavec, Steiner Center director, D. Nazor Čorda, FUZZ art director, and B. Hlevnjak, art historian and art critic*
6. Najveće broj umjetničkih zastavica do sada u Čakovcu. *Exhibition in Čakovec included the most flags so far.*

It was a pleasure to collaborate with renowned artists and honorary guests of the festival, some of whom are no longer among us: ***Ivica Antolčić***, ***Vjekoslav Voja Radoičić***, ***Tatjana Radovanović***, ***Antun Boris Švaljek***, ***Dora Kovačević***, ***Jadranka Fatur***, ***Nada Žiljak***, *and* ***Hannibal Salvaro***.

The expert jury committee comprised eminent art historians and art critics, who have always encouraged and publicized the festival, among them: ***Branka Hlevnjak*** *as a permanent associate,* ***Barbara Vujanović***, ***Iva Körbler***, ***Marina Tenžeta***, ***Marijana Paula Ferenčić***, ***Maša Štrbac***, ***Nikola Albaneže***, ***Sanda Stanacev Bajzek***, *academic painters* ***Marta Crnobrnja*** *and* ***Zoran Durbić***, *and dr. art.* ***Lucija Labaš***, *dr. sc.* ***Enes Quien***, *and dr. art.* ***Diana Nazor Čorda***.

In addition to the exhibition in Zagreb, a FUZZ Retrospective Exhibition was held in Čakovec, where some 300 art flags were exhibited from late August to mid September 2021 at the 6th International Zrinski Art Festival *(ZAF). The works were displayed in the very center of the city in King Tomislav Street, Matica hrvatska Street, and Strossmayerova Street. Art historian Branka Hlevnjak opened the exhibition. Damir Klaić-Ključ, ZAF founder and director, and author of this text as artistic director, author, and leader of FUZZ, spoke about the exhibition. A commemorative brochure was published for this unusual exhibition, including a listing of all participants. In recognition of the official theme of the festival, the character and work of the celebrated* ***Rudolf Steiner****, four new art flags portraying Steiner were displayed in front of the* Dr. Rudolf Steiner Center *during the exhibition.* ***Pia Vinka Klaić*** *from Čakovec designed the Steiner flags.*

The cultural and tourist value of the festival is in connecting with European and world artists and nurturing the creation of and appreciation for these small-format flags. The promotion of original art flags certainly brings a touch of beauty, serenity, entertainment, and optimism to any open space, especially at this time of global pandemic and in Zagreb, which is still visibly damaged by the earthquake. An open-air exhibition on the streets and squares can be seen by far more people than in any museum or gallery, where the number of visitors is limited, so exhibitions like this are a great way to bring art closer to the audience.

We hope these colorful, cheerful, witty, engaged, ecological, spiritual, and wacky artistic flags will withstand the weather and adversity for a long time to come and that they will continue to contribute to the positive and festive atmosphere of the great city of Zagreb.

Amer Sulejmanagić

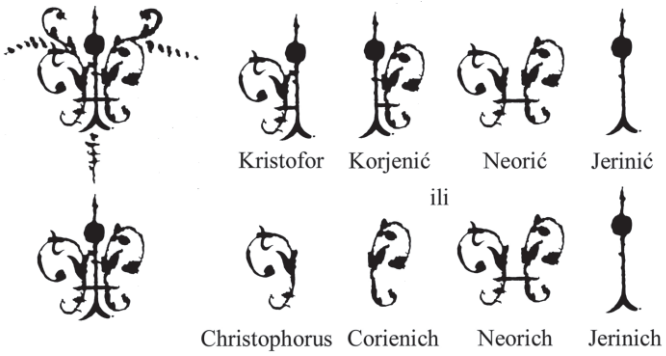
Porijeklo grbovnika Korjenić–Neorić prema njegovim prvim listovima

Origin of the Korjenić-Neorić Armorial Book According to its Front Pages

Korjenić–Neorić je najstariji od grbovnika prve redakcije tzv. *Ilirskih grbovnika* koju s njim čine još tri: *Londonski*, *Tasovčićev* i *Berlinski*. Rađeni su redom za obitelji **Korjenić–Neorić**, **Miljenović**, **Tasovčić**. Danas je posve jasno da ilirskoga protografa nije bilo pa se *Berlinski* nameće kao grbovnik **Ohmućevića**. Naš grandiozan, multidisciplinaran, dobro osmišljen i vrlo složen povijesno–genealoško–heraldički pothvat oživljavanja tobožnjega iščezlog srednjovjekovnog plemstva, dobijanja prava, privilegija i posjeda korespondira s istovjetnim i gotovo istovremenim procesom samokreiranja novoga plemstva u **Francuskoj** i **Flandriji** (španjolska Nizozemska). Njegovu veliku većinu su činili poduzetnici, obrtnici, trgovci, vojnici, plaćenici kojima ranije doba nije priznavalo pravo na bilo kakvo plemstvo. Tako gledajući naš fenomen pripada europskome trendu protiv kojega su vladari prvo pokušali bez uspjeha djelovati zakonima i heraldičkim ograničenjima pa su neplemenitaši dobra podrijetla (*Welgebore mannen / Wel–ghebooren–mannen*) imali pravo da svoj grb nose slobodno i da ga ozakone samom njegovom uporabom, a od kraja XVI. stoljeća u Engleskoj je svaka osoba koja ima grb stekla pravo na naslov gentleman.[1]

Kao mogućega organizatora našega vrlo složenog povijesno–genealoško–heraldičkog pothvata, odnosno naručitelja najstarijega od četiri grbovnika, **Stjepan Ćosić** je identificirao slanskoga župnika **Kristofora Korjenića–Neorića–Jerinića**.[2] Na listu 6. (posveta i pripadnost grbovnika) nalazimo monogram čija analiza potvrđuje da je profesor Ćosić u pravu. (Slika 1.)

Na istom se listu nalazi jedina deviza na vrpci u cijelome grbovniku: IN (TE) DOMINO CONFIDO. NON CONFVNDAR IN AETERNVM. AMEN. Može se pretpostaviti da su je preuzeli Korjenići–Neorići–Jerinići. Ovdje je umjesto doslovnoga biblijskog teksta IN TE, DOMINE, SPERAVI; NON CONFUNDAR IN AETERNUM. (Psalmi, 70:1) korištena inačica koju je škotska kraljica **Marija Stuart** glasno izgovorila prije dekapitacije 8. veljače 1587. godine.[3] Ova deviza definira, osim političkih i vojnih veza obitelji Slanskoga kruga sa **Španjolskom**, i mjesto nastanka grbovnika *Korjenić–Neorić* (i ostalih prve redakcije) u **Nizozemskoj**; na križištu španjolskih i engleskih interesa. Tome u prilog idu i slovne oznake za metale i boje pisane olovkom prije koloristične obrade crteža grbova koje su u grbovniku *Korjenić–Neorić* date na nizozemskome jeziku. Isti je jezik iz XVI. i XVII. stoljeća korišten i u *Tasovčićevu grbovniku*.[4] Artistička, organizacijska i sadržajna istovjetnost, te sličnost postupka i likovnog načina ukazuje da je isti nizozemski autor, odnosno njegova radionica, tvorac sva četiri grbovnika.

1. Monogram naručitelja na listu 6. grbovnika Korjenić–Neorić
Client's cypher on folio 6 of the Korjenić-Neorić Armorial.

The Korjenić-Neorić Armorial Book *is the oldest among the first redaction of the so-called* Illyrian Armorials*, the other three being the* London Armorial*, the* Tasovčić Armorial*, and the* Berlin Armorial*. They were produced for the* ***Korjenić-Neorić****,* ***Miljenović****, and* ***Tasovičić*** *families, respectively. Today it is understood that no older Illyrian protograph exists, so the* Berlin Armorial *appears to be the one made for the* ***Ohmučević*** *family. This grandiose, multidisciplinary, well-conceived, and complex historic-genealogic-heraldic enterprise to revive supposedly extinct medieval nobility and acquire rights, privileges, and possessions corresponds to an identical and almost simultaneous process of self-creation among the new nobility of* ***France*** *and* ***Flanders*** *(Spanish Netherlands). The vast majority of these status-seekers were entrepreneurs, craftsmen, merchants, soldiers, and mercenaries who in earlier times did not have a recognized right to any nobility. This phenomenon belonged to a wider European trend, initially resisted (unsuccessfully) by the ruling class through legal and heraldic restrictions, whereby commoners of good origin (*Welgebore mannen / Wel–ghebooren–mannen*) were given the right to carry their coat of arms freely. From the late 16th Century, a person who had a coat of arms had the right to the title of gentleman.*[1]

A possible architect of this historic-genealogic-heraldic enterprise (i.e., the client who ordered the oldest of the four armorial books) was identified by ***Stjepan Ćosić*** *as* ***Kristofor Korjenić-Neorić-Jerinić****, a parish priest from* ***Slano****.*[2] *Analysis of a cypher found on folio 6 (the dedication and ownership) of the armorial confirms Prof. Ćosić's thesis. (Fig. 1)*

The same folio contains the only motto in the entire work. Inscribed on a ribbon, it reads: IN (TE) DOMINO CONFIDO. NON CONFVNDAR IN AETERNVM. AMEN. It may be surmised that this was the motto taken by Korjenić-Neorić-Jerinićs. ***Mary Stuart Queen of Scots*** *uttered the same verse before her decapitation on 8 February 1587,*[3] *instead of the original Bible verse: IN TE, DOMINE, SPERAVI; NON CONFUNDAR IN AETERNUM. (Psalms 70:1). This motto not only establishes political and military links between the families of the Slano circle and* ***Spain*** *but also locates the production of the* Korjenić-Neorić Armorial *(and others from that same earliest redaction) in the* ***Netherlands*** *– at the intersection of Spanish and English interests. This connection is further confirmed by inscribed abbreviations of the tinctures used to color the coat of arms drawings in the* Korjenić-Neorić Armorial*. The inscriptions were written in pen in the Dutch of the 16th and 17th Centuries, the same language that was used in the* Tasovčić Armorial.[4] *The similarity of artistry, organization, and content as well as procedures and graphic styles, indicates that the same Dutch*

1 **Hugo de Groot**, *Inleiding Tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid (Eerste Boek, XIV. Deel)*, Pieter Gillissen, Middelburg, MDCCLXVII : 95 § 9 https://books.google.ba/books/about/Inleiding_tot_de_Hollandsche_rechtsgelee.html?id=JqlaAAAAcAAJ&redir_esc=y (24.04.2022.); **Simon van Leeuwen**, *Het Rooms – Hollands – Regt (I. Boek, IX. Deel)*, Hendrik en de Wed. Van Dirkboom, Amsterdam, 1698 : 47–48 § 16 https://archive.org/details/ned-kbn-all-00002673-001/page/n10/mode/2up (24.04.2022.); **A. C. Fox – Davies**, *A Complete Guide to Heraldry*, New York–Avenel, 1993 : 21.

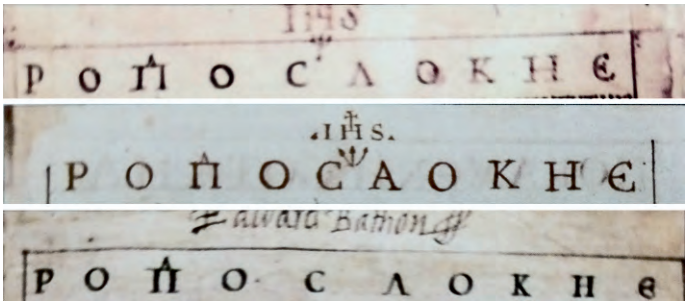
2 **Stjepan Ćosić**, *Ideologija rodoslovlja*, Zagreb–Dubrovnik, 2015 : 65, 68, 83, 147.

3 **William Camden**, **William Udall**, *The Historie of the Life and Death of Mary Stuart Queene of Scotland*, Iohn Haviland – William Sheares, London, 1636 : 468. https://archive.org/details/historieofthesic00udal/page/468/mode/2up (24.04.2022.)

4 **Aleksandar Palavestra**, *Ilirski grbovnici i drugi heraldički radovi*, Beograd, 2010 : 78–84.

Sudeći prema preklapanju neosušenih dijelova listovi 1. i 6. su se kod prvobitnog uvezivanja nalazili jedan uz drugi pri čemu je bilo koji od njih mogao biti prvi, a logika organizacije djela prednost daje listu s posvetom i oznakom pripadnosti koji je uz to i prepravljan prije nego što je definitivno završen.

Na vrhu naslovnice grbovnika *Korjenić–Neorić* i *Berlinskoga* (iznad ćirilićnoga naslova RODOSLOVIE) nalazi se znak *Družbe Isusove*. Može se to tumačiti kao oznaka da su oba prošla cenzuru. Na istom mjestu naslovnice *Londonskoga grbovnika* nalazi se ime ili sam potpis vlasnika **Edwarda Bathonysa** (ili Bathonisa). Radi se o Edwardu Bourchieru od Batha (*oko 1590. † 1636.). Preko brata svoga djeda bio je u srodstvu s mužem sestre Lorda **Charlesa Howarda** (*1536. †1624.) visokoga zapovjednika engleske mornarice i učesnika u svim akcijama protiv španjolske *Nepobjedive Armade*. Visoki engleski admiral je *Londonski grbovnik* mogao zarobiti u nekoj akciji prije nego što je prošao isusovačku cenzuru. (Slika 2.)

2. Oznake Družbe Isusove na naslovnicama grbovnika Korjenić–Neorić (gore) i Berlinskog (u sredini) te ime (ili potpis) Edwarda Bathonysa na naslovnici Londonskog grbovnika (dolje).
Mark of the Society of Jesus on the cover pages of the Korjenić-Neorić (top) and Berlin (center) Armorials, and name (or signature) of Edward Bathonys on the cover page of the London Armorial (bottom).

Prikazi likova zaštitnika **Ilirije** i **Bosne** na listovima I. (sv. **Jeronim**) i IIII. (sv. **Grgur** papa) u grbovniku *Korjenić–Neorić* nisu izvorni rad crtača grbovnika nego su posuđeni iz kataloga predložaka sa europskog Zapada. U onom flamanskog slikara **Lucasa d'Heerea** (*1534. †1584.) se na listu 91. nalaze prikazi osoba *Le Papé* i *Le Cardinal*.[5] Crtač grbovnika *Korjenić–Neorić* je d'Heereova kardinala iskoristio za crtež sv. Jeronima, a vjerojatno i papu za sv. Grgura papu. Ukoliko pak d'Heereov papa nije bio taj predložak onda je koristio neki drugi katalog jer je bosanski papinski zaštitnik istovjetan onome portugalskome (sv. **Damaz**) prema gravuri **Agustina Soaresa** iz 1632. godine.[6] (Slika 3.)

author (i.e., his workshop) produced all four armorial books.

Judging from the overlap of drawings on pages that were folded before the ink was fully dry, folios 1 and 6 must have been next to each other in the original binding, and either of the two might have been the first. Organizational logic places precedence on the folio containing the dedication and ownership mark, which was revised before it was finished.

An emblem of the Society of Jesus *is found at the very top of the cover page of the* Korjenić-Neorić Armorial *and the* Berlin Armorial *(just above the Cyrillic title RODOSLOVIE). This may be a mark indicating that the book passed the censorship office. The name (or signature) of the owner,* ***Edward Bathonys*** *(or Bathonis), can be found in the same location on the* London Armorial *cover page. That would be Edward Bourchier of Bath (*ca. 1590 † 1636). Through his grandfather's brother, he was related to the husband of a sister of Lord* ***Charles Howard*** *(*1536 †1624), a high commander of the English navy who participated in all actions against the Spanish* Invincible Armada. *This highly positioned English Admiral might have captured the* London Armorial *in one of those actions, before it was submitted to the Jesuit censors. (Fig. 2.)*

Depictions of the patron saints of ***Illyria*** *and* ***Bosnia*** *on folio I. (St.* ***Jerome****) and folio IIII. (St.* ***Gregory****) in the* Korjenić-Neorić Armorial *are not original works by the armorial's artist, but rather were borrowed from a Western European template catalogue. Figures of* Le Papé *and* Le Cardinal *are found on folio 91 in such a catalogue by Flemish artist* ***Lucas de Heere*** *(* 1534 † 1584).[5] The illustrator of the* Korjenić-Neorić Armorial *used de Heere's cardinal for St. Jerome and probably also his pope for St. Gregory the Pope. Even if de Heere's pope was not used, the illustrator must have used a template from a similar catalogue, because his depiction of the Bosnian patron saint is similar to that of the Portuguese patron saint (St.* ***Damasus****) in a 1632 graphic by* ***Augustin Soares****.[6] (Fig. 3.)*

3. Preuzimanje likova iz kataloga predložaka Lucasa d'Heerea u grbovnik Korjenić–Neorić i dalje u jedan portugalski grbovnik
Reuse of figures from the template catalogue by Lucas de Heere in the Korjenić-Neorić Armorial and a Portuguese armorial book.

5 **Lucas d'Heere**, *Théâtre de tous les peuples et nations de la terre avec leurs habits et ornemens divers, tant anciens que modernes, diligemment depeints au naturel par Luc Dheere peintre et sculpteur Gantois*, fol. 91. https://lib.ugent.be/catalog/rug01%3A000794288/items/910000094764 (22.04.2022.)

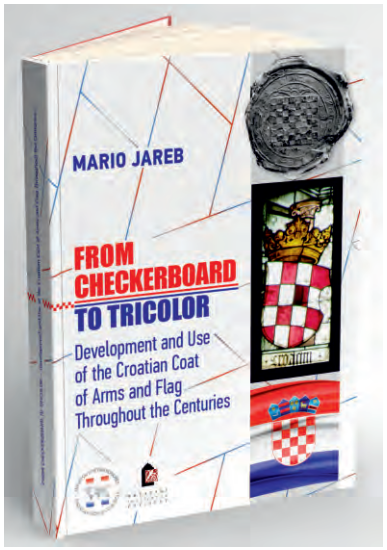
6 **Antonio Soares de Albergaria**, *Tropheos Lvsitanos Parte I. – Trophea Svnt Rervm Gestarvm Monvmenta, et Victoriae, Signa.*, (Impresso por) Iorge Rodriguez, Lisboa, 1632, fol. 5. https://purl.pt/12179/1/index.html#/64/html (22.04.2022.)

Jareb: Od šahovnice do trobojnice

Jareb: From Checkerboard to Tricolor

Naslovi *Titles*: **Od šahovnice do trobojnice: Razvoj i uporaba hrvatskoga grba i zastave kroz stoljeća / *From Checkerboard to Tricolor: Development and Use of the Croatian Coat of Arms and Flag Throughout the Centuries***
Autor *Author*: **Mario Jareb**
Nakladnik: mjesto, godina *Publisher: place and year*: **Hrvatski svjetski kongres – *Croatian World Congress*; Hrvatski institut za povijest – *Croatian Institute of History*: Zagreb, 2022.**
ISBN: **978-953-48326-8-4** (hrv) **978-953-48326-9-1** (eng)
Uvez *Binding*: **meki | *paperback***
Stranica *Pages*: **144**
Veličina *Dimensions*: **24×17 cm** (9.5"×6.5")
Cijena *Price*: **100 HRK** ~14 EUR
Više informacija o narudžbi uskoro na
More info on ordering soon at
http://www.isp.hr i | *and* http://hsk.hr

Nedavno je u dva izdanja – na hrvatskom i engleskom jeziku - objavljena monografija Marija Jareba Od šahovnice do trobojnice: Razvoj i uporaba hrvatskoga grba i zastave kroz stoljeća, u kojoj je na sažet ali znanstveno utemeljen način iznesena povijest hrvatskoga grba i zastave. Riječ je o svojevrsnoj skraćenoj i širem čitateljstvu namijenjenoj knjizi koja progovara o svim važnim aspektima obrađene problematike.

Knjiga je podijeljena u ukupno 10 poglavlja koja obrađuju različita razdoblja i aspekte razvoja i uporabe hrvatskoga grba i zastave. Pritom nije samo dan pregled razvoja, nego je progovoreno i o dosadašnjim istraživanjima i spoznajama o obrađenoj problematici, od početaka uporabe prvih zemaljskih grbova do današnjih nacionalnih simbola, koji su ujedno i državni simboli suvremene Republike Hrvatske te Hrvata u Bosni i Hercegovini. U odnosu na više radova koja je autor na istu temu objavio ranije, ova knjiga predstavlja dopune znanstvenih saznanja koja su pronađena kasnije, ispravlja neke često ponavljanje pogreške ranijih historiografskih i popularnih publikacija, ali i pruža neke nove teze o nacionalnom grbu i zastavi, koje će pružiti dobar temelj za neka nova istraživanja. Pritom je autor posebnu pozornost posvetio kontroverzama koje prate suvremenu uporabu nekih inačica hrvatskoga šahiranog grba, posebice inačice toga grba s početnim bijelim poljem. To monografiju čini i osobito aktualnom s obzirom na neprekinute rasprave u hrvatskoj i inozemnoj javnosti glede pojave u javnom prostoru različitih inačica hrvatskih nacionalnih simbola. Pritom je autor uspio komentirati i nedavno objavljenu zabranu hrvatskoga šahiranog grba s početnim bijelim poljem u Austriji.

Monografija je potkrijepljena s brojnim izvorima i literaturom te je s obzirom na svrhu i opseg izdanja i bogato ilustrirana. Osobito je važno izdanje na engleskom jeziku koje nudi činjenice o povijesti hrvatskog nacionalnih simbola mnogobrojnoj hrvatskoj dijaspori u svijetu, pa i onima iz treće ili četvrte generacije koji više ne govore hrvatski, ali su zadržali svoju nacionalnu svijest. Ova knjiga može itekako pomoći u tom osvješćivanju. Međunarodnoj stručnoj zajednici ova knjiga u engleskom izdanju zapravo po prvi puta predstavlja objedinjeni pogled povijesti ovih simbola lišen ideoloških okvira 19. i 20. stoljeća. Stoga se veselimo da će postati popularni hrvatski suvenir, tražena knjiga u narodnim knjižnicama i čitaonicama u zemlji i gdje god žive Hrvati, ali i cijenjeni dio znanstvenih i stručnih knjižnica mnogih institucija. ■

Origin of Croatian national coats of arms

Although their use as a national symbol of the nation can be traced back to the middle of the 19th century, the modern Croatian coat of arms and flag are based on the old Croatian national coat of arms and the modern national tricolor. Thereby, the colors of the flag are based on the colors represented in the three Croatian national coats of arms.

This coat of arms consisted of three traditional Croatian national coats of arms (the Croatian checkered, Dalmatian and Slavonian coats of arms). Of these, the coat of arms with three lions (later leopards) was first recorded in the late 14th century, during the reign of the Hungarian-Croatian King Louis of Anjou.[1] It should be emphasized that the term lion and leopard in heraldry is not a reflection of the actual biological species of the depicted animal, whereby, in both cases, a lion is recognized, but rather the position of the head (leopard is a representation of the head en face,

FIGURE 1
Picture of the coat of arms of the »King of Hungary« (»Ille Comes v. Ungarorum«), most probably the coat of arms of Louis I of Anjou, in the Gelre Armorial.

7

Mario Jareb's monograph From Checkerboard to Tricolor: Development and Use of the Croatian Coat of Arms and Flag Throughout the Centuries *was recently published in two editions – Croatian and English. It provides a concise but scientifically based review of the history of the Croatian coat of arms and flag—a compendium of all the important aspects of the subject written for a wider audience.*

The book is divided into 10 chapters that deal with different periods and aspects of the development and use of the Croatian coat of arms and flag. Jareb provides an overview of not only the development of these symbols but also the previous research and knowledge on the issue, from the introduction of the first national coats of arms to the use of today's national symbols, which are also state symbols of the modern Republic of Croatia and of the Croats in Bosnia and Herzegovina. With regard to several author's previously published works on the topic, this book presents amendments based on scientific knowledge discovered later, rectifies common errors from earlier historiographic and popular publications, and provides some new theses on the national coat of arms and flag that provide the foundation for new research. Jareb pays special attention to the controversies that accompany the modern use of some versions of the Croatian checkered coat of arms, especially that with the initial white field. This focus makes the monograph especially relevant given the continuous debates in Croatia and internationally regarding the appearance in public spaces of different versions of the Croatian national symbols. Jareb also includes commentary about Austria's recently announced ban on the display of the Croatian checkered coat of arms with an initial white check.

The monograph is supported by numerous sources and literature, and in keeping with the purpose and scope of the publication, is richly illustrated. The English edition is particularly important as it provides information about the history of the Croatian national symbols to the worldwide Croatian diaspora, including third- and fourth-generation Croats who may not speak Croatian but have an interest in preserving their national conscience. This book may help to raise that awareness. The English edition also offers the international professional community the first consolidated review of the history of these symbols without the ideological frameworks of the 19th and 20th Centuries. We anticipate that Jareb's work will become not only a popular Croatian souvenir, sought after in public libraries and reading rooms at home and wherever Croats may live abroad, but also an esteemed volume in the scientific and professional libraries of many institutions. ■

Željko Heimer

Nova zastava Daytona

New Flag of Dayton

Grad **Dayton** u američkoj saveznoj državi **Ohio**, sa svojih nešto više od 137.000 stanovnika šesti je grad po veličini u njoj – nešto veći od **Rijeke**, a nešto manji od **Splita**. Nalazi se u jugozapadnom dijelu države, u istočnom dijelu američke regije **Srednjeg zapada**, u području **Velikih jezera**. Najpoznatiji stanovnici Daytona bili su braća **Orville** i **Wilbur Wright**, koja su izvela prvi let zrakoplovom težim od zraka 17. prosinca 1903. godine, stoga grad nosi nadimak *Rodno mjesto zrakoplovstva*. No u našim krajevima Dayton je postao sinonim mirovnog sporazuma i poslijeratnog uređenja **Bosne i Hercegovine**, koji je usuglašen 21. studenog 1995. godine u ratnoj zračnoj luci *Wright-Petterson* koja se nalazi odmah izvan grada. Dayton je potom postao grad prijatelj grada **Zagreba**, kao i grada **Sarajeva**. U Zagrebu su od 2017. u *Parku mira i prijateljstva*, u neposrednoj blizini zgrade gradske uprave, istaknute zastave 45 gradova prijatelja Grada Zagreba, među kojima i zastava Daytona (vidi GiZ 23, svibanj 2018: 20-21).

Zastava (gore) i plamenac (dolje) Daytona 1917.
(Rekonstrukcija ŽH)
The Dayton 1917 flag (top) and pennant (bottom). (Reconstruction ŽH).

No, u novom broju časopisa *Vexillum* (17, ožujak 2022: 10) čitamo da je Dayton svečano istaknuo svoju novu zastavu 15. prosinca 2021. godine. To je zapravo već treća gradska zastava. Pa pođimo redom.

Prvu zastavu Dayton je usvojio 1. kolovoza 1917. gdine. Ona se sastojala od tri uspravne pruge narančasto-bijelo-narančasto, srednja bila veće širine nego one pokrajnje, i u njoj je prikazan zrakoplov dvokrilac braće Wright unutar šireg plavog i užeg narančastog kruga uz čiji je donji rub plavim ispisano ime grada. Tada je usvojen i trokutasti plamenac narančastop-bijelo-narančastih uspravnih pruga, u središnjoj plavim ispisano ime grada velikim plavim slovima koja se prema slobodnom kraju smanjuju. Ova rješenja izradila je **Mabel Hyer** (kasnije udana **Griep**), pomoćna učiteljica likovne kulture u jednoj dejtonskoj srednjoj školi. ("Dayton's flags salute aviation pioneers", *Flagwaver, the Journal of Great Waters Association of Vexillology* 20, prosinac 2005: 1)

S vremenom se pokazalo da je narančasta boja nepostojana pa tako nepogodna za zastavu i gradske su vlasti odlučile 1958. raspisati natječaj za novu, suvremenu zastavu. Pobjednici natječaja dobili su zadaću da zajedno smisle učinkovitu zastavu, tako da je **Michael J. Spahr** izradio natpis uz koplje, a **Karen Kress** središnji amblem koji se sastoji od zupčanika, globusa i zrakoplova. Upravo je ta zastava istaknuta na zagrebačkom *Parku mira i prijateljstva* 2017. godine, a ističe se ovdje neobičnim razmjerom stranica 3:5, u odnosu na sve druge zastave tamo izrađene u razmjeru 1:2. Pažljivijem promatraču ta se zastave ističe i činjenicom da na drugoj strani prikazuje zrcaljeni tekst…

Nakon što je *Sjevernoameričko veksiloloŠko društvo* (NAVA) pokrenulo široku aktivnost u mnogim sredinama Sjedinjenih Država za usvajanje atraktivnijih i prepoznatljivijih municipalnih zastava, i u Daytonu su gradske vlasti odlučile 2018. godine nešto učiniti. tražilo se da se zadrži razmjer zastave 3:5 te da dizajn poštuje pet temeljnih principa učinkovitog izgleda zastava sukladno publikaciji Teda Kayea *„Good" Flag*

Zastava Daytona 1958. - 2021.
Flag of Dayton, OH, 1958 - 2021.

The city of Dayton, with just over 137,000 inhabitants, is the sixth largest city in the state of Ohio – slightly larger than Rijeka, and slightly smaller than Split. Located in southwestern Ohio, Dayton is in the eastern ***Midwest*** *of the United States, in an area called the* ***Great Lakes*** *region. The city's most famous residents were brothers* ***Orville*** *and* ***Wilbur Wright****, who made Dayton famous the world over as the* Birthplace of Aviation *when on December 17, 1903 they completed the first-ever heavier-than-air flight. In this part of the world, however, Dayton has become synonymous with the Dayton Accords peace agreement laying out the postwar structure of* ***Bosnia and Herzegovina****, which was signed on November 21, 1995 at the* Wright-Petterson Air Force Base*, just outside the city. Dayton thus became a twin city of both* ***Zagreb*** *and* ***Sarajevo****. Since 2017, the flags of 45 sister cities of the City of Zagreb, including the Dayton flag, have been displayed in the* Peace and Friendship Park *in the immediate vicinity of the city administration seat (see GiZ 23, May 2018: 20-21).*

But in a new issue of Vexillum *magazine (17, March 2022: 10) we read that Dayton solemnly hoisted a new flag on December 15, 2021. This is actually the third city flag. So let's look at the earlier flags, one by one.*

The first flag was adopted by Dayton on August 1, 1917. It consisted of three vertical stripes of orange-white-orange, with the middle stripe wider than the side stripes, and showed the Wright brothers' biplane within a wider blue and narrower orange ring with the city's name written in blue at the bottom. At that time, a triangular pennant of orange-white-orange vertical stripes was also adopted, this one also displaying the name of the city in large blue letters that decrease in size toward the fly in the central stripe. These designs were developed by Mabel Hyer (later married to Griep), an assistant art teacher at a Dayton high school. ("Dayton's flags salute aviation pioneers", Flagwaver, the Journal of the Great Waters Association of Vexillology *20, December 2005: 1)*

Over time, the orange dye proved to be unstable and thus unsuitable for use on the flag, and in 1958 the city authorities decided to announce a competition for a new, modern flag. The winners of the competition were given the task of designing an effective flag together, so ***Michael J. Spahr*** *made the inscription next to the hoist, and* ***Karen Kress*** *created the central emblem consisting of cogwheel, globe, and airplane. It is this flag that was displayed at the Zagreb* Peace and Friendship Park *in 2017, and it stands out because of its unusual 3:5 ratio, compared to all the other flags, which have a ratio of 1: 2. To the more attentive observer, this flag is also distinguished by the fact that on the reverse it shows the text mirrored.*

After the North American Vexillological Association *(NAVA) launched a wide-ranging campaign across the United States to adopt more attractive and recognizable municipal flags, the city officials of Dayton decided in 2018 that it was time to update their city flag. The requirements were simple: maintain the 3:5 flag ratio and heed the five basic principles*

Park mira i prijateljstva, Zagreb; (gore) dio istaknutih zastava s lijeva na desno: *Peace and Friendship Park, Zagreb; (top) part of hoisted flags, from left to right:* Bologna (Italija/*Italy*), Brno (Češka/*Czechia**), Bruxelles (Belgija/*Belgium*), Budimpešta/*Budapest* (Mađarska/*Hungary*), Zagreb, Zagreb, Rumunjska/*Romania* (za/*for* Cluj-Napoca), Dayton (Ohio, SAD/*USA*), Zagreb. Zagreb, Kyoto (Japan), Lisabon (Portugal), Ljubljana (Slovenija/*Slovenia*), Mainz (Njemačka/*Germany*), Milano (Italija/*Italy*), Pokrajina/*Region* Molize (Italija/*Italy*), Moskva/*Moscow* (Rusija/*Russia*), Nikozija/*Nicosia* (Cipar/*Cyprus*), Pečuh/*Pécs* (Mađarska/*Hungary*), Zagreb, Pittsburgh (Pennsilvania, SAD/*USA*), Priština/*Prishtina* (Kosovo), Rim/*Rome* (Italija/*Italy*), Sarajevo (Bosna i Hercegovina/*Bosnia and Herzegovina*), Skopje (Sj. Makedonija/*N. Macedonia*), Sofija/*Sofia* (Bugarska/*Bulgaria*), Sankt-Peterburg/*Saint Petersburg* (Rusija/*Russia*), Tirana (Albanija/*Albania*); (desno) detalj oko zastave Daytona. *(right) detail around the Dayton flag.* (Foto/*Photos* ŽH, 1.4.2018.)

„Bad" Flag. Tijekom 2019. prikupljeno je više od 300 prijedloga, od kojih su izabrana tri finalista. Lokalna dizajnerska tvrtka *Catapult Creative* angažirana je da ispita javno mnijenje i sukladno tome izradi završno rješenje.

Nova gradska zastava sastoji se od pruga pod nagibom 19,5° koje dijele zastavu na tri područja. Donje polje uz koplje zelene je boje, iznad nje se pružaju tr paralelne pruge jednakih širina bijelo-plavo-bijelo, a gornji je preostali dio nebesko plave boje u koje se u slbodnom kraju pružaju još dvije bijele pruge istog nagiba, koje ne dopiru do gornjeg ruba zastave – i naznačuju krila Wrightovog dvokrilca.

Prethodna zastava proglašena je istovremeno s usvajanjem nove zastave počasnom zastavom (*Flag Emeritus*), za uporabu u posebnim prilikama. Bit će zanimljivo promatrati hoće li jedna takva posebna prilika postati i zagrebački *Park mira i prijateljstva*.

Nova zastava Daytona 2021.
New Flag of Dayton, OH, 2021.

of effective flag design in accordance with Ted Kaye's publication "Good" Flag, "Bad" Flag. *In 2019, from more than 300 entries, three finalists were selected. A local design firm,* Catapult Creative, *was then hired to examine public opinion and prepare a final design that incorporated the themes of the three selected flags.*

The new city flag consists of 19.5° sloped lines that divide the flag into three areas. The lowest field next to the hoist is green, above it are three parallel stripes of equal-width white-blue-white, and the upper remaining part is celestial blue with two more white stripes on the same slope from the fly but not reaching the upper the edge of the flag – to symbolize the wings of the Wright biplane.

*At the same time that the new flag was adopted, the previous flag was declared an honorary flag (*Flag Emeritus*), for use on special occasions. It will be interesting to see if Zagreb's* Peace and Friendship Park *becomes such a special location.*

* Ovdje ispravljeno u odnosu na tiskano izdanje u kojem je omaškom stajalo *Slovačka*. Corrected here from printed issue where its was errorneously stated *Slovakia*.

5. lipnja 1848. uvedena je u uporabu prva službena hrvatska trobojnica progodom svečanosti ustoličenja Josipa Jelačića za hrvatskoga bana.
O 170. obljetnici ovog događaja 2018. četiri stožerne nacionalne institucije:
Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo kao udruga koja okuplja stručnjake na polju heraldike i veksilologije,
Hrvatski povijesni muzej kao nacionalna muzejska ustanova koja skrbi o očuvanju hrvatske baštine,
Hrvatski institut za povijest kao središnja kuća hrvatske historiografije te
Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja" kao udruga koja radi na očuvanju i promicanju baštine –
proglasili su

5. lipnja – Dan hrvatske zastave

Novi biskupski grbovi

Grb novog *dubrovačkog biskupa* mons. **Roka Glasnovića**, zaređenog 22. siječnja 2022. možemo blazonirati ovako: *razdijeljen srebrnim jednolučnim mostom sa sedam četverolisnih otvora u ogradi, gore u crvenome bijela golubica raširenih krila, dolje u plavome srebrna osmokraka zvijezda*. Iza štita zlatni je biskupski pastoralni ljiljanski križ nadvišen zelenim šeširom (galero) s po šest zelenih kićanki sa svake strane. Ispod na bijeloj crveno podstavljenoj vrpci geslo „Vjera Nada Ljubav".

Izborom boja i oblikovanja podsjeća na grb prethodnika biskupa **Uzinića**, kao simbol kontinuiteta na biskupskoj stolici. Prikazuje most s karakterističnim križolikim otvorima u ogradi na **Vratima od Ploča**, istočnom ulazu u stari grad **Dubrovnik**. Most je i simbol povezivanje neba i zemlje preko sedam sakramenata – križića na njemu. Crvena boja neba simbol je Božje ljubavi, a golubica u letu simbol je slobode (Libertas), koja se pušta na svetkovinu sv. **Vlaha**. Zvijezda u plavom polju simbol je **Blažene Djevice Marije, Zvijezde Mora**. Pastoralni križ iza štita i zeleni šešir s po šest kićanki u heraldici simboliziraju biskupsku čast. Idejno i likovno rješenje grba izradio je vlč. **Tomislav Hačko**, svećenik *Zagrebačke nadbiskupije*.

New Bishop Coats of Arms

The coat of arms of Msgr. ***Rok Glasnović****, the bishop of Dubrovnik who was ordained on 22 January 2022, may be blazoned so:* per fess by a single-arched bridge argent with seven quatrefoil apertures in the railing, in the chief gules a white dove displayed, and in the base azure an eight-pointed mullet also argent. *Behind the escutcheon a golden fleury processional cross topped with a green galero with six green tassels on each side and in the base a white ribbon lined red with the motto: "Faith Hope Love".*

The coat of arms recalls that of his predecessor bishop ***Uzinić*** *as to color choice, suggesting continuity in the diocesan chair. It depicts the* ***Ploče Gates Bridge*** *with characteristic cross-like holes in its fence, at the eastern entrance to* ***Dubrovnik****. The bridge symbolizes the link between heaven and earth though seven sacraments – the small crosses in its railing. The red stands for Divine love, and the dove stands for freedom (Libertas), as expressed by the annual celebratory release of a white dove during the St.* ***Blasius*** *feast in the city. The star in the blue field is for* ***Virgin Mary****,* ***Star of the Seas****. The pastoral cross and the green hat with six tassels in heraldry symbolize the bishop's honor. Rev.* ***Tomislav Hačko****, priest of the* Zagreb Archdiocese*, designed the new bishop's coat of arms.*

Preč. **Milan Zgrablić**, katedralni župnik i kanonik Stolnog kaptola sv. **Mavra** u **Poreču** imenovan je 7. travnja 2022. nadbiskupom koadjutorom *Zadarske nadbiskupije*. Nadbiskup Zgrablić odabrao je grb prema rješenju vlč. Hačka: *u crvenome srebrna rozeta praćena gore desno srebrnom desetokrakom i lijevo srebrnom dvanaestokrakom zvijezdom te u podnožju srebrna riba*. Iza štita srebrni je nadbiskupski dvostruki djetelinasti pastoralni križ nadvišen zelenim šeširom (galero) s po deset zelenih kićanki sa svake strane. Ispod na bijeloj crveno podstavljenoj vrpci geslo „I rod donosite".

Crvena boja simbol je Boga koji je ljubav. Rozeta kao karakteristični građevni element crkvene arhitekture od gotike (12. st.) do danas, prikazana je u grbu prema rozeti na katedrali sv. **Stošije** u **Zadru**. Zvijezde su simbol poslanja, a različitog broja krakova nadbiskup tumači kao simbole 10 zapovjedi i **Marije Kraljice apostola**. Riba kao rani simbol **Krista** prikazana onako kako se nalazi na podnom mozaiku iz 5. st. iz *Eufrazijeve bazilike* u Poreču. Biskupovo geslo riječi su kojima je Isus na posljendjoj večeri dao poslanje apostolima: „[postavih vas da idete] i rod donosite" (Iv 15,16).

Rev. Canon ***Milan Zgrablić****, cathedral parson and canon of Cathedral Chapter of St.* ***Mauro*** *in* ***Poreč****, was named coadjutor archbishop of the* Zadar Archdiocese *on 7 April 2022. Archbishop Zgrabilić chose his coat of arms after the design by Rev. Hačko:* gules a rose window argent in the chief two mullets argent, the dexter of ten points, and the sinister of twelve points, and in the base a fish naiant also argent. *Behind the escutcheon a silver bottony processional cross topped with a green galero with ten green tassels on each side and in the base a white ribbon lined red with the motto: "... and to bear fruit".*

The red background represents God who is love. The rose window, a characteristic building element of ecclesiastic architecture since the 12th Century Gothic period, is inspired by the rosette of St. ***Anastasia*** *Cathedral in* ***Zadar****. Stars symbolise mission, while differently rayed stars are interpreted by the archbishop as symbols of the Ten Commandments and* ***Mary Queen of the Apostles****. The fish, an early symbol of* ***Christ****, is inspired by a floor mosaic dating from the 5th Century in the* Euphrasian Basilica *in Poreč. The motto is part of the mission spoken to appostles by Jesus during the last supper: "[so that you might go] and bear fruit" (John 15:16).*

On 5 June 1848, the first official Croatian tricolor was introduced during the installation ceremony of Josip Jelačić as Croatian ban. On the 170th anniversary of this event, four central national institutions: the **Croatian Heraldic and Vexillological Association** as an association gathering experts in the field of heraldry and vexillology, the **Croatian History Museum** as a national museum preserving Croatian heritage, the **Croatian Institute of History** as the central home of Croatian historiography, and the **Society "Brethren of the Croatian Dragon"** as an association preserving and promoting heritage — declared in 2018

5 June — the Croatian Flag Day

Društvo **Heraldica Slovenica** poziva vas da nam se pridružite u **Ljubljani**, **Slovenija**, 11. – 15. srpnja 2022. na ***Dvadesetdevetom međunarodnom veksiološkom kongresu***.

Međunarodni veksiološki kongres dvogodišnji je sedmodnevni skup koji se sastoji od predavanja o najrazličitijim temama o zastavama, izložaba, izleta na lokacija značajne za zastave, kao i jednostavnog druženja s prijateljima koji dijele isti interes. Održava se pod pokroviteljstvom **Međunarodne federacije veksiloloških udruga** (FIAV).

Kongres se održava u *Best Western Hotelu Slon* u središtu Ljubljane. Program slijed uobičajeni obrazac:

Ned 10. srpnja Regsitration, Prijem
Pon 11. srpnja Svečanost otvaranja, Predavanja
Uto 12. srpnja Predavanja, Opća skupština FIAV-a
Sri 13. srpnja Velsilološki izlet
Čet 14. srpnja Predavanja, Sastanci pojedinih institucija i udruga članica FIAV-a
Pet 15. srpnja Predavanja, Službena večera i zatvaranje

Izlet uključuje posjete Gradskom muzeju Ljubljana, Muzeju suvremene povijesti i Parku vojne povijesti **Pivka**.

Organizatori nude i tri izvanredna izleta prije i nakon Kongresa.

Vidi za više pojedinosti na stranicama

www.icv29ljubljana.com

Veselimo se susretu u Ljubljani.

Heraldica Slovenica *invites you to join us in* ***Ljubljana, Slovenia****, July 11–15, 2022 for the* **Twenty-Ninth International Congress of Vexillology**.

The International Congress of Vexillology *is a week-long biennial event that consists of lectures on a diverse range of flag topics, exhibitions, excursions to flag related sites and simply catching up with friends with a shared interest. It is held under the auspices of the* ***International Federation of Vexillological Associations*** *(FIAV).*

The Congress is held in the Best Western Hotel Slon *in the center of Ljubljana. The program follows the usual format:*

Sun 10 July *Regsitration, Reception*
Mon 11 July *Opening Ceremony, Presentations*
Tue 12 July *Presentations, FIAV General Assembly*
Wed 13 July *Vexillological Excursion*
Thu 14 July *Presentations, Individual FIAV member institutions and assocations meetings*
Fri 15 July *Presentations, Offical Diner & Closing*

The excursion includes vists to the City Museum of Ljubljana, Museum of Contemporary History, and Park of Military History ***Pivka****.*

The organizers provide three other exceptional trips in days befor and after the Congress.

Check more details at the web site

www.icv29ljubljana.com

We are looking forward to seeing you in Ljubljana.

Kongresi — *Congresses*

15.-19. kolovoza 2022. | *15-19 Aug 2022* **35 ICGHS** Cambridge, Engleska
35. međunarodni kongres genealoških i heraldičkih znanosti
35th International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences

The Heraldry Society,
The Institute of Heraldic and Genealogical Studies,
The Cambridge University Heraldic and Genealogical Society,
The Society of Genealogists
https://www.congresscambridge2022.com

Beijing, PR China **30 ICV 2024**
36 ICGHS 2024 *Boston, MA, USA*
Paris, France (candidate) **31 ICV 2026**

Suradnici u ovom broju *Authors in this issue*

Stojan Antonov, dr. sc., etnolog i povjesničar, viši asistent Sveučilišta u Plovdivu, član *Bugarskog heraldičkog i veksiološkog društva* (BHVS), pridruženi član AIH, Plovdiv, Bugarska, stoyan_a@abv.bg

Tomislav Galović, izv. prof. dr. sc., predstojnik Katedre za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, član Predsjedništva HGZD, tgalovic@ffzg.hr

Željko Heimer, pukovnik dr. sc., LF, FF, predsjednik FIAV i HGZD, pridruženi član AIH, počasni član MGD, BHVS, CISV, Fellow FRC, Meštar obredničar i herold DBHZ, Zagreb, zheimer@gmail.com

Matija Horvat, nezavisni istraživač, član HGZD, Butkovec, matija191@gmail.com

Hrvoje Kekez, izv. prof. dr. sc., Odjel za povijest Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu, hrvoje.kekez@unicath.hr

Nikša pl. **Kuščić**, predsjednik ogranka Split i drugi potpredsjednik Hrvatskog plemićkog zbora, član Hrvatskog rodoslovnog društva *Pavao Ritter Vitezović* i HGZD, nkuscic@hotmail.com

Dijana Nazor Čorda, dr. art., viša konzervatortica-restauratorica u Hrvatskom restauratorskom zavodu, autorica Međunarodnog festivala zastavica, članica HGZD, Zagreb, dijananazor@gmail.com

Zoran Peran, nezavisni istraživač, Kaštela, peran.zoran@gmail.com

Amer Sulejmanagić, dipl. ing. arh., numizmatičar i heraldičar, član Hrvatskog numizmatičkog društva i HGDZ-a, Sarajevo, asulejma@ yahoo.com

Tomislav Todorović, inženjer elektrotehnike iz Zrenjanina, član udruge *Flags of the World* i HGZD, tomislav.todorovic.rs@gmail.com

Grb i Zastava

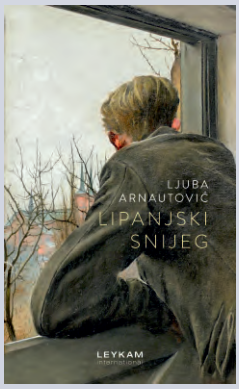
Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillological Association

IMPRESSUM
Grb i Zastava: Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Broj **31**, Godina **XVI.** Zagreb **svibanj 2022.**
ISSN **1846-3827**
Urednik i engleski prijevod: **Željko Heimer**
Predsjedništvo HGZD-a:
Željko Heimer, predsjednik;
Dubravka Peić Čaldarović, potpredsjednica;
Matea Brstilo Rešetar, tajnica;
Tijana Trako Poljak, članica;
Tomislav Galović, član.
Engleska lektura: **Caroline Beaumont,** North American Vexillological Association.
Cijena broja 35 kn, za inozemstvo 7 €.
Godišnja pretplata (2 broja): 60 kn, inozemstvo 12€
Za članove HGZD-a besplatno.
Narudžbe na **Leykam international, Ilica 42, HR-10000 Zagreb** ili **leykaminternational@gmail.com**
Izdavač: Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo
Pazinska 50, HR-10110 Zagreb
E-mail: **hgzd@hgzd.hr** Web: **http://www.hgzd.hr**
IBAN **Hr2323600001101905988**
OIB **21212575148**
Tisak: **Denona d. o. o.** Naklada broja: **200 komada**
Prilozi za »Grb i Zastavu« dobrodošli su. Članci, fotografije i ostalo mogu se dostaviti izdavaču u pisanom ili tiskanom obliku, u elektroničkom obliku ili kao privici elektroničkom poštom. Materijali se ne vraćaju.
Stavovi i mišljenja izneseni u glasilu su autorski, i ne predstavljaju stavove i mišljenja uredništva ni HGZD-a. Iako se HGZD trudi da su podaci izneseni u glasilu točni, Društvo ne garantira njihovu točnost i ne preuzima nikakvu materijalnu ni moralnu odgovornost za štetu koja bi zbog njih nastala.
Ovaj broj zaključen je 15. svibnja 2022.

LEYKAM international

s ponosom predstavlja novosti u svojim bibliotekama
proudly presents new titles in our series

KNJIŽEVNOST / LITERATURE

Ljuba Arnautović
Snijeg u lipnju
148 kn 20€

Linda Stift
Volovska glad
110 kn 16€

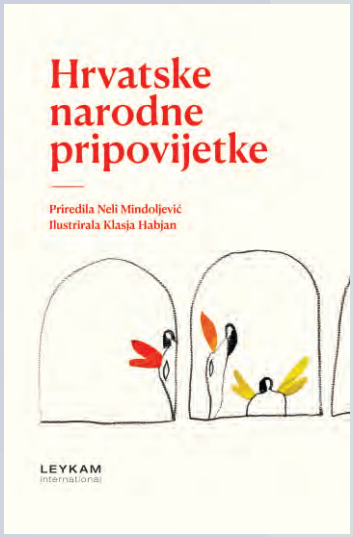

Paulus Hochgatterer
Dan kad je moj djed bio heroj
98 kn 14€

Lothar
Anđeo s trubom
198 kn 28€

BAJKE / FOLKTALES

Hrvatske narodne pripovijetke
148 kn 20€

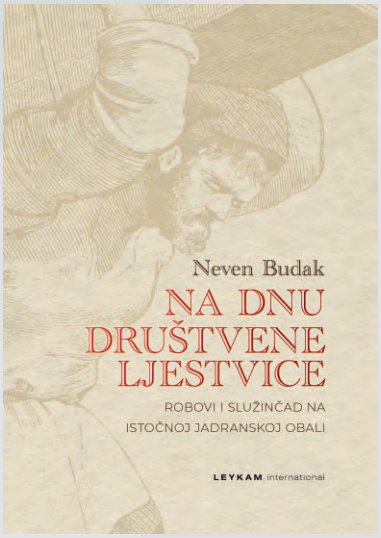
POVIJEST / HISTORY

Ložnjak Dizdar
Hrvatske zemlje u prapovijesti od brončanoga do mlađega željeznog doba

tvrdi uvez 198 kn 28€

meki uvez 98 kn 14€

Neven Budak
Na dnu društvene ljestvice – robovi i služinčad na istočnoj Jadranskoj obali 298 kn 40€

LEYKAM international

www.leykam-international.hr
info@leykam-international.hr
Ilica 42, 10000 Zagreb

Za narudžbe iz inozemstva vrijede cijene u €.
Prices in € valid for orders from abroad.

Postcongressional Vexillological Event - Rijeka 2022

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo
Zagreb

Učiteljski fakultet
Sveučilišta u Rijeci

Dragi prijatelji i veksilolozi,

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo (HGZD) organizira jednodnevni skup **18. srpnja 2022.** nazvan *Postcongressional Vexillological Event – Rijeka 2022* za delegate 29. međunarodnog veksilološkog kongresa koji se ove godine održava u Ljubljani, Slovenija od 11. do 15. srpnja 2022.

Skup će obuhvatiti više predavanja odnosno predstavljanja hrvatskih veksilologa i heraldičara, a održat će se u prostorima **Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci**. Tijekom skupa upriličit će se i prigodna izložba zastava iz Domovinskog rata koje će predstaviti nekoliko muzejskih zbirki iz raznih dijelova Hrvatske, organizirat će se posjet riječkim muzejima sa zastavnim postavom. Detalji programa još su u izradi, a ovisit će i o broju prijavljenih sudionika.

Događaj je besplatan za sudionike 29. međunarodnog veksilološkog kongresa i njihovu pratnju. Sudionici trebaju organizirati dolazak u Rijeku u vlastitom aranžmanu (postoji direkta veza vlakom i busom iz Ljubljane), po potrebi trebaju si sami osigurati smještaj i obroke. Organizatori mogu upriličiti zajednički posjet restoranu, gdje će sudionici sami snositi svoje troškove.

Zainteresirani se trebaju registrirati do 30. travnja. Organizatori ne mogu garantirati raspoloživost mjesta nakon toga datuma, ali ako bude moguće prihvatit će i naknadne prijave.

Nacrt programa za ponedjeljak, 18. srpnja 2022.

10:00	Svečanost otvorenja, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci
10:15	Predavanje 1 - o lokalnoj veksilološkoj povijesti
10.45	Predavanje 2 - o izloženim zastavama
11.15	Izložba i stanka za kavu
11.45	Predavanje 3 - o pomorskim zastavama
12:30	Stanka za ručak
15:00	Posjet muzeju
17:00	Vođeni obilazak grada
18:00	Slobodno druženje u pivnici

Pošaljite prijave na hgzd@hgzd.hr. Molimo navedite ako imate posebne potrebe za jelo ili za druge uvjete koje organizatori trebaju znati (npr. pristup kolicima i sl.)

Veselimo se susretu na 29. međunarodnom veksilološkom kongresu u Ljubljani i nastavku našeg druženja u Rijeci!

pukovnik dr. sc. Željko Heimer, LF, FF
Predsjednik HGZD-a

Dear Friends and Vexillologists,

*The **Croatian Heraldic and Vexillological Association** (HGZD) is organizing a one-day* Postcongressional Vexillological Event *in Rijeka (Croatia) on **18 July 2022** for the delegates attending the 29th International Congress of Vexillology (ICV29) to be held in Ljubljana between 11-15 July 2022.*

*The event will include several lectures by Croatian vexillologists and heraldists at the **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education**, an exhibition of some flags (from Croatia's 1990s homeland war period) brought there from collections from other cities in Croatia and a visit to see some flag-related exhibits in the local museum. The full programme is being developed and will depend on the number of interested participants.*

The event is free to the ICV29 delegates and their companions. Attendees will have to arrange on their own transport to Rijeka (there is a direct train service from Ljubljana to Rijeka), accommodation if required and their own meals. The organizers may arrange a joint visit to a restaurant, where attendees be required to cover their own costs.

Those interested are requested to register their intention to participate by 30 April 2022. The organizers cannot guarantee availability after that date, but may accept participants if places are still available.

Tentative Programme, Monday, 18 July 2022

10:00	*Opening ceremony,* *University of Rijeka, Faculty of Teacher Education*
10:15	*Lecture 1 - on local vexillological history*
10.45	*Lecture 2 - on exhibited flags*
11.15	*Exhibition and coffee break*
11.45	*Lecture 3 - on maritime flags*
12:30	*Lunch break*
15:00	*Museum visit*
17:00	*Guided city tour*
18:00	*Free time at beer gardens*

Please send registrations to hgzd@hgzd.hr and indicate any special dietary requirements or other conditions the organizers need to be aware of (such as disabled access requirements etc).

We are looking to see you at the ICV29 in Ljubljana and to continue our companionship in Rijeka!

LTC Dr. Željko Heimer, LF, FF
HGZD President